

T.C

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KADIN SIĞINMAEVİ HİZMETLERİNİN SIĞINMAEVİNDEN
AYRILAN KADINLAR TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

BERNA BAKLACI

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Abdullah KARATAY

İstanbul, 2019

T.C
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KADIN SIĞINMAEVİ HİZMETLERİNİN SIĞINMAEVİNDEN
AYRILAN KADINLAR TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

BERNA BAKLACI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Abdullah KARATAY

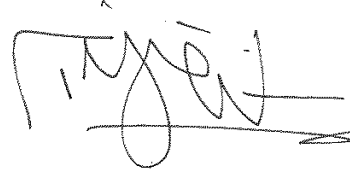
İstanbul, 2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı :SOSYAL HİZMET
Program :SOSYAL HİZMET
Öğrenci No :174205072
Öğrenci Adı Soyadı : BERNA BAKLACI

“Kadın Sığınmaevi Hizmetlerinin Sığınmaevinden Ayrılan Kadınlar Tarafından Değerlendirilmesi” isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 18/09/2019 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Dr. Öğr. Üyesi Talip YİĞİT
29 Mayıs Üniversitesi

Danışman : Prof.Dr.Abdullah KARATAY
Üsküdar Üniversitesi

Üye : Doç.Dr. İshak AYDEMİR
Üsküdar Üniversitesi

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı şiddete maruz kalarak hayatının bir döneminde sığınmaevinde kalmış kadınların sığınmaevi deneyimlerini ve sığınmaevlerinde karşılaştıkları sorunları ortaya koymaktadır.

Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemi ile yapılan çalışmaya daha önce sığınmaevinde kalmış 15 kadın ile yaklaşık bir saat süren derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Kadınların şiddet deneyimleri temalara göre analiz edilmiştir.

Bu araştırmaya göre eğitim durumu fark etmeksizin kadınlar şiddete maruz kalmakta ve genellikle partnerlerinin şiddetine maruz kalmaktadır. Kadınların şiddeti ifade şekilleri deneyimlerine göre değişkenlik göstermektedir. Kadınların sığınmaevine geçiş süreçleri birbirinden farklılık göstermekte genellikle aile içerisinden olamayan ama tanıdık birinin yönlendirmesi ile kadınlar karar alabilmektedir. İstanbul'da ilk kabul birimleri vardır ve kadınlar sığınmaevlerine geçmeden önce ilk kabul birimlerinde kalmaktadır. İlk kabul birimlerinin kalabalık olduğu, sığınmaevlerinin daha az kalabalık olduğu ancak sığınmaevlerinde de kadınların ve çocuklarının özel alanlarının olmadığı, çocuklara sunulan hizmetlerin yetersiz olduğu, kadınların kendilerini sığınmaevinde değersiz hissettiği, sığınmaevi pesonellerinin feminist bakış açısından uzak olduğu ve mesleki çalışmaların yetersiz olduğu, sığınmaevlerini kadınların sadece güvenli alanlar olarak gördükleri, sığınmaevi sonrası yaşam için güçlendirici çalışmaların yapılmadığı ve sığınmaevi sonrasında kadınların en çok maddi desteğe ihtiyaç duyduğu, sığınmaevleri için dönüşüme ve sığınmaevi sonrası yaşam için sosyal politikalara ihtiyaç duyulduğu sonucuna varılmıştır.

Bu açıdan şiddete maruz kalan kadınların sığınmaevinde güçlenme süreçlerine ilişkin ve sığınmaevi sonrası yaşamlarının planlanması için feminist sosyal hizmet müdahalelerine dair öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kadına yönelik şiddet, sığınmaevi, feminist sosyal hizmet

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal the experiences of women who have been exposed to violence and who have stayed in women's shelters for a period of their lives and the problems they face in women's shelters.

For this purpose, in-depth interviews have been conducted with qualitative research method, which lasted about one hour, with 15 women who had previously stayed in the women's shelter. Women's experiences of violence have been analyzed according to themes.

According to this research, women are exposed to violence regardless of their educational background and they are mostly exposed to violence of their partners. Women's ways of expressing violence vary according to their experiences of violence. The process of women's transition to women's shelter is different from each others. Women are usually able to make decisions with the guidance of a familiar but who is not a family member. There are first admission units in Istanbul and women stay in the first admission units before moving to women's shelters. According to this research, the following conclusions have been reached; first admission units are crowded. The women's shelters are less crowded comparing to first admission units, but women and children do not have special areas in women's shelters and here services for children are insufficient. Women feel worthless in the women's shelters. Women's shelter staff are far from a feminist perspective and professional work is insufficient. Women see women's shelter simply as safe areas. There is not reinforcing work for life after the women's shelter and women need the most financial support after the women's shelter. Lastly renovation for women's shelters and social policies are needed for life after the women's shelters.

In this respect, suggestions have been made regarding the empowerment processes of women exposed to violence in the women's shelters and for feminist social work interventions to plan their post-shelter life.

Keywords: Violence against women, women's shelter, feminist social work

TEŞEKKÜR

Sosyal hizmet yüksek lisans eğitimim ve tez sürecim boyunca katkılarını esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Abdullah Karatay'a,

Mesleğe atıldığım ilk günden tez sürecime bana her zaman destek olan arkadaşım, meslektaşım Dr. Öğretim Üyesi Umut Yanardağ'a,

Araştırmamın katılımcıları olan ve yaşadıkları süreci benimle içtenlikle paylaşan değerli kadınlara,

Her daim yanımda olan, tez sürecimde stresime ortak olan ve benden desteklerini esirgemeyen aileme, benimle yol alan arkadaşlarıma,

Sonsuz teşekkür ederim.

BEYAN

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

18/09/2019

Berna BAKLACI

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN	iv
KISALTMALAR DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Konusu.....	3
1.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	4
2. KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1.Şiddet ve Kadına Yönelik Şiddet.....	6
2.2.Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri.....	8
2.3.Kadına Yönelik Şiddetin Türleri.....	9
2.3.1.Fiziksel Şiddet.....	10
2.3.2.Psikolojik / Duygusal Şiddet.....	10
2.3.3.Ekonomik Şiddet.....	10
2.3.4.Cinsel Şiddet.....	10
2.3.5.Dijital Şiddet.....	11
2.3.6.Flört Şiddeti.....	11
2.3.7.Israrlı Takip.....	12
2.4.Kadına Yönelik Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri.....	12
2.5.Kadına Yönelik Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etkisi.....	13
2.6.Kadına Yönelik Şiddetin Dünya'daki ve Türkiye'deki Durumu.....	14
2.7.Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yapılan Yasal Düzenlemeler.....	17
2.7.1.Uluslararası Düzenlemeler.....	17
2.7.1.1.Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW).....	17
2.7.1.2.Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi).....	18
2.7.2.Ulusal Düzenlemeler.....	19
2.7.2.1.6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun.....	19
2.8.Kadına Yönelik Şiddet ve Güçlendirme Yaklaşımı.....	21
2.9.Kadına Yönelik Şiddet ve Feminist Sosyal Hizmet.....	22
2.10.Türkiye'de Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Sunulan Hizmetler.....	25

2.10.1. Alo 183 Sosyal Destek Hattı	25
2.10.2. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)	25
2.10.3. Sosyal Hizmet Merkezleri	27
2.10.4. Kadın Sığınmaevleri.....	27
2.11. Dünya’da ve Türkiye’de Sığınmaevlerinin Tarihsel Gelişimi	28
2.12. Dünya’da ve Türkiye’de Yaygın Sığınak Modelleri.....	30
2.12.1. Otonom (Bağımsız) Sığınaklar	30
2.12.2. Yarı Otonom (Bağımsız) Sığınaklar	30
2.12.3. Devlete ve Belediyelere Kurumlara Ait Sığınaklar	30
2.13. Kadın Konuk Evleri Açılması ve İşletilmesi Hakkındaki Yönetmelik’e Göre Hizmet Sunulan Kadın Sığınmaevlerinin İşleyişi	32
2.13.1. Çalışma Esasları ve Fiziksel Özellikleri	32
2.13.2. Sığınmaevine Başvuru ve Kabul İşlemleri.....	32
2.13.3. Sığınmaevi Hizmetlerinden Yararlananlar	33
2.13.4. Sığınmaevinde Kalış Süresi, Güvenlik ve Giriş Çıkış	33
2.13.5. Sığınmaevinde Sunulacak Hizmetler	34
2.13.6. Harçlık ve Yardım.....	34
2.13.7. Çalışanların Niteliği	34
2.13.8. Kurallar	35
3.GEREÇ VE YÖNTEM	36
3.1. Araştırmanın Modeli	36
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	36
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.4. Veri Toplama Süreci	38
3.5. Verilerin Analizi.....	38
3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	38
3.7. Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Dair Tanıtıcı Bilgiler	39
4. BULGULAR	45
4.1. Kadınların Şiddet Algısı.....	45
4.2. Kadınların İlk Şiddet Deneyimi	46
4.3. Sığınmaevine Geçiş Sürecinin Belirleyicileri	52
4.4. Sığınmaevi Sürecinin Sığınmaevinden Ayrılmış Kadınlar Tarafından Değerlendirilmesi.....	58
4.4.1. İlk Kabul Birimlerinin Değerlendirilmesi	59
4.4.1.1.Fiziksel Koşullara İlişkin Değerlendirme	59

4.4.1.2. Personele İlişkin Değerlendirme	60
4.4.1.3. İlk Kabul Biriminden Ayrılış	62
4.4.2. Sığınakların Değerlendirilmesi	63
4.4.2.1. Fiziksel Koşullara İlişkin Değerlendirme	63
4.4.2.2. Kurallar	65
4.4.2.3. Hukuki Destek	67
4.4.2.4. Ekonomik Destek	68
4.4.2.5. Sığınmaevi Personeline İlişkin Değerlendirme	69
4.4.2.6. Çocuklar İçin Sunulan Hizmetler	72
4.4.2.7. Sığınmaevi Sürecinde Çocuklarda Meydana Gelen Davranış Değişiklikleri	74
4.4.2.8. Sığınmaevi Hakkında Kadınların Farklılaşan Söylemleri	77
4.5. Sığınmaevleri Kadınları Özgürleştirir Mi?	78
4.5.1. Çalışma Hayatına Katılım	78
4.5.2. Eğitim Desteğinin Sağlanması	81
4.6. Sığınmaevinden Ayrılma Sürecinin Belirleyicileri	82
4.6.1. Kadınlar Sığınmaevinden Ayrılmaya Hazır Mıydı?	82
4.6.2. Sığınmaevinden Ayrılırken Kadınlara Yapılan Destekler	85
4.7. Kadınların Sığınmaevi Sonrası Yaşamları	87
4.8. Kadınların Gözünden Sığınmaevleri	90
5. TARTIŞMA	94
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	96
KAYNAKÇA	101
EKLER	105
Ek 1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	105
Ek 2 : Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu (BGOF)	107
Ek 3 : Etik Kurul İzini	109
Ek 4 : Özgeçmiş	110

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
AÇSHB	:Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASPB	:Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
CEDAW	:Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme
SHÇEK	:Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
SHM	:Sosyal Hizmet Merkezi
SYDV	:Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
ŞÖNİM	:Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi

1. GİRİŞ

Şiddet tarih boyunca bireyler, gruplar ya da topluluklar arasında var olmuş; toplumsal yapıların mekanizmalarında aksamalara neden olmuş ya da toplumların bütünlüğünü tehdit etmiştir. Şiddet güç sergileme ve iktidar olma çabalarında ortaya çıkmakta, ‘zayıf’ olan bir diğerini baskılamak, sınırlarını daraltmak ve yok etmek düşünce temellerinden de beslenmektedir.

Şiddet politik bir problemdir ve toplumun karşı karşıya kaldığı ekonomik, sosyal ve psikolojik problemlerde kendi görünürlüğünü de artırmaktadır. Toplumsal bir problem olan şiddet, ataerkil toplumlarda daha yoğun görülmekte, cinsiyetler arasında da erkekten kadına yönelik olmaktadır. Ataerkil aile yapısının ve bireyler arası rollerin de toplumsal mitlerden beslendiği ülkemizde kadınlar ve çocuklar eril şiddetten en çok etkilenen grubu oluşturmaktadır. Ataerkil yapı, erkeğin kadına güç gösterisinde bulunmasına, kadını otorite altına almasına, kadının baskılanmasına ve bireyselliğini ortaya koymasının engellenmesine alan açmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin etkili olduğu sosyo-kültürel ve ekonomik yapı, duygusal ve aile içi ilişkilerde kadını erkeğe bağımlı kılmaktadır. Ataerkil sistemden beslenen erkekler, güçlerini kanıtlamak, daha da güçlenmek için kadınları şiddete maruz bırakmaktadırlar. Kadınların maruz kaldığı bu şiddet de sistematik olarak devam etmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri ile bağımlı hale gelen kadın, şiddet ile birlikte kendisine şiddet uygulayan erkekten uzaklaşmamakta, şiddeti ifade edememekte ya da çok azının olduğu gibi şiddetten uzak yeni bir hayat kurmaktadır. Mill (2016), uzun süre en uç şiddete maruz kalan kadınların dahi kendilerinin korunması için yapılmış yasalara nadiren başvurduğunu ifade etmiştir. Bunun altındaki nedenlerin başında toplumsal öğretiler, kadınların destek mekanizmaları hakkında yetersiz bilgi sahibi olması gibi nedenlerin olduğu söylenebilir. Şiddet karşısında destek sistemlerinin bilgisi yetersiz olduğunda kadınların şiddet ortamından uzaklaşması çok zordur. Destek sistemlerinin eksikliğinde ise kadın eril şiddete karşı çözümsüz kalmaktadır. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün (2014) kadına yönelik şiddet araştırmasında şiddete maruz kalan kadınların %15'inin utandığı için kimseyle bunu paylaşmadığı, %13'ünün de başvuru yapılacak kurumları bilmediği ifade edilmiştir.

Şiddet mağduru kadınlar süreç içerisinde baskılandıkları için bireyselliklerini yitirmişlerdir ve özgüvenleri yoktur. Var olan kapasitelerini arttırmak için

güçlendirmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Şiddete maruz kalan kadınlar ve çocukları sadece ülkemizde olmadığı için şiddetle mücadele konusunda ulusal ve uluslararası mevzuatta yasal düzenlemeler geliştirilmiştir. İstanbul sözleşmesi, CEDAW ya da 6284 sayılı kanun gibi yasal düzenlemeler cinsiyet eşitliği temelinde şiddeti ortadan kaldırıcı ve kadını güçlendirici, her türlü ayrımcılığın önünce geçilmesi yönünde maddeler içermektedir ancak uygulamada eksiklikler karşımıza çıkmaktadır. Şiddet mağduru kadınlara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nca çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede öncelikli olarak illerdeki sosyal hizmet merkezleri, 7/24 açık olan Alo 183 telefon hattı, şiddet önleme ve izleme merkezleri ve kadın sığınmaevleri tarafından şiddet mağduru kadınlara hizmetler sunulmaktadır. Türkiye'nin de imzaladığı İstanbul Sözleşmesi'nin bir yaptırımını olan ve şiddete maruz kalan kadınlar için açılması istenen kadın sığınmaevleri, kadınlara şiddetten uzakta yeni bir hayat kurması için bir basamak oluşturmaktadır. Kadın sığınmaevlerinin süreci kadına yönelik şiddet kadar eski değildir ancak uzun ve sancılı dönemlerden geçerek kadınların elde etmiş olduğu bir kazanımdır.

Kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak ve mücadele etmek için önemi olan kadın sığınmaevlerini Sallanan Gül (2011), şiddetten uzak, güvenli, mağdurların yeniden şiddete dönmek zorunda kalamayacakları geçici olarak barındıkları, güçlerini yeniden kazandıkları, sağlık ve sosyal hizmetlerden yararlandıkları, iyilik hallerinin arttırıldığı yer olarak tanımlamaktadır. Mevcut durumda Türkiye'de sığınmaevleri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, yerel yönetimler ve Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı tarafından iş ve işlemlerini yürütmektedirler. Sığınmaevlerinin yönetmeliği bakanlık tarafından düzenlenmişse de işleyiş her kuruluşta farklılık göstermektedir. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'na bağlı olan sığınmaevi ise bağımsız yapıda olan sığınmaevlerindedir. Farklı uygulamalar olması, uygulamaların yöneticilerce değiştirilmesi ve sığınakta profesyonel meslek elemanlarının olmayışı hizmet standardının olmamasına neden olmaktadır. Feminist sosyal hizmet politikalarından uzak sığınmaevlerinde kadınların deneyimlerinin biricik olduğu, kadınların ihtiyaçlarının ve güçlenme sürelerinin farklı olduğu, kadınların kendi kararlarını alması için desteklenmesi gerektiği unutulmaktadır. Bu araştırmada farklı sığınmaevlerinde kalmış olan kadınların sığınmaevi deneyimleri ele alınmakta, kadınların sığınmaevi sürecinde karşılaştıkları problemlere yer verilmektedir.

1.1.Araştırmanın Konusu

Kadına yönelik şiddet insan hakları ihlalidir ve yaygın olarak görülmektedir. Tarihsel sürece baktığımızda kadına yönelik şiddet genellikle erkek tarafından uygulanmaktadır ve dünya genelinde yaygın bir problemdir. Şiddete maruz kalan kadınların ve varsa beraberlerindeki çocukların korunma ihtiyacı meydana gelmektedir. 1990'lı yıllarda kadına yönelik şiddete karşı kampanyalar artmış ve buna paralel olarak da kadın sığınmaevlerinin açılması gündeme gelmiştir. Sivil toplum örgütlerinin çabaları ile çeşitli sığınmaevleri açılmış, bazıları finansman desteği olmadığı için de kapatılmıştır. Süreç içerisinde devlet bünyesinde açılan az sayıdaki kadın sığınmaevlerinin yanı sıra ilçe belediyelerinden nüfusu yüz bini aşanlara sığınmaevi açma zorunluluğu getirilmiş ama belediyelerin sığınmaevlerini iş yükü olarak görmesinden dolayı bu zorunluluğu görmezden geldiği de göze çarpmaktadır.

Şiddeti önleme ve şiddetten korunma için ülkeler çeşitli önlemler almakta, çeşitli sözleşmelere imza atmakta ve bu sözleşmelerin yaptırımlarını uygulamaktadır. Türkiye'nin de imzalamış olduğu CEDAW ve İstanbul Sözleşmesi'nin kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli yaptırımları bulunmaktadır. Bu yaptırımlardan biri de toplumsal cinsiyet eşitliği ve feminist yaklaşımların gözetildiği sığınmaevlerinin açılmasıdır. Bu sözleşmeler doğrultusunda yürürlüğe girmiş olan Kadın Konuk Evlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkındaki Yönetmelik'te şiddet mağduru kadınlara ve beraberlerindeki çocuklara sığınmaevinde hizmetlerin nasıl sunulması gerektiği belirtilmiştir. Ancak yapılan araştırmalar incelendiğinde sığınmaevlerinde sunulan hizmetlerin standardının olmadığı ve yapılarına göre farklılıkların olduğu, özellikle yerel yönetimlerce işletilen sığınmaevlerinde kalan kadınların sığınmaevinin çoğunlukla 'barınma' hizmetinden yararlandığı, feminist sosyal hizmet uygulamalarının yapılmadığı, kadın bakış açısından uzak eril ve hiyerarşik bir yapıda anlaşılmıştır.

Alanda yapılan araştırmaların incelenmesi ve gözlemler neticesinde; kadına yönelik şiddetle mücadele alanlarında en önemli hizmetin sunulduğu kadın sığınmaevlerinde hizmetlerin nasıl sunulduğu, şiddet mağduru kadınların bu süreci nasıl anlamlandırdığı ve yorumladığı, şiddetten uzak yeni bir yaşam alanına geçiş sürecinde sığınmaevlerinin kadınların hayatındaki etkisi, kadınların bu hizmetlerden ne ölçüde yararlandığı ve hayatları ile nasıl ilişkilendirdiği, sığınmaevi sonrası yaşama hazırlanma süreçleri, sığınmaevi sonrası yaşamlarındaki destek sistemleri, sığınmaevinden ayrılmış

ve şiddet ortamından uzaklaşmış kadınların deneyimlerinin anlaşılmaya çalışılması bu araştırmanın temel konusunu oluşturmaktadır.

1.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kadın sığınmaevleri şiddetten uzakta feminist perspektiften hizmet sunulması gereken, kadınların ve çocuklarının öncelikli olarak güvende hissedecekleri, psiko-sosyal çalışmaların yerine getirildiği, kadınların güçlendirildiği, ekonomik, hukuki ve eğitim alanlarında da desteklendikleri sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Sığınmaevlerinde gerçekleştirilen iyi uygulamalar kadınların güçlenme sürecine ve kadınların sığınmaevi sonrası yaşam planlarına etki etmektedir.

Kadına yönelik şiddetle ve kadın sığınmaevinde kalan kadınlarla ilgili literatürde çok sayıda araştırma yer almaktadır. Ancak sığınmaevinden ayrılmış kadınlarla yapılan çalışmalar görece azdır. Sığınmaevinde kalan kadınlarla yapılan çalışmalarda dışarıdan bir araştırmacının ilgili izinler doğrultusunda sığınmaevine gittiği ya da sığınmaevinde çalışan meslek elemanlarının nicel yöntemlerle araştırmalara katkı sunduğu yapılan incelemelerden anlaşılmaktadır. Nitel çalışmalarda kadınla ilişki kurmak kadının duygu aktarımının ve deneyimlerinin doğru anlaşılmasını sağlar. Sığınmaevinde hizmet alan şiddet mağduru kadının da sığınmaevi süreci bitmeden hizmetleri değerlendirmesi hizmet yeterliliğini değerlendirmek için gerekli veriyi sunmaz. Kadınların sığınmaevinden ayrılmış olmaları, sığınmaevi hizmetleri üzerlerinde otorite baskısı ya da minnet duygusu olmadan objektif değerlendirmeleri açısından önemlidir.

Bu çalışmada yaşamının bir bölümünü sığınmaevinde geçirmiş ve sığınmaevi sonrasında kendilerine yeni yaşam alanı oluşturmuş kadınların sığınmaevi sürecinde karşılaştıkları sorunlar ayrıntılı olarak incelenmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin sığınmaevlerinin yeniden yapılandırılmasını yönünde hizmet yararlanıcıların görüşleri doğrultusunda etkileyeceği düşünülmektedir. Literatür taramasında hayatının bir döneminde sığınmaevinde kalmış ve sonrasında kendisine yeni bir yaşam alanı oluşturmuş kadınlarla araştırma yapıldığı ancak çeşitliliğinin çok olmadığı ve sığınmaevi hizmetlerine dair güncel araştırmaların yetersiz olduğu dikkat çekmiştir. Bu da bu araştırmanın bilimsel alandaki gerekliliğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda çalışmanın feminist sosyal hizmet uygulama alanına katkı sunacağı ve araştırmanın akademiye önemli veriler sunacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı ise şiddet mağduru kadınların sığınmaevi sürecinde karşılaştıkları sorunları belirlemektir. Araştırmanın bir diğer amacı ise sunulan hizmetlerin kadınların güçlenme sürecindeki etkisini, kadınların gereksinimlerini anlamak ve sorunlarına çözüm önerileri getirmektir.

Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıtları aranmıştır:

- Kadınların şiddet algısı ve şiddet deneyimi nasıldır?
- Kadınların sığınmaevine geçiş sürecinin belirleyicileri nelerdir?
- Sığınmaevi sürecinin kadınlar ve çocukları üzerindeki etkisi nedir?
- Sığınmaevleri kadınları güçlendirir mi?
- Sığınmaevinden ayrılma sürecinin belirleyicileri nelerdir?
- Sığınmaevi sonrası kadınların destek sistemleri nelerdir?

Bu çerçevede çalışmanın ikinci bölümünde şiddet ve türlerine ilişkin genel kavramlara, şiddetin kadın sağlığına ve çocuklar üzerindeki etkilerine, şiddetin Dünya'da ve Türkiye'deki durumuna, şiddetle mücadelede ulusal ve uluslararası mevzuattaki düzenlemelere, şiddet mağduru kadınlara yönelik sosyal hizmet uygulamalarına ve kadın sığınmaevlerinin işleyişine dair genel bilgilere yer verilmiştir. Gereç ve yöntem konusunun ele alındığı üçüncü bölümde ise araştırmanın modeline, araştırmanın problemine, araştırmanın evrenine, veri toplama sürecine, veri toplama araçlarına, verilerin analizine ve araştırmanın sınırlılıklarına yer verilmiştir. Bulguların ele alındığı dördüncü bölümde ise daha önce sığınmaevinde kalmış şiddet mağduru kadınlar ile yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilerin analizi yer almıştır. Tartışma ve sonuç bölümünde ise elde edilen bulguların detaylı değerlendirmesi yapılarak önerilere yer verilmiştir.

2. KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Şiddet ve Kadına Yönelik Şiddet

Yaşamımızın çoğu döneminde karşımıza çıkan şiddet, çoğu insanın hayatını fiziksel, sosyal ve psikolojik boyutta etkilemekte, çözümlenmesi güç olan bir sorun haline getirmektedir. Şiddet içerikli eylemler gün geçtikçe etkisini ve etkinliğini arttırmaktadır. Bireyler, toplumlar ve kurumlar 'şiddet' kavramını farklı şekillerde ifade etmekte, şiddet içerikli davranışları bu kalıplar çerçevesinde nitelendirmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 'şiddet'i "fiziksel güç ya da kuvvetin amaçlı bir şekilde kendisine, başkasına, bir gruba ya da topluluğa karşı fiziksel zararlar sonuçlanma ihtimalini arttırmasına, psikolojik zarara, ölüm gelişim sorunlarına ya da yoksunluğa neden olacak şekilde tehdit edici biçimde ya da gerçekten kullanılmasıdır" şeklinde tanımlamaktadır (Dünya Sağlık Örgütü, 2002:4). Şiddet eylemi bireysel olabileceği gibi grup ya da toplumlara yönelik olabilir. Hatta bazen planlı olabileceği gibi bazen de anlık ortaya çıkan davranışlar olabilir.

Kamusal alanda da özel alanda da şiddetin kökenine bakıldığında eşitsizlik, bir diğerine güç gösterisi yapma, öfke, tahammülsüzlük gibi düşünce kalıplarının olduğu görülebilir. Geçmişten günümüze şiddetin sebepleri, uygulayıcıları, mağdurları araştırıldığında şiddetin en önemli öznesinin kadınlar olduğu görülmektedir (Cihan ve Karakaya, 2017: 299). Toplumsal cinsiyete dayalı olan kadına yönelik şiddet; kadının sosyalleşmesinin engellenmesi, cinsiyetinden dolayı eğitim hakkının önüne geçilmesi hatta çalışma hayatında geri planda tutulması, istemediği halde cinsel ilişkiye zorlanması, aşağılanması, darp edilmesi şeklinde örneklendirilebilir. Kadına yönelik şiddetin meşrulaştırılmasında ise cinsiyet ve toplumsal cinsiyet etkili olmaktadır. Cinsiyet (sex) kavramı, bireylerin biyolojik farklılıklarını, toplumsal cinsiyet (gender) kavramı ise bireylerin toplum tarafından kadın ve erkeğin rollerinin belirlenmesini ifade etmektedir.

Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Yönelik Bildirgesi (1993) kadına yönelik şiddeti "şiddet ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel ve ya psikolojik zarar veya acı verme

sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi" olarak tanımlamıştır.

İstanbul Sözleşmesi'ne göre kadına yönelik şiddet " ister kamu ister özel hayatta meydana gelsin baskı veya rastgele özgürlüğünü engelleme de dâhil kadınların fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zararı veya ızdırabı ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan tüm eylemler toplumsal cinsiyete dayalı şiddet anlamına gelir" şeklinde tanımlanmıştır (İstanbul Sözleşmesi, 2011).

İş yerinde, okulda, halka açık alanlarda kadının onayının alınmadan kadının kişiliğine, bedenine ve cinselliğine ilişkin her türlü kötü muamele kamusal alanda kadına yönelik şiddet olarak tanımlanabilir. Kadına, cinsiyetinin özellikleri temelinde söylenen her iki anlama da gelebilecek olan cinsel içerikli ifadeler, bakışlar, küfürler, aşağılayıcı sözler ile kadın ticareti, seks işçiliğine zorlama, fiziksel ve psikolojik şiddet, taciz ve tecavüz kamusal alanda kadına yönelik şiddet türlerindedir. Aile içerisinde, flört ilişkilerinde kadının fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne zarar verilmesi, aşağılanması, kısıtlanması özel alanda kadına yönelik şiddet olarak tanımlanabilir. Aile içi şiddet, aile içerisindeki bireylerin vücut ve ruhsal bütünlüklerinin, yaşamlarının zor kullanılarak tehlikeyle karşı karşıya bırakılması ya da sonlandırılması olarak da tanımlanabilir (Stewart ve Robinson, 1998, s. 83,akt. Page ve İnce, 2008:82).

İster kamusal alan olsun ister özel alan olsun toplumsal cinsiyet rollerinin beslediği eril güç, kadın üzerinde otorite oluşturmaya çalışmaktadır. Ataerkil düzende ikincil konumda olan kadın karar süreçlerinde yer alamamakta, cinsler arası güç dengesizliği meydana gelmekte ve bu dengesizlik de ortaya şiddet olarak çıkmaktadır. Kadına yönelik şiddete bakıldığında şiddetin baba, erkek kardeş, eş ve oğul tarafından sistematik bir şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. Aile içerisinde yaşanan bir şiddet olayı kapalı kapılar arkasında kalması gereken bir durum olarak değerlendirilmekte ve şiddet mağduru kadın tarafından olağan karşılanmaktadır ve bu da şiddetin görünürliğini azaltmaktadır.

Ataerkil toplumlarda kadın erkek fırsat eşitliğinin olmamasından dolayı kadınlar ev içerisine hapsolmuş ve ev içerisinde yoğun mesailer gerçekleştirmelerine rağmen emekleri görünür kılınmamış, eşlerine hizmet eden, çocukların bakımını yerine getiren, ev içerisinde alınan kararlarda söz sahibi olmayan bir konumda yer almışlardır.

Kamusal alanda söz sahibi olmayan kadınlar yönetim anlamında da eril politik uygulamaların mağduru hatta uygulayıcısı olmak zorunda kalmışlardır. Kadına yönelik şiddetin arka planındaki güç ve eşitsizlik ilişkisi kaynakların kullanımı açısından da değerlendirilmelidir.

2.2.Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Kadına yönelik şiddet toplumda farklı tür ve şekillerde yaygınlığını arttırmakta ve ifade edilmesi güç olduğu için de gizli kalmaktadır. Şiddetin temelinde 'güç' olsa da şiddeti besleyen çeşitli etkenler vardır. Şiddet uygulayıcısının genelde erkek olduğu ve mağdurların da kadın olduğu bilinmekle birlikte buna sebep olan güç ve toplumsal cinsiyet ilişkisini ele almakta fayda olacaktır.

Toplumsal cinsiyet rolleri erkeğin kadın karşısında güçlü olma düşüncesini beslemektedir. Kadının erkek ilişkisinde kadının görünürlüğünün olmaması, kontrol mekanizmasının erkek olması, güç ve iktidarın erkek tarafından kontrol edilmesi kadını baskılamakta ve toplumsal alandan uzaklaştırmaktadır. Toplum tarafından beslenen erkeğin iktidar olma ihtiyacı gündeme geldikçe yetersizlik, güvensizlik ve duygusal yoksunluk duygusundan kurtulma çabaları şiddete dönüşmektedir (Demren, 2004). Yine toplumsal cinsiyet rolleri ile beslenen kültürel değerler şiddeti disiplin mekanizması olarak görmektedir. Ceza yöntemi olarak görülen şiddet geleneksel deyişlerde, "kızını dövmeleyen dizini döver" ya da "kadının karnından sıpayı sırtından sopayı eksik etmeyeceksin" gibi söylemlerle kadının dövülerek terbiye edilebileceği ve kontrol altına alınabileceği yönünde kendisini göstermektedir.

Kadınların kamusal alandan uzak ve ev içerisinde kalması, evdeki emeğinin görünür olmaması, kadının ekonomik bağımsızlığının olmaması kadını patriyarkaya bağ(ım)lı duruma getirmektedir. Kendisine ekonomik olarak bağımlı olan kadın üzerinde otoritesini elinden kaybetmek istemeyen patriarka, bir yandan da gücün sürekliliğini sağlamak ve etkisini korumak için kadına şiddet uygulayabilmektedir. Ekonomik yapı da bir yandan şiddetin varlığını şekillendirmektedir. Ekonomik yetersizlik ilişkilerde kargaşa ortamı yaratabilmekte, agresif davranışlar ortaya çıkmaktadır.

Şiddet uygulayıcısının erkek olduğu düşünüldüğünde erkeklik hormonunun şiddet davranışında etkili olduğu bazı araştırmalarda ileri sürülmekte ve bazı görüşlerde

de şiddetin nedeninin erkeğin özgüven eksikliğine bağlı olduğunu, kadınları kontrol altına almak için şiddet uygulayanların yalnızca %10'unda ruhsal bozukluk olduğu ileri sürülmektedir (İçağasıoğlu Çoban ve Turğut, 2015). Yetiştirilme şekillerinin de şiddet üzerinde etkisi vardır. Eğer çocuk engellenme davranışı ile sık sık karşılaşmış ise yetişkinlik döneminde de engellenme ile karşılaştığında farklı davranış kalıpları ortaya koyacaktır. Dollard, bireyin engellenme karşısında tepkisinin saldırgan davranışlar olabileceğini, saldırgan davranışların ise, karşı tarafa zarar verici kaba davranışlar olduğunu ve şiddetin gücünü engellenmenin gücünün belirlediğini ifade etmektedir (Pehlivan, 2018:52).

Psikolojik, ekonomik, sosyo-kültürel etmenlerle iç içe olan kişisel sorunlar şiddetin nedenleri arasında gösterilebilir. Erkeğin alkol veya madde kötüye kullanımı, işsizlik, kadının çalışma hayatında yer almak istemesi, kadının bireyselliğini ortaya koyması 'güç' gösterisi yapmak isteyen erkeklerin şiddet davranışlarını açıklamada kaynak sunmaktadır.

KSGM'nin 2014 yılı Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nın verilerine göre; hayatının bir bölümünde eşinin ya da herhangi bir erkeğin şiddetine maruz kalan kadınların %33'ünün erkeğin ailesi ile sorun yaşadığını, %28'i erkeğin kıskanması, yetiştirilme tarzı olduğunu, %27'si erkeğin işsiz olmasından ve maddi sorunlardan kaynaklandığını, %24'ü eşinin sözünü dinlememesinden, cinsel ilişkiyi reddetmesinden, ayrılmak / boşanmak istemesinden kaynaklandığını ve %12'si de özel bir nedeni olmadığını ifade etmiştir. Erkeğin ailesi ve erkeğin yetiştirilme tarzının şiddet nedeninde temellendirilmesi toplumsal cinsiyet kalıplarının gücünü koruduğu ve ataerkil düzenin devam ettiğini bizlere yeniden göstermektedir.

2.3.Kadına Yönelik Şiddetin Türleri

Kadına yönelik şiddet farklı türlerde karşımıza çıkmaktadır. Genellikle fiziksel, psikolojik/duygusal, ekonomik ve cinsel şiddet olarak ele alınsa da bunlara ek olarak dijital şiddet, flört şiddeti ve ısrarlı takip de şiddet türleri de sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

2.3.1.Fiziksel Şiddet

Şiddetin en kolay tespit edilebilen ve görünür olanı fiziksel şiddettir. Fiziksel olarak zor kullanarak bir başkasına zarar verici eylemlerde bulunmak ya da istemediği bir davranışa zorlamak fiziksel şiddet olarak tanımlanabilir. İtip kakma, delici kesici aletlerle ya da ateşli silahlarla yaralama, bir organı kesme ya da yaralama, cinsel ilişkiye zorlama ve tecavüz, cinsel organlara zarar verme, intihara zorlama ya da teşvik fiziksel şiddete örnek gösterilebilir. Fiziksel şiddete en çok hakaret, küçümseme, cinsel zorlama, ölümlle tehdit etme ile ilgili şiddet içerikli eylemler eşlik etmektedir. Bu şiddet türü fiziksel ve ruhsal sağlığa etki etmekte, derin yaralar bırakmakta hatta ölümlle sonuçlanmaktadır.

2.3.2.Psikolojik / Duygusal Şiddet

Kişinin ruhsal sağlığını zedeleyici, akıl sağlığından şüphe etmesine neden olacak, özgüven eksikliğine neden olacak her türlü aşağılayıcı ve küçümseyici davranışlar ile söylemler psikolojik şiddettir. Psikolojik şiddet mağduru birey zaman zaman ruh sağlığının iyi olmadığını düşünebilir, kendisini değersiz hissedebilir. Fiziksel şiddete oranla tespit edilmesi daha zor bir şiddet türüdür. Psikolojik şiddetin sürekli olması toplumda toplumsal cinsiyet eşitliğinin olmamasına ve sağlıklı ilişkilerin zayıflamasına yol açabilir, bu durumda gelecek neslin şiddeti sürdürme riskini de artırır (Sallan Gül, 2012: 21).

2.3.3.Ekonomik Şiddet

Kadının ekonomik özgürlüğünün kısıtlanması, çalışmasına izin verilmemesi ya da çalışma hayatında yer alsa dahi gelirinin elinden alınması, çalışmayan kadının ihtiyaçlarının partneri tarafından karşılanmaması, para kullanımı üzerinde söz sahibi olmak ekonomik şiddettir. Ekonomik şiddet kadının yaşadığı şiddet türlerinin de temelinde yer almaktadır. Şiddetin kökeni iktidar olma, maddi durum da iktidar göstergesi olmaktadır.

2.3.4.Cinsel Şiddet

Kadınların maruz kaldıkları şiddeti ifade etmekte güçlük çektikleri bir şiddet türü olan cinsel şiddet; kadının açık ve net bir şekilde onayının olmadan bir başka birey tarafından cinsel temasa zorlanması ya da bu tarz davranışlara maruz bırakılması cinsel

şiddet olarak açıklanabilir. Bu eylemler genellikle fiziksel şiddet ile birlikte ortaya çıkabilmektedir. Bireyler arasında cinsel dürtü kaynağından çok uzakta, bir diğeri üzerinde otorite oluşturma, cezalandırma, kişiyi baskılama şeklinde gelişen eylemlerdir.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (1996), fiziksel şiddete uğrayan kadınların çoğunluğunun cinsel şiddete maruz kaldığını, şiddete maruz kalmasına rağmen cinsellikten doyum alanların sayısının az olduğunu, kadınların çocuğunun dayaktan sonra cinsel ilişkiye ya da ters ilişkiye zorlandığını, itiraz ettiklerinde ise tecavüze maruz kaldıklarını ifade etmektedir.

Kadının rızası olmadan, istemediği zamanlarda, istemediği şekillerde kadını cinsel ilişkiye zorlamak ya da cinsel ilişki esnasında kadına hoyrat davranmak, cinsel organına zarar vermek, cinselliği ceza-ödül mekanizması olarak kullanmak, pornografik görüntüler izlemeye zorlamak, başka kişilerle cinsel ilişkiye zorlamak, seks işçiliğine zorlamak, sürekli takip, teknolojik aletlerle cinsel içerikli konuşmalarla rahatsız etmek, cinsel ilişkide kadının ihtiyaç ve beklentilerini göz ardı etmek, sözel ya da fiziksel taciz etmek cinsel şiddet biçimlerine örnek gösterilebilir.

2.3.5.Dijital Şiddet

Bireyin dijital araçlar ile şiddetin herhangi bir türüne maruz bırakılması durumudur. Telefonun partner tarafından kontrol altında tutulması, sosyal medya hesaplarının sık sık kontrol edilmesi ya da cinsel içerikli mesajlar gönderilmesi, bireyden cinsel içerikli fotoğraf ya da görsel paylaşımların istenmesi, tehdit ile elde edilen görüntüler ile birey üzerinde yeniden bir tehdit inşa etmek dijital şiddete örnek gösterilebilir. Yaygın olarak gençler arasında görülebilir.

2.3.6.Flört Şiddeti

Literatürde flört şiddeti yaygın olarak kullanılmasına karşın ‘sevgili şiddeti’, ‘yakın partner şiddeti’, ‘ilişki şiddeti’ olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Flört şiddeti, duygusal/romantik/cinsel birlikteliklerin bitmesinden sonra partnerlerden birinin bir diğeri üzerinde güç ve kontrol oluşturmaya çalışmasıdır. Duygusal ve ya sözlü olarak başlayan şiddet kısa bir sürede fiziksel veya cinsel şiddete dönüşebileceği gibi, tüm bu şiddet türleri iç içe geçmiş olarak da karşımıza çıkabilir (Öztürk ve ark., 2018).

2.3.7.İsrarlı Takip

İsrarlı takip, genellikle karşı cinse yönelik gizli veya açık cinsel istek veya yönelim sebebiyle sarkıntılık ya da fiziksel temas olarak nitelendirilebilecek davranışların bütünlük ve süreklilik çerçevesinde gerçekleşen eylemlerdir (Wells, 1997; akt. Doğan, 2014). İsrarlı takip, ısrarlı aramalar ve mesajlarla rahatsız etmek, görüştüğü kişileri takip etmek, işyerinin okulunun evinin önünde beklemek, eylemleri ile ilgili hesap sormak vb. ile örneklendirilebilir.

TCK'da ısrarlı takibe ilişkin herhangi bir yaptırım bulunmamakla birlikte 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine ilişkin yasada ısrarlı takip madde 1'de ele alınmıştır. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün yapmış olduğu Kadına Yönelik Şiddet Araştırması (2014) verilerine göre; araştırmaya katılan kadınların %30'unun en az 1 kere ısrarlı takibe maruz kaldığı, yaygın olarak telefonla arama (%19), sms veya mail gönderimi (%8) ve sosyal medya (%6) kullandığı anlaşılmıştır.

2.4.Kadına Yönelik Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri

Şiddetin etkileri; şiddet mağduru kadının başa çıkma mekanizmalarına, sosyal ilişkilerine, şiddetin uygulayıcısına, şiddetin süresine ve türüne bağlı olarak mağdur kadınlar üzerinde değişiklik göstermektedir. Şiddetin fiziksel belirtileri kısa dönemde karşımıza çıkmasına rağmen duygusal ve ruhsal belirtileri kısa dönemde karşımıza çıkabileceği gibi genellikle uzun dönemde kendisini göstermektedir. Fiziksel şiddete eşlik eden cinsel şiddet de kadının cinsel yaşamını etkilemekte uzun tedavi süreci gerektiren sağlık problemleri meydana getirmektedir. Nasıl şiddet türleri birbiriyle iç içeyse şiddetin etkileri de psikolojik, davranışsal, fiziksel ve cinsel sağlık gibi konularda birbiriyle etkileşim göstermektedir.

Fiziksel şiddete maruz kalmış kadınlarda darp izleri, çeşitli organlarda yaralanma ve kırılmalar, morarma, bilinç kaybı, görme, işitme ve yeme bozuklukları gibi değişiklikler kolaylıkla gözlemlenmektedir. Ancak zaman zaman da bu belirtilerin görülmediği ancak şiddeti anlamaya yardımcı olacak olası fiziksel göstergeler de vardır.

Psikolojik şiddete maruz kalan kadınlarda ilk aşamada şok etkisi kendisini göstermekte hissizlik duygusu eşlik etmekte, mağdur şiddet eylemini anlamlandırmaya

başladığında da yeniden şiddete maruz kalma korkusu ortaya çıkmaktadır. Hatta bu süreçte kadın çevresi ile iletişimini sınırlandırmakta, içe kapanık davranışlar sergilemektedir. Şiddetin süreklilik gösterdiği ve uzun sürdüğü durumlarda ise güven duygusunda sarsılma, umutsuzluk, çözümsüzlük, kendini suçlama ve öz saygıda düşüş sıklıkla gözlenmektedir (Page ve İnce, 2008). Nadir (2017:75) şiddet mağduru kadınlar ile yaptığı bir araştırmasında, kadınların şiddete uğradıkları dönemde ve sonrasındaki süreçte yoğun bir içe çekilme yaşadıklarını, çoğunluğunun bu süreçlerde kendisini eve kapattığını ya da çevreleri ile ilişkilerini en aza indirdiğini belirtmektedir.

Şiddete maruz kalmanın akıl ve ruh sağlığı üzerindeki etkileri fiziksel etkilerinden çok daha yoğun olabilmektedir (Hobson ve Aziz, 2004: akt.Sallanan Gül, 2013:37).Psikiyatrik rahatsızlık yaşayan veya psikolojik destek alan kadınların arasında partner şiddeti yaşayan kadınların oranı daha yüksektir ve %50'yi de aşmaktadır (Briere ve Scott, 2016:10). Vahip ve Doğanavşargil (2006) yaptıkları çalışmada; ruh sağlığı hastalıklarına muayene için başvuran hastalarla yaptıkları çalışmada kadın hastaların %63'ünün çocukluk dönemlerinde, %62'sinin de evliliğinde en az bir kez şiddete maruz kaldığı ve fiziksel şiddet gören kadınların %73,9'unun depresyon,%6,5'inin de kaygı bozukluğu tanısı aldığını belirtmişlerdir. Şiddete maruz kalmış ve kadın sığınma evinde kalan 77 kadınla yapılan çalışmada ise %84'ünün travma sonrası stres bozukluğu olduğu saptanmıştır (Kemp ve ark., akt. Page ve İnce, 2008).

Cinsel şiddete maruz kalan bir kadında da farklı semptomlar meydana gelmektedir. Şiddet mağdurlarında görülen belirtilere ek olarak rahim yırtılması, cinsel organlarda hasar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar (HIV, AIDS vb.), plansız hamilelikler, idrar yollarında enfeksiyon, cinsel isteksizlik, cinsellikle ilgili zorluklar yaşama sıklıkla görülmektedir (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 2016).

2.5.Kadına Yönelik Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Ev içi şiddetin kadınlara ve çocuklara yönelik olduğu düşünüldüğünde çocuklar da evdeki şiddetten ciddi boyutlarda etkilenmektedirler. Şiddet eylemi sadece kadına yönelik olsa da çocuğun şiddet ortamından ya da anneden etkilenmemesi mümkün değildir. Şiddete maruz kalan çocuklu kadınlar da öfke kontrolünü sağlayamadıklarında çocuklarına da şiddet içerikli davranışlar sergileyebilirler. Bu nedenle şiddet mağduru

kadınlar ile çalışılırken onların çocuklarının da şiddet mağduru olduğu unutulmadan mesleki müdahale yöntemleri geliştirilmelidir. Nadir (2017) şiddet mağduru kadınların mutsuz ve sevgisiz bir yaşam sürüyorken çocuklarına bu sevgiyi nasıl verebileceklerini bilmediğinden, şiddetle baş etmede başarısız kaldıkça da sosyal destek eksikliğinin de etkisiyle öfkelerini en yakınlarında olan çocuklarından çıkardığını, bazen de bu öfkenin karşılıklı ya da çocuktan anneye olabileceğini, anne çocuk ilişkisinin kalitesinin değiştiğini bazen de anne ile çocuğu birbirine yaklaştırdığından bahsetmektedir.

Şiddete maruz kalan çocuklarda çocuğun yaş ve gelişimine, maruz kaldığı şiddetin boyutuna göre davranış değişiklikleri görülebilir. Çocuk daha küçük yaşlarda ise konuşma bozukluğu ya da konuşmada gerileme, kekemelik, alt ıslatma, sürekli ağlama, uykudan ağlayarak uyanma ya da uykuya dalamama, yüksek ses duyduğunda birden ağlama, ebeveynsiz bir ortamda kendini güvende hissetmeme ya da ebeveyn ile ilişki kuramama gibi çeşitli davranış bozuklukları gözlemlenebilir. Şiddet mağduru kadın ve çocuklar ile çalışırken planlı bir mesleki müdahale süreci geliştirilmelidir. Şiddet mağduru kadın ile çalışırken çocuğunun da bir birey olduğu ve özel bir çalışmaya ihtiyaç duyduğu unutulmamalıdır.

Şiddetin sosyal öğrenme kuramı ile ilişkili olduğu da göz önünde bulundurulduğunda çocukluk döneminde şiddete maruz kalmış bireylerin yetişkinlik dönemlerinde partnerlerine şiddet uyguladığı ya da partnerlerinin şiddetlerine maruz kaldığı da görülmektedir. Bazı araştırmalar eşlerinin fiziksel şiddetine maruz kalan kadınların yaklaşık %25 ile %75'inin çocukluk dönemlerinde fiziksel ya da cinsel istismar geçmişinin bulunduğunu; arıca a ebeveynleri arasında yaşanan şiddete tanık olmuş erkeklerin eşlerine fiziksel şiddet uygulama olasılıklarının benzer bir geçmiş deneyime sahip olmayan erkeklere oranla üç buçuk kat daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır (Astin, Lawrence ve Foy, 1993; Fonagy,1999; Gelles, 1976; Synder ve Fruchtman, 1981; akt. Page ve İnce, 2008).

2.6.Kadına Yönelik Şiddetin Dünya'daki ve Türkiye'deki Durumu

Kadına yönelik şiddetin tarihsel süreçte edindiği yer çok geniş olmasına karşın, şiddetle mücadele ve kadınların şiddete sessiz kalmayışi ve konunun kamusal alanda tartışılmaya başlanması 1970'lerin başını bulmaktadır. Sorunu kendisi yaşayanlar ile onları destekleyen kadınlar, kız kardeşlik teması üzerinde oluşturdukları dayanışma

ruhuyla birlikte toplumdaki cinsiyetçi tutum ve söylemlere eleştiri getirilmiş, kadının ev içerisinde uğradığı şiddete dikkat çekilmesi sağlanmıştır (Yıldırım, 1998).

1970'lerin başında özellikle İngiltere ve ABD'de görülen kadın hareketleri, kamusal ve özel alanda kadınların yaşadığı şiddet sorununun diğer ülkelerde de önemli bir sorun olarak ele alınmaya başlanmıştır. Şiddetin görünürlüğünün artması ile yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular, kadınların her dönemde ve bölgede erkek şiddetine maruz kaldığını gözler önünde sermektedir. Avrupa Kadın Lobisi'nin 90 farklı ülkede yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre Avrupa'da her beş kadından biri hayatlarının bir döneminde erkek şiddetine ve kadınların %85'i kocalarının şiddetine maruz kalmaktadır (European Women's Lobby, 2008; akt: Sallanan Gül, 2013:35). Almanya'da 10.000'den fazla kadınla yapılan bir araştırmaya göre kadınların % 25'nin yaşadıkları birlikteliklerde partnerlerinin şiddetine maruz kaldığı anlaşılmıştır (Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth 2004, akt. Logar ve Çitak:tarihsiz). Yine yapılan bir araştırmada ABD'de tüm evliliklerin % 50-60'ında en azından bir kez dayak olayının yaşandığı belirtilmektedir. Bununla birlikte, Fransa'da kadınların % 51'inin, Şili'de % 80'inin, Pakistan'da % 99'unun, Tayland'da % 50'sinin eşinden fiziksel şiddet gördüğü belirlenmiştir (WHO, 2002; akt. Akpınar,2011).

Türkiye'de de şiddetin kadınlar tarafından dile getirilmesi ataerkil yapı içerisinde kolay olmamasına, yaşanan şiddet olayları kapalı kapılar ardında kalmasına rağmen son dönemlerde yapılan araştırmalar ve farkındalık çalışmaları ile kadına yönelik şiddet görünürlük kazanmaya başlamıştır. Ülkemizde kaynağını eşitsiz güç ilişkilerinden alan şiddet, Türkiye ve Orta Doğu'da namus cinayetleri ve bekâret kontrolleri ile belirginleşen formlarla birlikte ortaya çıkmaktadır (Arın, 1998).

Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele radikal feministler ile ivme kazanmıştır. 1980'ler kadına yönelik şiddetin görünür olma dönemi, 1990'lar kurumsallaşma dönemi, 2000ler ise kadına yönelik şiddetle mücadelede başta yasalar olmak üzere çok taraflı bir eylem alanı olarak kadına yönelik şiddetle mücadele üç dönemde ele alınabilir (Sallanan Gül, 2013:59). Şiddetin görünürlük kazanması, mücadele alanlarının konuşulması beraberinde kadınların şiddeti ifade edebilmelerine olanak sağlamış, çeşitli araştırmalar yapıp kamuoyu ile paylaşılmaya başlanmıştır. Yapılan araştırmalar elbetteki kadına yönelik şiddetle mücadele için yeterli değil ancak mücadele alanlarını genişletmek için önemli veriler sunmaktadır.

İçli (1994) Ankara, İstanbul ve İzmir’de farklı sosyo ekonomik düzeydeki 1070 kadınla yaptığı araştırmasında; araştırmaya katılan kadınların %21,2’sinin eşlerinin kendilerine şiddet uyguladığını, %83’ünün gördüğü şiddetten sonra yaşadığı evde kalmaya devam ettiğini ve sadece %1,4’ünün birlikte yaşadığı erkekle ilişkisini kestiğini ifade etmiştir. İfade etmesi güç olan ve ataerkil bir toplum yapısının hakim olduğu ülkemizde yapılan bir diğer araştırmada ise; toplumun %22’sinde kadına yönelik şiddetin ortaya çıktığı, kadınların evli olanlarının %75’inin kocalarından fiziksel şiddet gördüğü ve bu kadınların %45’inin şiddeti ortadan kaldırmak için hiçbir girişimde bulunmadığı belirtilmiştir (İlkkaracan ve ark.,akt. Page ve İnce, 2008). 2001 yılında hamilelik sürecinde şiddete uğramaya ilişkin olarak 154 kadınla görüşme ve anket yoluyla yapılan bir araştırmada, bu kadınlardan 110’unun hamileliği süresinde şiddete maruz kaldığı saptanmıştır (Ayrancı, Günay ve Ünlüoğlu, 2001; akt: Harcar ve ark. 2008).

KSGM (2009) yayını olan Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’na göre Türkiye’de kadınların %39’u hayatının bir bölümünde eşi ya da partneri tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılmış, %44’ü hayatının bir bölümünde duygusal şiddete maruz kalmış, %15’i cinsel şiddet içerikli davranışlardan en az birini yaşamış, %9’u zorla cinsel ilişkiye girmiş ve her 10 kadından 4’ünün ekonomik şiddete maruz kalmıştır. Dünya Sağlık Örgütü’ne göre ise kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma oranı %15 - %71 arasında değişmektedir. Araştırmaya katılan kadınların %30’u partnerinin dışındaki kişiler tarafından cinsel şiddete uğradığını ve cinsel şiddete uğrayan kadınların %52’si de yaşadıkları cinsel istismarın tanımadıkları kişiler tarafından uygulandığını ifade etmişlerdir.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2014) Kadına Yönelik Şiddet Araştırması’nda; kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde %36’sının fiziksel, %44’nün duygusal, %12’sinin cinsel ve %38’nin hem fiziksel hem cinsel şiddete maruz kaldığı ifade edilmiştir. Fiziksel şiddetin 18 yaşından önce evlenen kadınlarda %48 oranında olduğu, 18 yaşından sonra evlenenlerde ise %31 oranında olduğu tespit edilmiştir. Yine aynı araştırmada yaşanan şiddetin paylaşılmasına ilişkin bölüm incelendiğinde; kadınların %44’ünün yaşadıkları şiddeti kimseye anlatamadığı, %37’sinin kendi ailesine anlattığı ve anlatılan kişilerin de %39’unun kendisine yardımcı

olmadığını sadece %19'unun ailesin kendisine yardım etmek istediği belirtilmiştir. 2014 yılından sonra kadına yönelik şiddet ile ilgili devlet kurumlarının herhangi bir araştırma yapmamış olması mevcut durumda ülkemizde kadına yönelik şiddet hakkında bizlere resmi verinin olmamasına neden olmamakta, yapılan akademik araştırmalar ile sınırlı kalmaktadır.

2.7.Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yapılan Yasal Düzenlemeler

2.7.1.Uluslararası Düzenlemeler

2.7.1.1.Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW)

İnsan hakları temelinde kadına yönelik her türlü ayrımcılıkla mücadele için 1 Mart 1980 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından imzaya açılan, 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 'Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme' (CEDAW), Türkiye'de de 27 Temmuz 1985 yılında bakanlar kurulunca kararlaştırılmış ve 14 Ekim 1985 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmış ve sözleşmeyi kabul eden taraf devletlerden biri olunmuştur.

CEDAW, sözleşmeye taraf ülkelerin kadının insan haklarını güvence altına almasını isteyen, 'kadınlara karşı ayırım'ın önlenmesini isteyen, toplumsal cinsiyet kalıplarının değiştirilmesini hedefleyen, kadın erkek eşitliği temelli bir sözleşmedir. Sözleşmeyi imzalayan ülkeler kadın ve erkeklerin tüm alanlarda eşit hak ve özgürlüklere ulaşmasını sağlamayı, aile ve evlilik ilişkilerinde ayrımcılığı önleyecek tedbirleri almayı, ekonomik ve sosyal hayata katılımında cinsiyet eşitliğine uymayı, eşlerin evliliklerini sonlandırması durumunda çocuklar üzerinde anne babanın eşit haklarının olduğunu kabul eder.

CEDAW karma eğitimin teşvik edilmesini, eğitimde kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasını, kadınlara toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı eksik oldukları okullaşma oranında destek sunulması gerektiğini, kız öğrencilerin yine toplumsal cinsiyet kalıplarından dolayı erken yaşta okuldan ayrılarak evlenmelerinin önüne geçilecek politikalar oluşturulması gerektiğini savunur. Yine kadının insan hakları temelinde sözleşmeye eklenen maddelerden bir diğeri de kadınlara aile planlaması hakkında özel eğitici bilgi ağlarının oluşturulması gerektiği sözleşme kapsamında ele alınmaktadır.

Kadınları cinsiyetlerinden dolayı maruz kaldıkları bir diğer problem olan çalışma hayatına katılımı sözleşmede yer almıştır. İş yaşamında kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması, kadınların güvenli şartlar altında çalışmasının, doğurganlığının korunmasının, sosyal güvenlik haklarının korunmasının, hamilelik sebebiyle işten çıkarılmaların önüne geçilecek politikaların üretilmesinin taraf devletler tarafından taahhüt edilmiştir.

Ayrımcılığın önlenmesine ilişkin ve kadının güçlendirilmesine ilişkin amaç ve hedefler sözleşmede açık ve net olarak belirtilmiş olsa da ülkemizde cinsiyet eşitliği temelli kadın hak ve özgürlüklerinin uygulamada yeteri kadar yer bulamadığı, koruyucu ve önleyici hizmetlerin yetersiz olduğu düşünülmektedir.

2.7.1.2. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde hukuksal bağlayıcılığı olan ilk uluslararası belge olan İstanbul sözleşmesi 11 Mayıs 2011 tarihinde imzaya açılmış, TBMM tarafından da 14 Mart 2012 yılında kabul edilmiştir. Sözleşmeyi ilk imzalayan ülke Türkiye'dir. 10 ülkenin imzalamasının ardından 1 Ağustos 2014 tarihinde sözleşme uygulamaya konulmuştur

İstanbul sözleşmesinin amaçları; kadına yönelik her türlü şiddeti önlemek, kavuşturmak ve ortadan kaldırmak, kadın erkek arasındaki cinsiyet eşitliğini sağlamak, kadını güçlendirmek, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için politikalar üretmek ve uluslararası işbirliğini yaygınlaştırmak, devlet kurumları özel kurumlar ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak yer almaktadır.

Sözleşmeye imza atan taraf devletler toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kadın mağdurlarına özel olarak dikkat edeceğini belirtmişlerdir. Şiddetin önlenmesine ilişkin toplumsal cinsiyete dayalı davranış kalıplarının değiştirilmesi için tedbir alınacağı ifade edilmiş olsa da mevcut durumda ülkemizde ilköğretim ve ortaöğretim müfredatında toplumsal cinsiyet eşitliği yer edinmemiştir. Ayrıca farkındalık yaratılması için kamusal alanda kadın erkek eşitliği konusunda kamu spotlarının yaygınlaştırılması, özel sektör ve medya işbirliğinde kadının güçlendirilmesine ilişkin programlamaların yapılması da sözleşme kapsamında taraf devletlerin yükümlülükleri arasında yer almaktadır.

İstanbul sözleşmesine göre kadınların güçlenmesi, ekonomik bağımsızlıklarının amaçlanması, sunulan hizmetlerin bütüncül yaklaşımla ele alınması gerektiği, koruma ve destek sistemlerinin de mümkün ise aynı binada sunulması gerektiği ayrıca şiddet mağduru kadın ve beraberindeki çocuklara uzun ve kısa dönemli olarak uzman desteğinin sunulması gerektiği ve hizmet veren uzmanların da alanlarında yetkin kişiler olması gerektiği belirtilmiştir.

Kadınların güçlendirilmesi, ekonomik özgürlüklerini elde edebilmeleri, benliklerinin yeniden inşa edilmesi amacıyla uygun, yeterli sayıda ve kolay erişilebilir sığınaklar açılması, şiddete maruz kalan bireylerin 7/24 ücretsiz erişebileceği telefon yardım hatlarının açılması yine İstanbul Sözleşmesi kapsamında yer almıştır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde hizmet vermekte olan Alo 183 hattı sözleşme kapsamında uygulamaya konulmuş hizmetlerden biridir. Sığınaklar konusuna ise Türkiye’de Kadın Sığınakları bölümünde değerlendirilecektir.

Sözleşme kapsamında cinsel şiddet mağdurlarına tıbbi ve adli muayene desteği, travma desteği ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi gerektiği, kriz merkezlerinin ve cinsel şiddet sevk merkezlerinin açılmasının gerektiği belirtilmiş ancak sözleşmeye ilk imza atan ülke olan Türkiye’de Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bu tür hizmetlerin henüz kapsamlı olarak sunulmadığı düşünülmektedir. Günümüzde hala cinsel şiddet ifade edilmekten kaçınılmakta, ‘bekaret kontrolü’ hala cinsel şiddeti destekleyen veri olarak kabul görmektedir.

İstanbul Sözleşmesi’nin taraf devletler tarafından uygulanmasını değerlendiren bir uzmanlar grubu (GREVIO) oluşturulmuştur. GREVIO taraf devletlerin vatandaşları olup insan hakları, toplumsal cinsiyet, kadına yönelik şiddet konularında duyarlı olanlar arasından seçilmektedir. GREVIO sözleşmeye taraf devletlerin uygulamalarını takip edip, raporlar hazırlamaktadır.

2.7.2.Ulusal Düzenlemeler

2.7.2.1.6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

14 Ocak 1998 tarihinde yürürlüğe giren Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un revize edilerek 8 Mart 2012 yılında kabul edilen ve 20 Mart 2012’de Resmi Gazete’de yayımlanan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine

Dair Kanun, şiddete maruz kalan ya da şiddete uğrama ihtimali olan kadınların ve beraberindeki çocuklarının, ısrarlı takip mağduru kadınların korunması, şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunmasını hedeflemektedir ve dayanağı İstanbul Sözleşmesi'dir.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un İstanbul Sözleşmesi'ne göre revize edilmiş halidir. Bu kanun ile kadın aileden bağımsız olarak da ele alınmıştır. 6284 sayılı kanun ile şiddet mağduru kadın ve var ise beraberindeki çocuğa barınma hizmeti, hayati tehlikesi var ise koruma altına alınmasının sağlanması, kadın ve çocuğa geçici maddi yardımlar yapılmasını, psikolojik, sosyal ve hukuki desteğin sağlanması, kreş desteğinin sağlanması gerekmektedir. Bu kanun ile şiddet mağduru kadın; kimlik bilgilerinin değiştirilmesini, koruma ve bakım altına alınmayı, adres gizliliği, şiddet uygulayıcısına uzaklaştırma kararı, geçici velayet ve nafaka, geçici maddi yardım, genel sağlık sigortasından yararlanmayı talep edebilmektedir. Kanuna göre koruma tedbiri mülki amir tarafından alınabilmektedir. Bunun amacı ise kadın ve çocuğun daha fazla istismar edilmemesi ve can güvenliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Ancak uygulamada farklılıklar görülmekte, mülki amirler sorumluluk almaktan çekinerek bu tedbirin ilgili hakimliklerce alınmasını talep etmektedir. Kanun kapsamında illerde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin kurulması ve şiddet mağduru kadınlara sığınma evleri açılması gerektiği de belirtilmiştir. ŞÖNİM ve sığınma evlerinin hizmetleri şiddet mağduru kadınlara sunulan hizmetler bölümünde ele alınacaktır.

6284 sayılı kanuna göre koruyucu tedbir kararlarının verilmesine ilişkin şiddete ilişkin delil ya da belge aranmayacağı, kadının beyanının esas olduğu, şiddet mağduru yada şiddete uğrama tehlikesi olma ihtimali olan kadın ve çocukların bildiriminde kamu ve tüzel kişiler yükümlüdür.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, bazı kesimlerce aile birlikteliğini bozan, çocukları babalarından ayıran bir kanun olarak görülmektedir. Kadının ve çocuğun korunmasına ilişkin düzenleme olan bu kanunun yaratılmak istenen algı ile değiştirilmek istenmektedir ancak bu kanunun fazlası değil eksikleri bulunmakta, uygulamada hatalarla karşılaşmaktadır. Şiddet mağduru kadınlar kolluk kuvvetine yönlendirildiğinde kriz döneminde kendisine şiddet uygulayan bir cinsiyetle karşılaşmakta, yaşadıklarını karşı cinse anlatmak istememekte,

kolluk kuvveti de sıklıkla arabuluculuk yapmaya çalışmaktadır. Kanun incelendiğinde şiddet içerikli eylemlerde arabuluculuk yapılamayacağı açık ve net olarak ifade edilmektedir. Şiddet mağduru kadının kriz anında mesleki uygulamadan çok uzak bir şekilde evine, eşine dönmeye ikna edilmesi kadın için ikinci bir travma etkisi olabilmektedir. Şiddet mağduru kadının gizlilik kararı taleplerinin uygulanmasında da bir takım sorunlar vardır. Gizlilik kararı alan bir kadının eşe ya da can güvenliği tehlikesi yaratan şahsa karşı dava sürecine girdiğinde bulunduğu il üzerinden şiddet uygulayıcısı ile yazışma yapılmaktadır. Bu da kadının yaşadığı ilin deşifre edilmesi ve güvenliğinin riske atılması anlamındadır.

Diğer bir yandan 6284 sayılı kanunda şiddet mağduru hayati tehlikesi olan kadına kimlik değiştirme hakkı da sunulmuştur. Ancak kimliğini değiştiren bir kadının geçmiş yaşantısındaki resmi belgeleri yeniden düzenlemekte güçlüklerle karşılaşmaktadır. Diploma, tapu gibi belgelerin değişimi uzun ve zorlu bir süreç gerektirdiği için kadın yeni bir stres faktörü ile karşı karşıya kalmaktadır.

2.8.Kadına Yönelik Şiddet ve Güçlendirme Yaklaşımı

Sözcük anlamı var olan bir şeyi daha iyi hale getirmek olan güçlendirme, sosyal bilimlerde kavramsal olarak feminist hareketlerde, toplumsal eylemlerde ve kalkınma hareketlerinde sıklıkla kullanılmıştır. Güçlendirme, birinin kişisel kaynaklarını yaratıcı bir biçimde kullanarak yaşam koşullarını kontrol etmeye yönelik iktidarı elde etme ve kullanma, kişisel hedeflere ulaşma ile ilişkisel ve kamusal yararı geliştirmeyi içeren bir süreçtir (Greene vd.2005:268, akt. Teater, 2015:67). Sosyal hizmet uygulamasında kullanılan yaklaşım olan güçlendirme; insanların, örgütlerin veya toplumların kendi yaşamları üzerinde kontrol yetisine sahip olabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Anuradha, 2004; akt. Duyan, 2010). Güçlendirme süreci aslında bireyin kendisine yardım etme sürecidir. Kişinin kendisini gerçekleştirme, kendisine saygı duymasının sağlanması, bilinç arttırma çalışmaları, kişinin kendisini keşfetmesi ve iş birliği içerisinde olması ve onaylaması güçlendirme sürecinde yer alan hedefler arasındadır. Güçlendirmede, bireyin katılımı ve deneyimi ile sahip olduğuna inanılan güç ve potansiyelin en üst düzeyde gerçekleştirilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Birey de bu süreçte yaşamı üzerinde kontrol gücünün olduğunu hissetmelidir.

Şiddete maruz bırakılmış kadınlar ile çalışırken kadınların şiddeti kader olarak algıladıkları, içselleştirdikleri, kamusal alanda var olmadıkları, kendilerini değersiz ve güçsüz hissettikleri görülmektedir. Şiddet mağduru kadın hayatındaki gerekli değişiklikleri yapacak kadar kendisini güçlü ve yeterli hissetmez, başarısızlık duygusu içerisindedir ve kendisini reddedilmiş, istenmeyen, sevilmeye değer olmayan biri olarak görür. Güçlendirme yaklaşımı ile şiddet mağduru kadınların kendi farkındalıklarını ortaya koyması, güçlü yönlerinin farkına varması, öz saygınlıklarını yeniden kazanmaları, özgüvenlerinin artırılması, sorun çözümüne katkıda bulunması amaçlanmaktadır. Tüm bunlarla birlikte kadının eğitimine devam etmesi, becerilerini geliştirmesi, hukuki okuryazarlık ediniminin olması, kendisinin ve varsa beraberindeki çocuğunun ihtiyaçlarını karşılamak için çalışma yaşamına katılması da güçlendirme sürecindeki hedefler arasındadır.

Sığınma evlerinde kalan şiddet mağduru kadınların, kaldıkları süreç içerisinde güçlenmelerinin sağlanması, kendi kararlarını kendilerinin vermesi ve iş ve işlemlerini kendisinin gerçekleştirmesi için desteklenmesi gerekmektedir.

2.9.Kadına Yönelik Şiddet ve Feminist Sosyal Hizmet

Feminizm kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olması düşüncesinden hareket ederek kadın ve erkek arasındaki toplumsal farklılıklar ile mücadele eder. Arat (2010:36) feminizmin kadınların konumunu değiştirmeyi isteyen bir toplumsal akım olduğunu ve bu akımın kadınla erkek arasında biyolojik farklılıklardan ziyade toplumsal rollerde çarpıklığın olduğunu ifade etmektedir. Feminist yaklaşım, aile içi şiddeti, kadının insansal olanaklarını gerçekleştirmesini engelleyen insan hakları ihlali ve toplumun ataerkil yapısının bir yansıması olarak kabul eder (Özateş, 2009).

Aile içi ya da toplumsal roller eski dönemlerden beri günümüze bir takım değişikliklere uğrayarak gelmiştir. Ancak rollerin dağıtılması ya da cinsiyetlere rol atamasında kadın ve erkeğin biyolojik farklılıklarından yola çıkılarak başlanmış olsa da zaman içerisinde kadının erkeğin gerisinde kalmasına neden olacak dağılımlar yapılmıştır. Kadın ve erkek cinsinin biyolojik farklılıklarının dışında cinslere atanan toplumsal roller insanlık tarihi boyunca kadını toplum içerisinde güçsüz konuma getirmiştir.

Ataerkil düzende kadının ev işleri, çocuk bakımı ile ilgilendiği, partnerinin hayatını kolaylaştıracak düzenlemeler yaptığı ve taleplerini karşıladığı, erkeğin ise genelde ev dışı işlerde çalıştığı gözlemlenmiştir. Kadın üretime katılmadığı süreçte de erkeğe bağımlı kalmıştır. Josephine Donovan, haklar savunusu feminist teorinin klasığı kabul edilen Mary Wollstonecraft'ın temel iddiasının bugün için de geçerliliğini koruduğuna inanmaktadır. Temel iddiası, kadının köle olmasının nedeninin, yetişmesine engel teşkil eden ve hayattaki gerçek amacının erkeğe hizmet etmek olduğunu öğrenen toplumsallaşma sürecinde yattığıdır (Donovan, 2016; 34).

Feminist kuramsal yaklaşımda kadınların çalışma yaşamındaki sınırlı katılımları ve ikincil konumları çözümlenirken, toplumsal cinsiyet kavramı yanında ataerkillik kavramı da çözümlenmeye dahil edilmektedir. Hartmann (2006) ataerkilliği, maddi temeli olan ve erkeklerin kadınlar üzerinde tahakküm kurmalarını sağlayan hiyerarşik ilişkiler ve erkek erkeğe dayanışmayı içeren toplumsal ilişkiler dizisi olarak tanımlamaktadır. Erkeklerin kadınları sömürdüğü, baskı uygulayıp egemen olduğu toplumsal yapılar ve uygulamalar sistemi olan ataerkil sistemde, erkekler, hem ev içinde hem de ücretli işlerde kadınların üretkenliğini denetim altında tutar. Bu sistemin getirdiği ilişkiler, kadınların evde ve çalışma yaşamında ikincil konumuna sebep olmaktadır. Zira ataerkil sistem, toplum içinde gelişen sosyal ilişkilerde erkeğe üstünlük tanır ve erkeği daha güçlü kılar. (Walby, 1990; Harttman, 2006; akt. Özçatal, 2011). Toplumsal rollerle güçlü konuma getirilen erkek, yasalarla da desteklendiğinde bu 'güç' şiddet olarak ortaya çıkmaktadır. Sallanan Gül (2013) şiddetin eril ve dişil kimliklerin toplumsal normlarıyla kurulduğunu ve kültürel normlarla ortaya çıktığını ifade etmiştir. Toplum içerisinde desteklenen ve beslenen eril şiddet kadını güçsüzleştirmekte, ötekileştirmekte ve kendisini değersiz hissetmesine sebep olmaktadır. Kendisini güçsüz hisseden kadınlar da eril şiddete karşı direnç geliştirememektedir.

Toplumsal cinsiyet temelli iş bölümü, ataerkil sistemin kurallarını belirler ve ataerkil ilişkiler çalışma yaşamında çeşitli biçimlerde kadınlara dayatılmıştır. Kadınlara daha düşük ücretler ödenir. Bunun gibi kadının formel eğitim düzeyi düşük tutulur ve iş yerindeki eğitim fırsatlarından yararlanamaz. Belli iş ve mesleklere kadınlar kabul edilmez; iş yerinde yükselme imkânları verilmez, kriz ve ekonomik gerileme

dönemlerinde, (özellikle evli) kadınlar erkeklerden daha önce işten çıkarılır. (Mackintosh, 1981; Thomsen, 2008:199;akt. Özçatal, 2011).

Gücün kullanılması ile mücadele eden feminizm, ataerkilliğin sonlandırılmasını, kadının ve erkeğin eşit haklar ile var olmasını savunur. Feminizm kadınların günlük yaşamlarına önem verir ve kadınların görüşüne öncelik verir ((MacKinnon, 2003: 58 ; akt. Buz, 2009). Feminist uygulama, kadınların bilinçlerinin yükseltilmesini, düşünürselliğin artırılmasını, eşitlikçi görüşmelerin sağlanmasını, sosyal ve kişisel kimlik ve sosyal süreçlerin gerekliliğini ve bakım pozisyonunun etik uygulamasını karşımıza çıkarmaktadır (Payne, 2014:349; akt. Kelebek, 2016).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelli şiddete maruz kalan kadınlar sosyal hizmet alanının birincil müracaatçı grubunu da oluşturmaktadırlar. Özel alanda yaşanan şiddeti anlamlandırmaya çalışan kadın kendi yaşam alanını değiştirmek ya da destek mekanizmalarına başvurabilmek için kendisini güçlü hissedemez. Şiddet mağduru kadınların şiddeti anlamlandırması, destek mekanizmalarına başvurması, şiddete karşı direnç geliştirebilmesi, kadının şiddet karşısında kendisine ve var ise çocuklarına yeni bir yaşam planı oluşturabilmesi feminist sosyal hizmet alanının içerisinde yer almaktadır. Feminist sosyal hizmet, kapasite artırmayı, eşitlikçi ilişkiler yapılandırmayı, kadında farkındalık kazandırmayı ve kadını güçlendirmeyi, kadını ve varsa beraberindeki çocuğu koruma altına almayı ve destek sunmayı, geleceğe güven hissini oluşturmayı amaçlamaktadır. Feminist sosyal hizmet gücü şiddete dönüştüren eril toplumda da bilinç yükseltici çalışmaları da destekler. Feminist sosyal hizmetin başlangıç noktası kadın deneyimidir ve bu nedenle de her kadın biriciktir.

Feminist sosyal hizmet kadınlara erkeklerin bir parçası olarak bakan toplumsal cinsiyet körü uygulamalara karşı bir duruş sergilemektedir ve uygulamanın bazı ilkeleri bulunmaktadır. Bu ilkeler ise kadınların farklılıklarını tanımak, kadınların güçlerini değerli kılmak, kadın erkek arasındaki eşitsizliği önlemek için ayrıcalıklı uygulamalar geliştirmek, kadınların kendi kararlarını verebilir olduğunu ve sorunlarının çözümü için kendilerini ifade alanlarının açılması gerektiğini savunmak, kadınlardaki bireysel güçlükleri yeniden tanımlamak ve ortak çözümler bulmak, 'kişisel olan politiktir' ilkesinin önemini mikro, mezo ve makro boyuttaki tüm müdahalelerde kabul etmektir (Dominelli, 2002; akt. Buz, 2009).

2.10.Türkiye’de Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Sunulan Hizmetler

2.10.1. Alo 183 Sosyal Destek Hattı

Kadına yönelik şiddetle mücadelede Türkiye’nin ilk imzacısı olduğu İstanbul Sözleşmesi'nin 24.maddesinde her türlü şiddete uğramış ya da şiddete uğrama ihtimali olanlar için 7/24 ulaşılabilir olan, arayanların gizlilik ilkeleri çerçevesinde kimlik bilgilerinin gizlendiği ücretsiz telefon hattı ile psiko-sosyal destek sunulması gerektiği ifade edilmiştir.

Ülkemizde de 'Alo 183' hattı ücretsiz ve 7/24 erişime açık bir sosyal destek hattı olup yalnızca kadına yönelik değil, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, gaziler, gazi ve şehit yakını gruplarına hizmet sunmaktadır. Şiddete uğrayan ya da uğrama ihtimali olan kişilere psikolojik, sosyal ve hukuksal destek sunulup, destek ihtiyacı olan kişilerin doğru bir şekilde yönlendirilmesi için bu hatlarda uzmanlar görev almakta, 'Alo 183' desteği de mevcut durumda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede mağdur kadının en kolay ve hızlı erişebileceği hat olan 'Alo 183' kadınlara kriz anında doğru ve güvenilir bilgiyi sunmakta ve süreç profesyoneller tarafından takip edilmektedir. İstanbul Sözleşmesi'nde sadece şiddete uğramış ya da uğrama ihtimali olan kadınlara hizmet sunulması gerektiği belirtilse de ülkemizde sadece kadınlara destek sunan bir telefon hattı bulunmamaktadır. Bu durum kadın dernekleri tarafından da eleştirilmektedir.

2.10.2. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 14 üncü ve 15 inci maddeleri ile 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 9 uncu ve 22 nci maddelerine dayanılarak hazırlanan yönetmeliğin 17 Mart 2016’da Resmi Gazete’de yayımlanması ile işleyişe başlamıştır.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkındaki Yönetmelik’te merkezlerin görev ve işleyişleri belirtilmiştir ve temel ilke şiddetsiz yaşam hakkının korunması ve şiddetin önlenmesi odaklı yaklaşım, şiddet mağdurunun ve beraberindeki çocukların

kendilerini güvende hissetmesini sağlayacak biçimde hizmet sunumuna özen gösterilmesi, öncelikle güvenliklerinin sağlanması, ekonomik, hukuki, sosyal ve psikolojik açıdan desteklenmesi ve güçlendirilmesi şeklinde belirlenmiştir. Fiziksel özellikler bakımından ele alındığında ise, herkesin kolaylıkla ulaşabileceği şehir merkezinde olması da belirtilmiştir.

ŞÖNİM, şiddete uğrama ihtimali olan ya da şiddet mağduru kadın ve beraberindeki çocuklara hizmet vermektedir. İstanbul Sözleşmesi'nde belirtilen esaslar temelinde düzenlenmiş olsa da mevcut durumda sözleşmedeki şartların hepsini taşımamaktadır. İstanbul ili için düşünülecek olursa, 'herkesin kolaylıkla ulaşabileceği şehir merkezlerinde kurulur' maddesi gerçekliğini yitirmiş olur. İstanbul ilinde şiddet önleme ve izleme merkezi sadece bir tane olup avrupa yakasında Bakırköy ilçesi sınırlarındadır. Anadolu yakasından risk altındaki bir kadının tek başına yada çocukları ile birlikte ulaşımı oldukça güçtür.

ŞÖNİM'in görevleri illerdeki şiddet mağduru kadınların kayıtları tutulmak, bireysel başvuru alabileceği gibi Alo 183 hattı başvurularını da değerlendirmek, tedbir kararlarının alınmasını ve uygulanmasını sağlamak, şiddetle mücadelede politikalar geliştirmek, sivil toplum örgütleri ile işbirliğinde olmak şeklinde belirtilebilir. Tüm bu görevlerinin yanı sıra şiddet mağduru ve beraberindeki çocukların barınma işlemlerinin yapılması, kontrol edilmesi, kadının iş hayatında dahil olabilmesi için kreş hizmetlerinin organize edilmesi, mesleki eğitim ve istihdam desteklerinin sağlanması, kadınlara psikolojik, sosyal, hukuki ve tıbbi destekleri sağlamak ve kadınları güçlendirici her müdahaleyi gerçekleştirmek de ŞÖNİM'in iş yükümlülüğü olarak sıralanabilir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Broşürü'ndeki verilere göre 49 ilde ŞÖNİM hizmet sunmakta ve tüm illere yaygınlaştırılması için çalışmalar sürmektedir. ŞÖNİM bulunmayan illerde il müdürlükleri bünyesinde, tek odalara sıkıştırılmış birimlerde şiddet mağduru kadınlara destek hizmetleri sunulmaktadır. ŞÖNİM'lerin hizmetlerine bakıldığında ise, kadın bakış açısı değil, ataerkil aile modeli bağlamı aile odaklılığının sürdürüldüğü görülmektedir (Sallanan Gül, 2013:239). Kadınların tek başlarına kendileri ve çocukları için yeni yaşam planlarının yapılmasının desteklenmesinin aksine, yasalarda da kesinlikle reddedilen arabuluculuğun yapılmaya çalışıldığı, kadının evine dönmeye ikna edilmeye çalışıldığı pek çok araştırmada karşımıza çıkmaktadır. Feminist bakış açısı ile

çatışmakta olan ŞÖNİM hizmetleriyle kadını güçlendirmenin aksine kadını ataerkiye mahkum edilmekte, kadının bireyselliğini gerçekleştirmesinde tam olarak destek sunulmamaktadır.

2.10.3. Sosyal Hizmet Merkezleri

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) şimdiki adıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) bünyesinde, 9 Şubat 2013 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan Sosyal Hizmet Merkezleri (SHM) Yönetmeliği ile sosyal hizmet merkezlerinin görev ve işleyişi belirtilmiştir. Bu dönüşümle SHÇEK yapılanmasındaki toplum merkezleri ve ek hizmet birimlerinin görevleri SHM’lere aktarılmıştır. SHM yönetmeliğinde kadınlara ilişkin olarak ‘Kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere; kadınlara yönelik sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak’ ile ‘ illerde ilk kabul birimlerinin ve şiddet önleme ve izleme merkezlerinin bulunmadığı yerlerde bu merkezlerin faaliyetlerini yürütmek’ yer almaktadır.

Şiddete maruz kalmış veya şiddete uğrama ihtimali olan kadınlar ve beraberindeki çocuklar illerde bulunan SHM hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Bütün illerin ilçelerinde SHM olmamasına rağmen İstanbul ili içerisinde pek çok ilçede SHM bulunmaktadır.

2.10.4. Kadın Sığınmaevleri

Kadın sığınmaevleri fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik ve diğer şiddet türlerinin mağduru olan kadınların ve varsa beraberindeki çocukların korunması amacıyla psiko sosyal destek olarak güçlendirilmelerinin sağlandığı, kadının bireyselliğini gerçekleştirebileceği kısa süreli barınma alanlarıdır. Erim ve Yücens (2016) kadın sığınma evlerini toplumsal cinsiyet ideolojisinin tahakkümüne çeşitli biçimlerde maruz kalmış ve bununla mücadele etmek için gerekli maddi ve manevi koşulları kendisi ve çocukları için sağlayamayan kadınların geçici bir süre için barındıkları yaşam alanları olarak tanımlamıştır. Sığınaklar;

a)Kadını şiddet ilişkisinden uzaklaştırmakta, kadını şiddetin olduğu yaşantıdan ve ortamdaki ayırmakta,

b)Uğradığı şiddeti ifadelendirebilen, mağduriyetini gizlemekten vazgeçebilen kadınlara hizmet vermekte,

c)Kadına kendisi ile benzer yaşantıları olan kadınlarla tanışma, karşılaşma olanağı sunmaktadır (Opdebeeck, 1994; akt. Yıldırım, 1998).

KSGM'nin Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Broşüründeki verilere göre bakanlığa bağlı 101 kadın sığınma evi, yerel yönetimlere bağlı 32, sivil toplum kuruluşlarına bağlı 4 olmak üzere ülke genelinde toplam 137 sığınma evi 3443 kapasite ile hizmet vermektedir. Sığınma evlerinin işleyişi de 5 Ocak 2013 tarihinde Resmi Gazete 'de yayınlanan Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkındaki Yönetmelik ile belirlenmiştir. Kadın sığınmaevlerinin çalışma esasları, fiziksel koşulları, sığınma evlerine başvuru ve ayrılma süreçlerine, yararlanıcıların özelliklerine ve sunulan hizmetlere daha sonra değinilecektir.

2.11. Dünya'da ve Türkiye'de Sığınmaevlerinin Tarihsel Gelişimi

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde kadın sığınma evlerinin; kadının şiddetten korunması, uzaklaşması, güçlenmesi ve bireyselliğini gerçekleştirmesinin sağlanması adına önemli mücadele alanlarından biridir. Kadına yönelik şiddetin geçmişi çok eski olmasına karşın şiddetle mücadelede önemli bir alan olan sığınma evlerinin geçmişi o kadar eski değildir.

Dünya'da sığınmaevlerinin açılmasına Norveç öncülük etmiş olup ilk kadın sığınmaevi 1968 yılında açılmış, bunu takiben Londra'da 1972 yılında Women's Aid açılmış, 1974 yılında da Amerika'da dayak yiyen kadınlar için ilk sığınmaevi açılmıştır (Sallanan Gül, 2013:48-49). Almanya'da 1974 yılında, Fransa'da 1976 yılında, İsviçre'de 1979 yılında kadın sığınakları açılmıştır (Yıldırım, 1998). Ancak bu sığınaklara bakıldığında, sığınaklar kurulmadan şiddete karşı bir kadın dayanışma alanlarının, merkezlerin ya da ücretsiz telefon destek hatlarının olduğu ve sığınakların açılması ile bu desteklerin kolektif olarak yürütüldüğü görülmektedir. Mevcut duruma bakıldığında ise sığınmaevleri bakımından sadece 18 Avrupa ülkesinde yeterli bir coğrafi dağılımda kadın sığınmaevi vardır. Acil yardım hatlarının feminist güçlendirme ilkesine göre kadınlar tarafından, 24 saat, ulusal çapta ve ücretsiz yürütülmesi gerekmekte ise de 25 ülkede 24 saat hizmet veren sığınma evi bulunmakta ve 18 ülkede

anadilde danışmanlık hizmeti verilebilmektedir (Sallanan Gül, 2013: 54). Avrupa Konseyi'nin 2006 yılında yayınladığı 'Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele' çalışmasına göre; Almanya'daki sığınma evlerinin sayısı 400, bu evlerde 45 bin kişi daha barınabilir, İspanya'da sığınma evlerinin sayısı 293, 4 bin 144 kişilik yerin bulunduğu bu sığınma evlerden tıpkı Almanya'daki gibi farklı coğrafyadaki kadınlar eşit şekilde faydalanabiliyor, İsveç'te bulunan 160 sığınma evi kadınlardan ücret talep ediyor ve her kadının ulaşımına elverişli değil, Slovakya'da 109, Hollanda'da 100, Çek Cumhuriyeti ve Norveç'te 50; İtalya'da 49, Fransa'da 33, Danimarka ve Portekiz'de 35; Avusturya ve Belçika'da 28; Litvanya ve Finlandiya'da 25; İsviçre ve İrlanda'da 18, Hırvatistan'da 13 sığınma evi var, Bosna Hersek, Bulgaristan, Estonya, Yunanistan, Macaristan, Malta ve İzlanda'daysa sığınma evlerinin sayısı 10'un altında olup Monako'daysa hiç sığınma evi bulunmuyor (Bianet, 2007).

Kadına yönelik şiddetin görünür hale gelmesi ve sığınakların açılışının 1970'li yıllarda olmasına rağmen Türkiye'de sığınak hareketi 1990'lı yılları bulmuştur. Türkiye'de kadınların erkek şiddetine karşı ilk başkaldırısı bir grup feminist tarafından 1987 yılında örgütlenmiştir. Çankırı'da bir yargıcın şiddet gören bir kadın boşanma talebini hakkında 'kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin' gerekçesi ile reddetmesi üzerine Dayağa Karşı Kadın Kampanyası altında pek çok eyleme sebep olmuştur. Kampanya sürecinde ortaya çıkan tanıklar, karşılaştığı şiddet nedeniyle avukat, doktor, kalacak yer talep eden kadınlar, dayanışma ağlarının oluşturulmasını zorunlu hale getirmiştir. 1989 yılı Ocak ayında şiddete maruz kalan kadınların, hukuksa ve pratik destek alabilecekleri bir telefon ağı oluşturulmuş, ancak bir süre sonra dayanışma ağlarının da yetmeyeceği, bir sığınağın gerekli olduğu anlaşılmıştır. Şiddetle yüz yüze olan kadınlarla dayanışmayı sürdürmek, aile içindeki şiddete karşı mücadeleyi yaygınlaştırmak amacıyla 1990'da Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı kurulmuştur (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı).

Kadın Dayanışma Vakfı 1991 yılında Ankara'da Altındağ Belediyesi ile yapılan bir protokolle Kadın Dayanışma Merkezi'ni açmış, ancak 1994 yılında kapatmak zorunda kalmış, 1999 yılında yeni bir dayanışma merkezi açmış ve 2003 yılında Yenimahalle Belediyesi'nin sağladığı bir mekanda yeni bir protokolle Merkez ve Sığınmaevi açılmıştır. 2004 genel seçimler ardından ise Merkez tadilata alınmış, mekan daha sonra da başka projeler için kullanılmaya başlanmıştır (Sallanan Gül, 2013). 1998

yılında SHÇEK'in sığınma evlerinin açılış ve onayından sorumlu olması ile kadına yönelik şiddetle mücadele alanı genişletilmiş ancak feminist perspektiften uzak hizmetler sunulmaya başlanmıştır.

2.12. Dünya’da ve Türkiye’de Yaygın Sığınak Modelleri

2.12.1. Otonom (Bağımsız) Sığınaklar

Feminist hareket içerisinde yer almış kişilerce, gönüllülük esasına dayalı, feminist perspektif temelli hizmetler sunulan sığınak modelidir. Bu sığınakların finansmanı bağışçılar ve uluslararası kuruluşlar tarafından sağlanmaktadır. Otonom sığınaklar özerkliği savunan, işleyiş ve politika bakımından dışarıdan müdahalelere karşı oluşumlardır. Kendi iç politika ve anlayışlarına karışılmaması koşuluyla finansal ve aynı yardımlara ulaşmaya ve hizmetleri sürdürmeye çalışmaktadırlar (Soydınç, 2018).

Kadına yönelik şiddet ataerkil yapıdan ve toplumsal cinsiyet rollerinden beslenen erkek şiddeti ile feminist ilkeler doğrultusunda mücadele eder. Söz konusu devletin çıkarları değil kadının üstün yararlarıdır. Otonom sığınakların devlet, yerel kuruluşlar, özel ve kamu kuruluşları ile hiçbir şekilde organik bağı yoktur.

2.12.2. Yarı Otonom (Bağımsız) Sığınaklar

Temeli feminist hareketten gelen gönüllü kişilerce hizmet sürdürülen sığınak modelidir. Bu sığınaklar iç işlerinde bağımsızdır, ancak finansal destek belediye ve bazı devlet kurumlarında karşılanır. Altındağ Belediyesi ile Ankara Kadın Dayanışma Vakfı'nın birlikte işleyişini yürüttüğü sığınak buna örnek verilebilir. Yıldırım (1998), ABD, Batı Avrupa, İngiltere ve İskandinav ülkelerinde bu model sığınakların yaygın görüldüğünü ancak bu sığınak modellerinin finansal desteklerini kaybetmesi halinde kapanma riski ile karşı karşıya olduklarını da ifade etmektedir.

2.12.3. Devlete ve Belediyelere Kurumlara Ait Sığınaklar

Finansal ve yönetim açısından her anlamıyla devlete bağlı olan sığınak yapılanmasıdır. Türkiye’de 1990 yılında eski adıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) bünyesinde ‘Kadın Misafirhaneleri’ adı altında ilk kadın

sığınma evlerini açmış, daha sonra bu kurumların ismi ‘Kadın Konukevi’ olarak ifade edilmiş, çoğu zamanda huzurevlerinin bir bölümünde yer almışlardır. Sığınma evleri yönetmeliği 1998 yılında çıkarılmışsa da nitelik ve standart sorunları 2006 yılına kadar ele alınmamış, 2006 yılında 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile SHÇEK için bütçeden ayrılan payın artırılması öngörülmüştür. Avrupa Birliği standartlarına getirilmeye çalışılmış olsa da mevcut durumda sığınma evlerinin nitelik ve niceliğinde iyileşme olmadığı görülmektedir (Sallanan Gül, 2013).

Devlete bağlı kadın sığınma evleri SHÇEK’in kapatılmasının ardında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yeni adı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından işletilmektedir. Belediyelerin sığınma evleri sürecine dahil olmaları da ülkemizde 1990’lı yıllara denk gelmektedir. Başlangıçta kadın dayanışma merkezi ile üç büyük ilde başlayan hizmetler daha sonra kadın sığınma evi hizmetlerine evrilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14.maddesinde büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyelerin kadınlar ve çocuklar için konukevi açmak zorundadır ibaresi yer almasına rağmen Türkiye’deki çoğu il ve ilçelerde kadın sığınma evi açılmamıştır. Mevcut durumda belediyelere ait olan sığınma evleri de Kadın Konuk Evleri Açılması ve İşletilmesi Hakkındaki Yönetmelik çerçevesinde hizmet vermektedir. Bakanlık belediye sığınma evlerinin iç işleyişine gerektiği gibi müdahil olmamakta, ŞÖNİM üzerinden kadınların belediyelere ait sığınma evlerine nakilleri, kabulleri ve ayrılışları ile ilgili takiplerini yapmaktadır. Bu nedenle sığınma evleri hizmetlerinde standart uygulamanın olmadığı, iktidara göre hizmetlerin içeriğinin değiştiği, belediyelerde de mevcut siyasi görüşe göre farklılıklar ortaya çıkabildiği gözlemlenmektedir.

Birçok ülkenin devlet politikası, kadınları güçlendirmektense “ailenin korunması” ilkesine önem verdiği için, özellikle muhafazakar partiler iktidara geldiğinde, sığınma evi çalışanları, baskı altına alınabilmekte ve işlevleriyle çelişkili eylemlere zorlanabilmektedirler (İlkaracan, Gülçür, Arın, 1996, s.81: akt. Şimşek, 2018). Sallanan Gül (2013), yerel yönetimlerin sosyal belediyeciliği, çoğunlukla sosyal yardımlar eksenli düşüncelerinden dolayı kadın sığınma evlerine kaynak ayırma noktasında isteksiz bir tutum içinde olduklarını, bunun bazen siyasi bir tercihten dolayı bazen de bütçe kalemlerinin belirsizliğinden olduğunu özel de ise kadınlara yönelik bir

alanı 'özel alanda aile içi bir sorun' olarak değerlendirdiklerini ve bu alanı siyasi bir rant alanı olarak görmedikleri için çok da desteklemediklerini belirtmektedir.

Ağustos 2016 itibari ile Türkiye'de ASPB'ye bağlı 101, yerel yönetimlere bağlı 32 ve sivil toplum kuruluşlarına ait 4 adet olmak üzere toplamda 137 kadın sığınma evinin hizmet vermektedir (Bianet, 2016). Ancak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın web sitesinde kadın sığınma evlerine ilişkin güncel veri bulunmamaktadır. Sığınma evlerinin kapasite ve hizmet sunumlarına ilişkin verilere ulaşmak bu nedenle oldukça güçtür.

2.13. Kadın Konuk Evleri Açılması ve İşletilmesi Hakkındaki Yönetmelik'e Göre Hizmet Sunulan Kadın Sığınmaevlerinin İşleyişi

2.13.1. Çalışma Esasları ve Fiziksel Özellikleri

İlgili yönetmeliğe göre sığınma evinde kalmak isteyen kadının beyanının esas olduğu, sığınmaevinde kadın odaklı yaklaşım benimsenmesi gerektiği, çalışanların kadını koruma gerekçesi ile kadının hak ve özgürlüklerine sınırlama getiremeyeceği, kadın adına kararlar alınamayacağı, kadını güçlendirici hizmetlerin sunulması gerektiği ve şiddet uygulayıcısı ile uzlaşma arabuluculuğu teklif edilemeyeceği açıkça belirtilmiştir. İstanbul sözleşmesinin maddeleri bu yönetmelikte açıkça görülmektedir.

Sığınmaevlerinin fiziksel yapısına bakıldığında ise; ulaşımın kolay, dış güvenliğinin etkin olarak sağlandığı, bahçeli, duvarlı, müstakil binalar olması gerektiği, en az 20 en fazla 40 kapasite ile hizmet verilmesi gerektiği, bir odada en fazla 2 kadının ortak kullanımda olabileceği, bebekli kadınlar için tek kişilik odalar kullanılması gerektiği, ortak banyo tuvaletin en fazla 3 kadının kullanabileceği, mümkünse odalarda bağımsız banyo tuvaletin bulunması gerektiği, oturma odası, etkinlik odası, çocuklar için etkinlik odası, kreş ve rehabilitasyon alanının olması gerektiği, engelli bireyler için erişilebilir olması gerektiği, mutfak, depo, kiler gibi alanların da bulunması gerektiği ifade edilmiştir.

2.13.2. Sığınmaevine Başvuru ve Kabul İşlemleri

Şiddete maruz kalan ya da kalma ihtimali olan kadınların il müdürlükleri, şönim, shm ya da kolluğa yapmış oldukları başvurular ya da şiddetten haberdar üçüncü

kişilerin ihbarları doğrultusunda işlemler yapılır. Kadınlardan herhangi bir belge istenmez.

Mülki amir, aile mahkemesi hakimi ya da kolluk amirinin kararı üzerine şönim ile iletişime geçilerek ilk kabul birimlerine ya da sığınma evlerine şiddet mağduru kadınların ve varsa beraberindeki çocukların kabul işlemleri yapılır. Kadının dilekçesi ile kaydı yapılır. Belediye, sivil toplum kuruluşları ve AÇSHB bünyesindeki sığınma evlerine yerleştirmeler şönim bilgisi dışında yapılmaz.

2.13.3. Sığınmaevi Hizmetlerinden Yararlananlar

Şiddete uğrayan ya da uğrama tehlikesi olan tüm kadınlar ve beraberindeki çocuklar kadın sığınma evi hizmetlerinden yararlanabilirler. Erkek çocuklar 12 yaşına kadar anneleri ile birlikte kalabilmekte, 12 yaşından büyük erkek çocuğu olanlar ile engelli çocuğu bulunan kadınlar için can güvenliği riski olmamak koşulu ile kira ve iaae karşılanmak suretiyle bağımsız ev kurulabilir.

Akıl, ruh sağığı yerinde olmadığı gözlemlenen ve engelli olduğı bilinen kadınlar Özürlü Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne, 60 yaş üstü kadınlar da Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bildirilir. Alkol ve madde bağımlıları tedavi olmayı kabul etmeleri koşulu ile sığınma evine kabul edilir. Öz bakımını yapamayan kadınlar ise başka kuruluşlara yerleştirilir.

2.13.4. Sığınmaevinde Kalış Süresi, Güvenlik ve Giriş Çıkış

İlk kabul birimlerine kabul tarihinden itibaren sığınmaevlerinde kalış süresi 6 aydır. Bu süre kadınların güçlenme süreçlerine göre değişebilmektedir. Şiddet mağduru kadın hakkında, mülki amir ya da aile mahkemesi hakimi bakım tedbiri kararı vermişse o süre kadar kalır.

Kadın sığınmaevinde kadınların güvenliği açısından eve misafir kabul edilemez, adres gizli tutulur, yazışmalarda şönim adresi kullanılır. Şönim dışında hiç bir kurum ya da kişilerde herhangi bir kadının sığınma evine yerleştirme işlemi yapılamaz. Binanın genel özelliklerinde ise; dış ve ortak alanda kayıt yapan kameraların olması, numarası gizli olan dış aramalara açık iki adet telefon hattı, camlarda parmaklık olması gerektiğı ifade edilmiştir.

Sığınmaevlerinin giriş çıkışları, sığınma evinin bulunduğu bölgesel koşullar göz önünde bulundurularak kurum müdürünün teklifi ile şönim tarafından belirlenmektedir. Sığınma evinde kalan kadınlar, yazılı bildirimde bulunmak suretiyle de en fazla 15 gün olmak kaydıyla sığınma evinden ayrı bir yerde kalabilir.

2.13.5. Sığınmaevinde Sunulacak Hizmetler

Kadın sığınma evi hizmetlerinin feminist perspektif temelinde kadınları ve beraberindeki çocukların güçlenmesini sağlayıcı, kadınları bağımsız bireyler haline gelmesini destekleyici nitelikte olması gerekmektedir. İstanbul sözleşmesinde de yer alan bu ifadeler Kadın Konuk Evlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkındaki Yönetmelik'te de belirtilmiş ancak uygulamada yine farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır.

Sığınmaevlerinde şiddet mağduru kadın ve beraberindeki çocukların öncelikli olarak güvenliğinin sağlanması, kendilerine danışmanlık yapılması ve doğru kanallara yönlendirilmeleri gerektiği; kadınların ve çocukların psikolojik, hukuki ve tıbbi desteklerle güçlendirilmeye çalışılması gerektiği; kadınlara iş bulma konusunda destek olunması ve gerekli hallerde geçici maddi yardım yapılması, kadının iş hayatına katılımı konusunda kreş desteğinin sağlanması; kadınlara yönelik mesleki eğitim kurslarına yönlendirme ve grup çalışmalarının yapılması; çocukların sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler ile desteklenmesi ve eğitimlerine devam eden çocuklar için burs ayarlanması gerektiği açık ve net olarak belirtilmiştir.

2.13.6. Harçlık ve Yardım

Kadın sığınmaevinde kalan ve geliri olmayan kadınlara, sosyal inceleme raporuna göre müdür teklifi ve şönim onayı ile harçlık verilir. Sığınmaevi bakanlığa bağlı ise bakanlık bütçesinden, belediyeye bağlı ise belediye bütçesinden ya da sivil toplum örgütlerine bağlı ise yine bakanlık bütçesinden karşılanmaktadır.

2.13.7. Çalışanların Niteliği

Sığınma evinde, sığınma evi kapasitesine göre tercihen kadın çalışanlardan psikoloji, sosyal hizmet, çocuk gelişimi ve öğretmenlik bölümlerinden mezunlar ile hemşire, çocuk eğiticisi, memur, aşçı ve bakım elemanının yanı sıra işin niteliğine göre dış güvenlik personeli ve şoför olarak erkek çalışan istihdam edilebilir şeklinde ifade yer almaktadır.

2.13.8. Kurallar

Yine sığınak kurallarının ve çalışanların yaklaşımlarının kadınlar üzerindeki etkisini araştıran uluslararası bir çalışmaya göre sıkı kurallar ve sert yaklaşımlar kadınların kendi seçimlerini yapabilme, kendi kararlarını alabilme ve sosyal destek kanallarına erişimlerini engellemekte ve kendi hayatları üzerindeki güç ve kontrol duygularını sınırlandırmaktadır (Gregory ve diğ. 2017; akt. Soydinç, 2018).

3.GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın yöntem bölümünde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırmaya katılan kadınlara ait tanıtıcı bilgiler yer alacaktır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada fenomenolojik araştırma deseni üzerinden feminist sosyal hizmet perspektifi temelinde, daha önce kadın sığınma evinden hizmet almış kadınlar ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak derinlemesine görüşmeler yapılmış ve elde edilen veriler feminist perspektiften yorumlanmaya çalışılmıştır. Fenomenolojik araştırmanın temelinde kişisel deneyimler yer almaktadır ve tek gerçeklik yoktur, gerçeklik ise kişisel algılamalara dayanır. Temelde kişilerin tecrübelerini nasıl anlamlandırdıkları yer almaktadır (Baş ve Akturan, 2008:83-85). Bireylerin deneyimleri ve bu deneyimleri bireylerin nasıl anlamlandırdıkları temel alınan fenomenolojik araştırma deseni üzerinde, her kadının deneyim ve tecrübesinin biricik olduğuna inanan ve kadının güçlendirilerek ataerkiye son verilebileceğine inan feminist perspektiften şiddet mağduru kadınların sığınmaevi deneyimlerinin ele alınması için kadınlarla yüzyüze görüşmeler yapılması planlanmıştır. Görüşme esnasında kadınların deneyimlerini ifade şekillerinin, duygulanımlarının veya bedensel dillerinin farklılıklar göstereceği düşünüldüğü için gerçeği yansıtan ve güvenilir veri elde etmek amacı ile nitel veri kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Alan araştırmasına başlamadan önce çalışmanın, yerel yönetimler ve bakanlığa ait sayıca diğer illere oranla fazla sığınmaevinin olduğu İstanbul ili içerisinde ikamet eden, daha önce şiddet mağduru kadınlara yatılı hizmet sunan kurum ve kuruluşlardan ayrılmış olan kadınlarla derinlemesine görüşmeler yapmayı planladım. Araştırma alanımı belirlerken de mesleki deneyimim bana yardımcı oldu.

Sığınmaevinde çalışmış olduğum dönemde şiddete maruz kalan kadınların sığınmaevinde ne tür problemler yaşadığını gözlemleyerek mesleki uygulamalarda bulunmuştum. Araştırma konumu belirlerken sığınmaevinde meslek elemanı olarak sınırlılıklarımdan dolayı feminist sosyal hizmet müdahalesinde bulunurken çeşitli

güçlüklerle karşılaştım. Kadınlar ile yapmış olduğum mesleki görüşmelerde kadınların aslında neye ihtiyaç duyduğunu ve patriyarkanın bu ihtiyaçları nasıl önemsiz kıldığını tecrübe etmiş oldum. Sığınmaevinde çalışma sürecimin sonra ermesinden sonra sığınmaevinden ayrılmış olan kadınlar ile iletişimde kalmaya devam ettim ve görüşme yaptığım bir kaç kadının beni bir kaç arkadaşına yönlendirmesi, diğer sığınmaevlerinde çalışan meslek elemanlarının da kendi sığınmaevlerinden ayrılmış olan kadınlar ile görüşmelerinden sonra kadınların gönüllü olarak çalışmaya katılmak istemesi ve çeşitli sosyal hizmet merkezlerine ekonomik destek için başvuran sığınmaevinden ayrılmış kadınların gönüllü katılımı ile on beş kişilik bir araştırma örneklemini kartopu modeli ile oluşturulmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacına uygun olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken, şiddet mağduru kadınlar ile yapılmış araştırmalar ve literatür taramasında elde edilen veriler göz önünde bulundurulmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun ilk bölümünü kadınlara dair sosyo demografik bilgiler oluşturmuş, ikinci bölümünü ise kadınların şiddet algıları, ilk şiddet deneyimleri, kadın sığınmaevinde kalmaya karar verme süreçleri, sığınmaevinde kaldıkları süreçte edinmiş oldukları deneyimler ve sığınmaevi sonrası yaşamlarına ilişkin sorular oluşturmuştur. Görüşme formunda on iki soru bulunmaktadır. (EK1)

Görüşme formundaki sorularla kadınların sığınmaevi deneyimleri ortaya koyulmaya çalışılmış ve bu nedenle soruların içeriklerinde şu başlıklara cevap aranmıştır. İlk kabul birimlerinin fiziksel yapısının, ilk kabul birimi personellerinin kadınlara karşı tutum ve davranışlarının, ilk kabul biriminden kadınların ayrılma şekillerinin; sığınmaevlerinin fiziksel koşullarının, sığınmaevi personellerinin kadınlara karşı tutum ve davranışlarının, sığınmaevi kurallarının, sığınmaevinde yapılan hukuki ve ekonomik desteklerin, sığınmaevlerinde çocuklara sunulan hizmetler ve çocuklarda meydana gelen davranış değişikliklerinin, kadınların güçlenme sürecindeki çalışma hayatına katılımlarının ve bu süreçteki eğitim süreçlerine dahil olma imkanlarının, sığınmaevinden ayrılma sürecinin gelişim seyrinin, kadınların sığınmaevi sonrasında ihtiyaç duyduğu destek mekanizmalarının neler olduğuna ve sığınmaevleri hakkındaki farklılaşan söylemlerine yer verilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma kapsamında hayatının belli bir döneminde kadın sığınmaevinde kalmış şiddete maruz bırakılmış kadınlar ile sığınmaevi deneyimlerinin aktarımını sağlamak için hazırlanmış olduğum yarı yapılandırılmış görüşme formunun etik kurul onayının alınmasının ardından görüşmeler yapılmaya başlanmıştır. Görüşmelere başlamadan kadınlara araştırma hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş, gönüllü katılım formu (EK2) iki adet olmak üzere katılımcı ve araştırmacı tarafından imzalanmış ve gönüllü katılım formunun bir örneği de araştırmaya katılan kadınlara verilmiştir. Her bir görüşme tarafimca yapılmış ve görüşme süresi ortalama olarak 60-80 dakika arasında sürmüştür. Görüşme esnasında kadınlar ile göz teması kurabilmek, kadınların anlatılarını bölmek ve anlatılarından eksik not almamak için görüşmelere katılan kadınların onayı ile ses kaydı alınmıştır. Alınan ses kayıtları yine tarafimca deşifre edilmiş bir üçüncü kişi ile paylaşılmamıştır.

Görüşmeler Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı'nın 27.02.2019 tarih ve 613511342-/2019-100 sayılı onayının (EK3) ardından 06.03.2019 – 27.05.2019 tarihleri arasında, görüşmeye katılan kadınların talep ettikleri bir mekânda gerçekleştirilmiş, genellikle bu adresler kadınların ikamet adresleri olmuştur. Kadınların sığınmaevi deneyimlerini kendi güveli alanlarında tanımadıkları birine anlatmaları çalışmanın kıymetini de oluşturmaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Görüşmelerin tarafimca yapılmış olması, görüşme esnasında kadınların kullandığı jest ve mimikler ile duygu durumlarının daha iyi anlaşılmasını desteklemiş olup ses kayıtlarının yazıya doğru bir aktarımla geçirilmesini de kolaylaştırmıştır. Her bir görüşme, görüşmenin akabinde yazıya dökülmüştür. Tüm görüşmeler yazıya döküldükten sonra sıklıkla ifade edilen temalar belirlenerek analiz yapılmıştır. Kadınların ifadelerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Sığınmaevinden ayrılan ve kendilerine yeni yaşam alanı oluşturan şiddete maruz kalmış kadınların bilgileri güvenlik gerekçesi ile ŞÖNİM tarafından paylaşılmamaktadır. Araştırma kişisel iletişim ağları üzerinden şekillenmiş olsa da

kadınların gizliliklerinin deşifre edileceği korkusu ile görüşmelerin planlanmasında güçlük çekilmiştir. Görüşmeye gönüllü olarak katılmak isteyen şiddete maruz kalmış kadınlar ise ikamet adreslerinde görüşme yapılmasını istemişler ve bu da kendimin güven problemi yaşamasına neden olmuş ancak kadınların nasıl güvensiz hissettiğini anlamama yardımcı olmuştur.

3.7. Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Dair Tanıtıcı Bilgiler

Araştırma kapsamında görüşülen 15 kadına ait bilgiler aktarılırken etik ilkeler göz önünde bulundurulmuş olup kadınların açık kimlik bilgileri araştırmada yer almamıştır. Kadınların şiddet nedeniyle eril şiddetten kaçması, yaşam alanını değiştirmek zorunda kalması, gizlenmesi ve hatta kimliklerini değiştirmek zorunda kalması nedeni ile kadınların 'mağdur' konumuna getirilmesinden dolayı araştırmada kadınlara takma isimler kullanılmamış, etik ilkeler nedeni ile sadece K1, K2, K3..... olarak ifade edilmişlerdir.

K1: 23 yaşında olup iki çocuklu bir ailenin ikinci çocuğudur. Annesinin vefatından sonra görücü usulü ile 17 yaşında evlendirilmiştir. Ortaokul mezunu olup mevcut durumda estetisyen olarak çalışmaktadır. Eşinin şiddetine dayanamayıp evi terk ettiğini, sığınmaevinde kaldığını, daha sonra anneannesinin evine döndüğünü, anneannesinin evinde de dayısının psikolojik şiddetine maruz kaldığını ve evi terk ederek ikinci kez sığınmaevinde kaldığını ifade etmiştir. Eşi ile boşanmış ve çocuğu yoktur. Sığınmaevinde toplamda bir yıl kalmış, sığınmaevinden ayrılalı da yaklaşık bir yıl olmuştur. Bilinç düzeyi yüksek bir kadındır. Görüşme esnasında kendisini açık ve net bir şekilde ifade etmiştir. Sosyabilitesi yüksektir.

K2: 31 yaşında, on çocuklu bir ailenin beşinci çocuğudur. Okuryazar değildir, düzenli bir işte çalışmayıp, iş oldukça günlük ev temizliği işleri yapmaktadır. 17 yaşında görücü usulü ile evlenmiş, 11 yıl evli kaldıktan sonra eşinin şiddetine dayanamayıp iki kız çocuğu ile evden ayrılarak kadın sığınmaevinde kalmaya başlamış, evliliği resmi olarak devam etmektedir. Ataerkil bir ailede büyümüş, ailesinde şiddet görmüş ve evliliğinde de şiddete maruz kalmıştır. İlk çocuğunu maruz kalmış olduğu şiddet nedeni ile erken doğum ile dünyaya getirmiştir. Anne ve babası vefat etmiş, eşinin şiddetini sonlandırmak için ailesinden herhangi bir destek görmemiştir. Eşinin düzensiz olarak inşaat işlerinde çalıştığını evin ihtiyaçlarını karşılamadığını belirtmiştir. Sığınmaevinde

yaklaşık olarak on üç ay kalmış, sığınmaevinden ayrılalı bir buçuk yıl olmuştur. Sığınmaevine başvuru sayısı birdir. Kendisini ve yaşadığı süreci ifade ederken sınırlı cümleler kullanmıştır.

K3: 30 yaşında olup üç çocuklu bir ailenin ikinci çocuğudur. Lise mezunu olup santral elemanı olarak asgari ücret karşılığında çalışmaktadır. Ailesinin düşük gelirli olduğunu, babasının vefat ettiğini, kendi isteği ile 25 yaşında bir evlilik gerçekleştirdiğini, eşinin cezaevine girmesinin ardından eşinin ailesinin kendisini evden kovduğunu ve bu nedenle sığınmaevinde kaldığını, daha sonra da eşinden boşandığını ifade etmiştir. Daha öce üç kez ve toplamda 2 yıl sığınmaevinde kalmıştır. Bir çocuğu vardır. Görüşme esnasında iletişime açık bir yapı sergilemiş ve düşüncelerini açık ve net bir şekilde ifade etmiştir.

K4: 27 yaşında, on çocuklu bir ailenin dokuzuncu çocuğudur. 17 yaşında görücü usulü bir evlilik gerçekleştirmiş, beş yıllık evlilik sürecinde bir çocuğu olmuş ve boşanmıştır. 12 yaşında nişanlandırıldığını, nişanlılık sürecinde ayrılmak istediğini ama ailesinin ayrılmasına izin vermediğini, evlenmeyi hiç bir zaman istemediğini, evliliği süresince eşiyile yaşadığı her cinsel birlikteliğin aslında kendisine tecavüz olduğunu, eşiyile birlikte olmayı hiç bir zaman istemediğini, eşinin fiziksel şiddetine de maruz kaldığını ve ilk kez 20 yaşında sığınmaevine gittiğini, anne ve babasının ayrı yaşadığını, evlilikleri süresince eşinin herhangi bir işte düzenli olarak çalışmadığını ifade etmiştir. Toplamda dört sefer sığınmaevine başvurmuş, yaklaşık 2 yıl sığınmaevinde kalmış ve sığınmaevinden ayrılalı yaklaşık olarak 18 ay olmuştur. Görüşme esnasında yaşadığı cinsel şiddeti anlatırken ajite olmuştur. Kendisini açık ve net bir şekilde ifade etmektedir. Mevcut durumda bir kamu kurumunda çay ve temizlik işleri yapmaktadır.

K5: 39 yaşında olup yedi çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğudur. 16 yaşında iken görücü usulü ile evlendirildiğini ve eşini evlendikten sonra gördüğünü, eşinin düzensiz işlerde çalıştığını ve evliliklerinde düzenli bir gelirlerinin olmadığını, evliliklerinden üç çocuklarının dünyaya geldiğini, on üç yıl evli kaldıktan sonra eşinin şiddetine dayanamayıp evi terk ettiğini, iki çocuğunun evli olduğunu ve bir çocuğu ile birlikte yaşadığını ifade etmiştir. Evlenmeden önce ailenin orta gelire sahip olduğu, babasının vefat ettiği ve annesinin memleketlerinde yaşadığı öğrenilmiştir. Kardeşleri ile ilişkisi yoktur. Toplamda bir kez bir yıl olmak üzere bir sığınmaevinde kalmış ve ayrılalı sekiz

yıl olmuştur. Mevcut durumda bir kamu kurumunda temizlik personeli olarak çalışmaktadır.

K6: 31 yaşında, beş çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğudur. İlkokul mezunu, bir kamu kurumunda temizlik personeli olarak çalışmaktadır. Anne ve babasının vefat ettiğini, ağabeyi ile birlikte yaşarken 15 yaşında kendisinden yaşça büyük birinin kendisini kaçırdığını, kendisine tecavüz ettiğini, evlendirildiklerini, 5 yıllık evliliğinde eşinin fiziksel şiddetine maruz kaldığını, bir çocuğunun olduğunu, eşinin evlilikleri süresince düzenli işlerde çalışmadığını ifade etmiştir. Toplamda bir sefer kadın sığınmaevine başvurusu olup, yaklaşık 1 yıl sığınmaevinde kalmış ve sığınmaevinden ayrılalı da 6 yıl olmuştur. Görüşme esnasında düşüncelerinin dağınık olduğu, yaşadığı süreci sistematik bir şekilde anlatamadığı gözlemlenmiştir.

K7: 29 yaşında, on çocuklu bir ailenin ilk çocuğudur. 20 yaşında görücü usulü olarak evlendirildiğini, eşinin lise mezunu olup herhangi bir işte düzenli çalışmadığını, eşinin kendisine şiddet uyguladığını, töre nedeni ile ailesinin kendisine destek olamadığını ve evliliğinin yedinci yılında çocukları ile sığınmaevinde kalmaya başladığını, evliliğinin resmi olarak devam ettiğini ancak boşanma davasının açılmış olduğunu ifade etmiştir. İki çocuğu ile birlikte yaşamakta ve çocuklar eğitimlerine devam etmektedir. Toplamda iki kez sığınmaevine başvurmuş, can güvenliği riski nedeni ile nakil olarak dört farklı sığınmaevinde toplamda iki yıl kalmış ve sığınmaevinden ayrılalı yaklaşık altı ay olmuştur. Görüşme süresince düşüncelerini net bir şekilde ifade etmiş, iletişime açık bir yapı sergilemiştir.

K8: 28 yaşında olup altı çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğudur. 15 yaşında görücü usulü ile kendisinden 12 yaş büyük birisi evlendirilmiş, biri ölü doğum olmak üzere üç kez doğum yapmıştır. 10 yıl süren evliliğinde eşinin şiddetine dayanamadığını, ailesinin de kendisine destek olmamasından dolayı çocuklarının isteği ile de sığınmaevinde kalmaya karar verdiğini, sığınmaevinde ortaokul eğitimine açıktan devam etmeye başladığını, çocuklarının babalarının şiddetinden etkilendiğini belirtmiştir. Görüşme esnasında kendisini açık ve net ifade etmiş, eşinin kendisine tecavüz etmesini anlatırken ajite olmuş, sosyabilitesinin yüksek olduğu ve yaşam planını yapabilecek kapasitede olduğu görülmüştür. Bir kez dokuz ay sığınmaevinde kalmış ve sığınmaevinden ayrılalı yaklaşık olarak bir buçuk yıl olmuştur. Mevcut durumda bir dernekte idari destek personeli olarak çalışmaktadır.

K9: 25 yaşında, on çocuklu bir ailenin yedinci çocuğudur. Lise eğitimini tamamlamamıştır. Evlilik dışı bir ilişkiden bir çocuk dünyaya getirmiş ve ailesinin kendisini istememesi, çocuğun babasının da durumu kabullenmemesinden dolayı gidecek yeri olmadığından sığınmaevinde kalmaya başlamıştır. Babasının vefat ettiğini, ağabeylerinin kendisini ölümle tehdit ettiğini ve bu nedenle annesi ile de görüşemediğini, çocuğunu koruma ve bakım altına vermeyi çoğu kez düşündüğünü ancak yapamadığını, küçük çocuğunun bakımı ile ilgilendiği için de mevcut durumda çalışmadığını, sosyal desteklerle geçinmeye çalıştığını ifade etmiştir. Bir kez sığınmaevine başvuru yapmış, yaklaşık olarak bir yıl sığınmaevinde kalmış ve sığınmaevinden ayrılalı da altı ay olmuştur.

K10: 43 yaşında, üç çocuklu bir ailenin ilk çocuğudur. İlkokul mezunudur. 12 yaşında görücü usulü evlendirildiğini, eşinin kamu çalışanı olduğunu ancak hiçbir zaman evin ve çocukların ihtiyaçları ile ilgilenmediğini, beş çocuklarının olduğunu, 25 yıllık evliliklerinin boşanma ile sonuçlandığını, bir süre kız kardeşi ve çocuklarının yanında kaldığını ancak başkalarının yanında yaşamaya daha fazla dayanamayıp ve eşinin sürekli olarak kendisini rahatsız etmesinden dolayı 17 yaşındaki kızı ile sığınmaevinde kalmaya karar verdiğini ifade etmiştir. Toplamda iki kez sığınmaevine başvurmuş, bir yıl sığınmaevinde kalmış ve yaklaşık iki ay önce sığınmaevinden ayrılmıştır. Görüşme esnasında düşüncelerini açık ve net bir şekilde ifade etmiş, çocuklarının da büyük olmasının etkisi ile geleceğe ilişkin kaygısının olmadığı görülmüştür. Mevcut durumda bir alışveriş merkezinde temizlik personeli olarak çalışmaktadır.

K11: 21 yaşında olup lise eğitimini sığınmaevinde kaldığı süreçte tamamlamıştır. Annesinin ilk evliliğinden dünyaya geldiğini, kendisinden büyük bir erkek kardeşinin olduğunu, babasının vefatının ardından da annesinin gerçekleştirmiş olduğu ikinci evlilikten bir kardeşinin daha olduğunu belirtmiştir. Aile apartmanında ikamet ettiklerini, babasının ölümünden sonra üvey babasının kendisini istememesinden dolayı dedesi ile birlikte yaşamaya başladığını, dedesinin şiddetine maruz kaldığını ve evi terk ederek İstanbul'a geldiğini, kadın sığınmaevinde kaldığını ifade etmiştir. Sosyo-ekonomik düzeyi orta olan bir ailede büyümüştür. Yapılan görüşmelerde manipülasyona açık bir birey olduğu gözlemlenmiş, düzenli olarak psikiyatri ilaçları kullandığı anlaşılmıştır. Toplamda üç kez sığınmaevine başvuru yapmış, yaklaşık iki yıl sığınmaevlerinde kalmış ve sığınmaevinden ayrılalı yaklaşık olarak bir ay olmuştur.

K12: 37 yaşında, on iki çocuklu bir ailenin on ikinci çocuğudur. 21 yaşında bir kaç aydır tanıdığı ve ailesinin evlenmesini istediği kişi tarafından kaçırıldığını, ailesinin baskısıyla da evlenmek zorunda kaldığını, evlendiği günden itibaren eşinin şiddetine maruz kaldığını, evliliğinin 6 yıl sürdüğünü, eşinin düzensiz işlerde çalıştığını, eşinin uyuşturucu madde kullanımının olduğunu, iki çocuğunu da şiddet nedeniyle erken doğum ile dünyaya getirdiğini, profesyonel olarak psikolojik destek aldığını ve sonrasında sığınmaevinde kalmaya karar verdiğini ifade etmiştir. Görüşme esnasında düşüncelerini açık ve net bir şekilde ifade etmiş ve iletişiminin güçlü olduğu görülmüştür. Toplamda bir kez sığınmaevinde on beş ay sığınmaevinde kalmış ve dokuz yıl önce de sığınmaevinden ayrılmıştır. Sığınmaevinden ayrıldıktan sonra önlisans eğitimini tamamlamış ve mevcut durumda büro elemanı olarak çalışmaktadır.

K13: 39 yaşında olup ailesinin tek çocuğudur. Anne ve babasının boşanmasının ardından dedesiyle yaşadığını, üvey babasının kendisini hiç bir zaman istemediğini, babasının da kendisi ile iletişim kurmadığını, tiyatro mezunu olduğunu, yıllarca tiyatrodaki çalıştığını ancak maddi sebeplerden dolayı evsiz kaldığında kaymakamlığa gittiğini ve kaymakamlık tarafından ŞÖNİM'e götürülerek sığınmaevinde kalmaya başladığını belirtmiştir. Görüşme süresince entelektüel, dışa dönük, iletişimi güçlü aynı zamanda otoriter bir tavır sergilemiştir. Mevcut durumda herhangi bir işte çalışmamaktadır, sosyal desteklerle geçimini sağlamaya çalışmaktadır. Toplamda bir defa sığınmaevine başvurmuş, yaklaşık olarak on sekiz ay kalmış ve yedi ay önce de sığınmaevinden ayrılmıştır.

K14: 19 yaşında olup dört çocuklu bir ailenin ilk çocuğudur. 16 yaşında kaçarak gayri resmi olarak evlilik birlikteliği oluşturduğunu, anne ve babasının ayrı yaşadığını, iki çocuğu olduğunu, eşinin cezaevine girdiğini ve çocukları ile gidecek bir yeri olmadığı için sığınmaevinde kaldığını ifade etmiştir. Görüşme esnasında yinelenen cümleler kurduğu, tam olarak kendisini ifade edemediği ve sosyabilitesinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Toplamda iki kez sığınmaevine başvuru yapmış, yaklaşık olarak üç hafta ilk kabul biriminde kalmış ve eve dönmüştür. Sığınmaevine nakil olmamıştır. İlk kabul biriminden ayrılalı yaklaşık olarak iki ay olmuştur.

K15: 36 yaşında ilkokul mezunu, altı çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğudur. 3 evlilik gerçekleştirdiğini, ilk evliliğini 18 yaşında kaçarak ailesinin onay vermediği biri ile evlilik birlikteliği oluşturduğunu, üç eşinden de şiddet gördüğünü, ilk ve üçüncü

evliliklerinden çocuklarının olduğunu, son birlikteliğini imam nikahlı olarak gerçekleştirdiğini, eşinin şiddeti nedeni ile sığınmaevine gittiğini, ilk kabul biriminde iki hafta kaldığını eşinin kendisine sözler verdiğini ve iki haftanın sonunda eve döndüğünü, ilk kabul biriminden ayrılalı 1 ay olduğunu ifade etmiştir. Görüşmelerde özgüveninin düşük olduğu, eşlerinden gördüğü şiddeti anlatırken sıklıkla ajite olduğu, yalnızlık duygusu hissettiği, hayatını düzene koymak için desteğe ve yönlendirmeye ihtiyaç duyduğu gözlemlenmiştir. Mevcut durumda eşinin düzenli bir işinin olmadığını, iş buldukça kendisinin ev temizliğine gittiğini ifade etmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde şiddete maruz kalan kadınların şiddet ve sığınmaevi deneyimlerine ‘Kadınların Şiddet Algısı’, ‘Kadınların İlk Şiddet Deneyimleri’, ‘Sığınmaevine Geçiş Sürecinin Belirleyicileri’, ‘Sığınmaevi Sürecinin Sığınmaevinden Ayrılmış Kadınlar Tarafından Değerlendirilmesi’, ‘Sığınmaevleri Kadınları Özgürleştirir mi?’, ‘Sığınmaevinden Ayrılma Sürecinin Belirleyicileri’, ‘Sığınmaevi Sonrası Yaşam’ ve ‘Kadınların Gözünden Sığınmaevleri’ başlıkları ile yer verilmiştir.

4.1. Kadınların Şiddet Algısı

Aile bireylerinin rollerinin toplumsal cinsiyet rolleri ile beslendiği ataerkil toplumlarda kadınların maruz kaldıkları şiddeti ifade edebilmeleri oldukça güçtür. Yaşadıkları şiddeti çoğu zaman fiziksel şiddet olarak görebilen kadınlar diğer şiddet türlerini yaşamış olmalarına rağmen maruz kaldıkları diğer şiddet türlerini ifade etmemişlerdir. Kendilerine ‘şiddet ’in ne demek olduğu sorulduğunda çoğunluğu fiziksel ve duygusal şiddet olarak açıklamışlardır. Duygusal şiddetin kadınlar tarafından tanımlayamadığı ifade edilmiş olan Karataş ve arkadaşlarının (2006) araştırmasının aksine bu çalışmada kadınların yaşadığı duygusal şiddeti ifade edebildiği görülmüştür. Her kadının yaşam deneyiminin farklı olmasından dolayı tanımlamalarda farklılıklar da ortaya çıkmaktadır. Bu bölümde kadınların algıladıkları şiddet ve içinde buldukları duygusal durum anlaşılmaya çalışılmıştır. Kadınlar şiddeti ise şu şekilde ifade etmektedirler;

“Erkeğin kadını dövmesi.” (K3)

“Tehdit edilme, kısıtlanma her şey var.”(K7)

“Benim için bir kişiye uygulayabileceğin fiziksel bir darbe değil, şiddet psikolojik olsun, sözel, sözlü... Bunlar da bir şiddettir. Yeni hakaret, hor görme, yaşadığın olaylarla ilgili ezmeye çalışma şiddetin parçalarıdır.” (K1)

“Şiddet benim için çekilmez bir şey, nasıl anlatayım, yani bilmiyorum, esirlik gibi bir şey mi diyeyim, yani artık ne diyeyim psikolojik olarak, bilemiyorum... Şiddetin olduğu yer, onu hemen bitireceksin. Zarar veren bir şey, hem fiziksel, mesela benim yüzümde elmacık kemiğim yok mesela, ameliyat oldum, üç ameliyatla yüzümde izler, hiç olmasaymış keşke... İlk günde boşanma davası açsaymışım.” (K5)

'Şiddet nedir? Dayaktır. İnsanın psikolojisini bozar. Ne bileyim düşüncelerini bozar. O kişi oradan öyle gördüğü için başkasına da öyle uygular.'(K14)

Görüldüğü gibi kadınlar şiddet denilince ilk etapta fiziksel şiddet ve beraberindeki duygusal şiddetten bahsetmişlerdir. Kısıtlanmanın da şiddet içerisinde olduğunu ifade eden K5'e ek olarak K13 şiddetin;

"Temelde yaşam hakkı elinden alınması, kendine dair bir fikrinin olmaması" olarak ifade etmiştir. Maruz kalınan şiddetin ne demek olduğunu yanı sıra şiddetin nasıl hissettirdiğine de değinilmiştir.

"Benim için şiddet istenmemedir." (K9)

"Şiddet kötü ve değersiz hissettiriyor."(K11)

"Dünyadaki ölüm, birçok şeyin acısı geçiyor da sözünün acısı geçmiyor, yani yaşıyorsun ama yaşayan ölü." (K13)

"Kötü bir şey, 15 yaşındasın biri seni kaçırıyor ve o 42 yaşında. Hiç bir şey bilmiyorsun, Senin yaşındakiler okula gidiyor, sen olgun olmak zorundasın, kadın olmuşsun. Sorumluluk sahibi olmuşsun. İstemediğin şeyleri yaşamak. Ben istemezdim şahsen." (K6)

K6'nın şiddet ifadesinde belirttiği 'erken yaşta evlilikler' kadınların daha erken yaşlardan itibaren bir şiddete maruz kaldığı, istismar edildiği gerçeğini bir kez daha gözler önünde sermektedir.

"Tarifi yok bence. Bilmiyorum ki inan tarif etsem. Aşağılanmış hissediyorsun kendini".(K15)

Araştırmaya katılan kadınların ifadelerinde de görüldüğü gibi şiddete maruz kalmış kadınların sıklıkla kendilerini değersiz ve aşağılanmış, istenmeyen olduklarını hissettikleri görülmüştür.

4.2. Kadınların İlk Şiddet Deneyimi

Bu bölüm kadınların çocukluk dönemlerinde gördüğü şiddet ve ilk olarak partnerlerinden / eşlerinden gördüğü şiddet olarak değerlendirilecektir. Görüşülen on

beş kadından iki tanesi çocukluklarında aile içi şiddete maruz kaldıklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Annemden de babamdan da görüyordum şiddet. Şiddetle tanışmam çocukluğumdan başlıyor diyebilirim. Babam annemi döverdi, benim babam bir kaza geçirdi, binadan düştü, ondan dolayı çok sinirliydi. Hem annemizi döverdi hem bizi döverdi, biz bütün kardeşler o zaman tanıştık, babamın psikolojik tedavi görmesine rağmen bir düzelme olmadı. Ama biz hep babamıza katlanmak zorunda kaldık. Annemiz bize hep babamızın hasta olduğunu, babanız hastadır, isteyerek yapmıyor, şiddete uğrasak bile babamız hastadır o yüzden yapıyor derdik. Annem evi terk etmeyi hiç düşünmedi hep bizi düşünürdü. Keşke o zaman şimdiki aklımız olsa da annemizi de o hayattan kurtarsak."(K8)

"Evlenmeden babam da döverdi, tokat atardı. Yaramazlık yaptığımızda babam döverdi. Ama evlenene kadar yoğun bir şiddete maruz kalmadım. Babamın vefat etmesinden sonra annem ne bana ne de kardeşlerime vurmamıştır. Bağırırda ama dövmezdi. Eşimin şiddetine ilk defa maruz kaldığımda ilk çocuğuma 7 aylık hamileydim. Eşim çalışıyordu, ama eksiklerim vardı evde ve doktora gitmem gerekiyordu bana para vermiyordu. Tartıştık bir anda tokat attı, sen bana niye tokat atıyorsun hamileyim dedim bağırardım birbirimize girdik. Zaten ondan sonra da çocuğumu erken doğumla dünyaya getirdim. Karnıma vurmuydu eşim, yere yığılmıştım. Eşim evliliğimiz boyunca bana zaten para vermiyordu, 5 yıl boyunca ses çıkarmadım, aileme açıklamadım, susuyordum, dayak yediğimde dışarıya çıkmıyordum, sonra aileme açıklamaya başladım, ailem orta yolu bulmaya çalışıyordu ama ikinci çocuğumu da dünyaya getirince boşanmaya artık karar vermiştim. Eşim bana ve çocuklarıma ilgisizdi, bazen eve bir kaç gün gelmezdi, eşim özür bile dilemezdi, elinde bir çiçekle eve gelmezdi."(K2)

K2'nin yaşadığı şiddeti evliliğinde hamilelik sürecinde de yaşadığını belirten "çocuğumu erken doğumla dünyaya getirdim. Karnıma vurmuydu eşim, yere yığılmıştım" ifadesini, K12 de ifade etmiştir. Hacettepe Nüfus Enstitüleri'nin Kadına Yönelik Şiddet Araştırması (2014)' na göre; kadınların %8'inin gebelik döneminde şiddet maruz kaldığı belirtilmiştir. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nda (2009), araştırmaya dahil olan 15 - 24 yaşları arasındaki kadınların %11'nin hamilelik sürecinde şiddet gördüğü, bu yaş

aralığında hamilelik yaşanma sayısının az olmasına rağmen hamileliği esnasında yaşanan şiddet oranının yüksek olduğu belirtilmiştir. Hamilelik döneminde şiddete maruz kalan kadınların da yaşadıkları şiddet erken doğuma zaman zaman da dünyaya gelen çocukların sağlıklarında olumsuz gelişmelerin yaşanmasına neden olabilmektedir. Görüşme yapılan kadınlardan K12 de yaşadığı şiddeti şu şekilde ifade etmiştir:

" Ailemde olmadı tamamen eşimle oldu. 21 yaşında ben evlendim. Kaçırıldım. Eşim kaçırdı beni silah zoruyla dört arkadaşıyla beraber. Şiddet kaçırma olayında başladı. İkinci akşamıydı evliliğimin. İkinci akşamı alkolün etkisiyle tokat yedim. Ondan sonra da başladı. Sonrasında devam etti, özür dilemeler, ağlamalar... Yani ben o anda zaten eşimin psikolojik sorunlarının yanında alkol aldığı, uyuşturucu aldığı da tahmin etmiştim ama benim için bir takım şeylere geri dönmek çok zordu. 2 yaş büyüktü. Geri dönmek çok zordu. Aileye dönemezdim. Hani her defasında özür dilemeleri, her defasında yanlış yaptıkları, işte seni üzdümleri falan filan... Ama bu süreç hiç bitmedi 6 yıl boyunca hem dayak hem şiddet. Aklınıza gelebilecek olan bütün kötülükler devam etti. Sonrasında işte çocuğuma hamile kaldım. Çocuğumla beraber şiddet gördüm karnımdayken. Erken doğum oldu. 7 aylık,8 ayına 1 haftası vardı oğlumun. Kızım da benim erken doğum. Doğum sonrası da doğum öncesi de iki çocuğumun sürecinde de 6 yıllık evlilik sürecimde de bu şiddet hiç bitmedi." (K12)

Ailede ebeveynlerden şiddet görmese de diğer aile üyelerinden şiddet gören kadınlar da bu şiddeti sonlandırmak için evlilik birliktelikleri oluşturabilmekte ya da aile tarafından evlendirilmektedirler. Görüşme yapılan kadınlardan K6 ebeveynlerinin vefatının ardından diğer aile bireylerinin şiddetini ve sonrasında da erken yaşta evlenmek zorunda kaldığını şu şekilde ifade etmiştir.

"Benim annem babam vefat etmişti, ben abimgille yaşıyordum. Yengem de, çok kötü davrandılar bana, köle olarak beni kullandılar, bir kız kardeşim daha vardı. Ev işi çamaşır... Benim arkadaşlarım okula giderken hep onları gözetliyordum, Biz bir düğüne gittik, köyde birinden almış telefonumu, işte kötü şeyler, yengem falan hakarete uğradım, psikolojik baskı gördüm, o esnada beni aradığı için görüşmeye gittim. O insan beni kaçırdı, ben evlenmedim yani, gelinlik falan giymedim. Abimin bilgisi yoktu. Zaten o beni kaçırmıyorsa beni başkasıyla evlendireceklerdi. 15 yaşındaydım, o da 42 yaşındaydı. Ben küçük kadınlardan biriyim. Hiç bir şey bilmeyen, öğrenmemiş, köyden gelmiş, kendim mücadele ederek ortaokulu sonradan bitirdim. çok küçüğüm

bilmiyordum, cinselliği zorla yaşadım. Hala düşününce bile bana çok ağır geliyor. Ben artık düşünmek de istemiyorum." (K6)

Şiddet gören kadınlar genellikle fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade ediyor olsalar da diğer şiddet türleri de genellikle fiziksel şiddete eşlik etmektedir. Kadınlar özellikle cinsel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmekten kaçınırlar. Toplumsal öğretiler cinsellik hakkında konuşmanın önüne geçmektedir. Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün (2014) araştırmasında da görüşülen kadınların sadece %5'i hayatının bir bölümünde cinsel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. K6 cinsel ilişkiye zorlandığını ifade ederken K10 da küçük yaşta evlendirildiğini ve cinselliği yaşamasında kayınvalidesinin yardımcı olduğunu belirtmiştir. Yine burada toplumsal öğretiler karşımıza çıkmakta, cinsellik evlenen kişinin ailesinden bir yetişkin tarafından öğretilmektedir. K10 hem bu süreci hem de maruz kaldığı şiddeti şu şekilde ifade etmiştir:

"Ben aldatıldım, her zaman dayak, çok şeyler gördüm. Ben 12 yaşında evlendim, görücü usulü idi, bir şey anlamıyordum zaten. Babamla kayınbabam birlikte askerlik yapmışlar. Görücü geldiler. O zaman Adana'da yaşıyorduk, ben orada doğdum büyüdüm evlendim. 13 yaşında hamile kaldım 14 yaşında anne oldum ben. Hiç bir şey bilmiyordum, kaynanam yardımcı oldu, 5 çocuğum oldu. Eşim aldattı beni, bir bardak kırıldığı zaman artık eskisinin yerine geçemez. Her zaman aldatırdı beni, farkında değildim, çocuklarım için katlandım katlandım... Eve bir şey getirmiyordu, bakkala onlara bir şey verme derdi, sabahtan akşama kadar aç kalırdık. Çalışmıyordum ben, ev hanımıydım çocuklara anca bakardım, ütüsüydü yemeği. Şudur budur." (K10)

Görücü usulü evlenen K4 de daha çocukken ailesi tarafından uygun görülen birisi ile nişanlandığında maruz kaldığı psikolojik şiddeti sonlandırmak istediğini ancak ailesinin kararı ile evlendirildiğini, evliliğinde de yine cinsel şiddete maruz kaldığını, kendi isteği ile cinsel ilişkiye girmediğini şu şekilde anlatmıştır:

"Eşim amcamın oğluydu, amcam geldi istedi beni, bizi hep akrabalara veriyorlar, ben de tamam olur dedim, 2-3 sene nişanlı kaldık, ben 12 yaşındaydım nişanlandığımda, 17 yaşına kadar bekledim, evlilik ne bilmiyordum ben, bir baktım 'tatlısını yedik falan' öyle, doğu tarafındakiler... Nişanladıktan sonra konuşmaya başladık, bana hayatı zindan ediyor, yok cama çıkmayacaksın, kapıya çıkmayacaksın,

oraya çıkmayacaksın... Ben de nişanı atmak istedim, kaç senedir bana hayatını zindan etti dedim nişanı attım, ağabeylerimin hepsi ayağa kalktı sonra 1 hafta içinde düğün yaptılar bana. Ben hiç bir zaman birlikte olmak istemedim, her seferinde zorla yaptı. İstemiyordum, yani her şeyi zorla yapıyordu. Aileme bunlardan hiç bahsetmedim. Babamın evindeyken hiç şiddet görmedim, evlenince eşim tokat attı, sürekli aldatıyordu, çalışmıyordu, ailem bana bakıyordu, aldatıyordu, anlatmıyordu ama ben anlıyordum görüyordum. Sonra anlaşımadık, ailemin yanına döndüm, ne olduysa ondan sonra oldu." (K4)

Görüşme yapılan kadınlardan K1, K5 ve K7 de maruz kaldıkları şiddeti şu şekilde tanımlamışlardır:

"Eşimle birlikte evlendikten sonra başladı, sözel hakaret olarak. Bizim doğu tarzı olduğu için nişanı atamama durumum oldu, izin vermediler, nişanlıyken ayrılmak istiyordum, Kafa yapısı bana uymuyordu, ısınamadım, sevemedim, o yüzden istemedim. Buna da aileler karşı geldi, babam olsun onun tarafı olsun. Karşı geldiler. Hakaretler oradan başladı aslında, nişanlıyken istemiyorduk aslında seni, baban da seni istemediği için mecbur aldık seni. Evlenmeden önce memlekette ben babamla üvey annemle yaşıyordum. Annem ölmüştü. Evlenince işte hakaretleri hot görmeleri başlamıştı. Yavaş yavaş fiziksel olarak devam etti. En son da öldürmeye teşebbüs etmiş olması oldu. O gece baya kavgamız olmuştu. Boğazıma yapıştı, nefessiz kaldım, son anda bıraktı."(K1)

" Ben gittiğim ilk günden ta boşanana kadar şiddet görüyordum Onun dışında, ailemde bir tokat yediğim bile yok. Yani benim evliliğim bir kan davasıydı, herkes bana düşman gibi bakıyordu, dışlanıyordum eşimin tarafından, şiddet görüyordum. Ses çıkarsaydım bütün aile üstüme gelirdi. Bir kere hepsi üstüme gelmişti, hani onun şiddeti bana yettiği için. Her şey vardı. Ben bu evliliğin biteceğini bildiğim için hiç çocuk istemiyordum. Dışarıya çıkamıyordum. Ailemle görüşemiyordum. Ailemde biri vefat ediyordu bir ay sonra duyuyordum. Kimseyle görüşemiyordum, bir yere gittiklerinde kapıyı üstüme kilitliyorlardı." (K5)

" Annem babam hiç bir şekilde şiddet uygulamadı bana. Eşimle 3 ay nişanlı kalmıştık, sonra evlendik. Evlendikten sonra annesi sürekli bağıırıp çağırıyordu bana, aynı evde yaşıyorduk. Kapıları kırıyordu adeta, bir iyiydi bir kötüydü... Bir iki ay geçti şakayla karışık yüzüme vurdu, burnum falan kanadı, burnum kanayınca zevk aldığını

gördüm. Hem bana tuhaf geldi, yaklaşma bana dedim, güldü, onlar kadına şiddet gösterince böyle güçlüyüm, kadının şeyini çekemem falan... Bu git gide artmaya başladı, evliliğim üçüncü senesinde haftada üç gün ya da her gün oluyordu. Kaynanam akşama kadar bağırıp çağırıyordu, sürekli küfür ediyordu, dışarıda da söyleniyordu, bir de onu duyan çevre de üstüne geliyor, bu sefer tamamen yıkılıyorsun, hepsi akraba olduğu için birbirini tutuyorlardı." (K7)

Şiddeti psikolojik olarak değerlendiren ve yaşadıklarını da 'istenmeme' olarak adlandıran K3 ve K9 yaşadıklarını şu şekilde tanımlamışlardır:

"Benimki daha çok psikolojik olarak oldu. Eşim cezaevine girdikten sonra ailesi beni evden kovdu. Kadın sığınma evlerinde doğdu benim çocuğum. Bir dönem yurda da vermek zorunda kaldım. Bunlar benim için aslında hep şiddetti." (K3)

"Her şey çocuğuma hamile kalmamla başladı. Çocuğumun babasının çocuğumu istememesinin yanı sıra, çevrem tarafından da istenmedim. Psikolojik baskı olarak. Hamile kalmadan önce kesinlikle böyle bir durumum yoktu. Ailem de çocuğumu istemedi." (K9)

K15 de aile desteğinin olmamasından dolayı uzun zaman maruz kaldığı şiddeti şu şekilde ifade etmiştir:

"Benim ailemde şiddet hiç yoktu. İlk evlendiğimde orda gördüm ben şiddeti. Vuruyordu eşim. Kayınvalidem çok seviyordu beni ama eşim işte. Alkol falan kullanıyordu zaten başka kadınla yaşıyordu. Biz evlendikten sonra gidip geliyordu 2 ayda bir 3 ayda bir. Dövüyordu, git diyordu. Durmadan git diyordu. O zaman da ailem konuşmuyordu tabi. Çocuğum olana kadar annem babam hiç kimse konuşmadı kaçtım diye. Gidecek yerim yok zaten, nereye gideceksin ki?18 yaşındasın, her şeyi şey görüyorsun, hiç bir şey bilmiyorsun, bir yer bilmiyorsun."

Şiddet uygulayıcıları çoğunlukla eş/partner veya ebeveyn olsa da diğer kadınlar aile üyelerinin şiddetine maruz kalabilmektedirler. K11 ve K13 yaşadıkları şiddeti şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Dedemin şiddetiydi. Annemin babası. Okuldan atılmışım. Eve gidince dedem beni baya dövdü. O zamana kadar şiddete maruz kalmamışım. Annem engel olmaya

çalışmıştı ama dedem beni odaya kilitleyip dövdü. Ben sonra evden kaçtım. 17 yaşındaydım. Kız yetiştirme yurdunda kaldım.13 gün kaldım, sonra dedem geldi benden özür diledi ben de evime döndüm." (K11)

"Ben bebekken annemle babam ayrılmış, beni ananem ve dedem büyüttü. Annem de sonra başkası ile evlenip gitti, ananem ve dedem peş peşe öldü, annem teyzem ve dayım bütün evleri barkları satıp il dışında yerleştiler, öyle kalakaldım. Sonra bir akrabamızın yanında kaldım, lisedeydim. Babam beni kabul etmedi, bana destek olmadı. Benim var olmam suçtu onun için. Üvey babam beni istemiyordu annemin yanına tekrar gittiğimde. Benimle konuşmuyor, benimle aynı masaya oturmuyordu, ben odadayım o çıkarken ışığı kapatıyordu, görmüyordu beni." (K13)

4.3. Sığınmaevine Geçiş Sürecinin Belirleyicileri

Sığınmaevinde kalmaya karar vermek kadınlar için alınması oldukça güç bir karardır. Uzun bir süre maruz kaldıkları şiddet ortamında, kendilerini güveni yitiren ve güçsüz kalan kadınlar nereye gideceklerini, başvuru merkezlerini, destek sistemlerini bilememektedir. Evden ayrılarak sığınmaevine gitmeye karar veren kadınlar ise bu süreci farklı boyutlarda yaşayabilmektedir. Araştırmanın bu bölümünde kadınların evden ayrılmalarına son olarak neyin sebep olduğu ve evden ayrıldıklarında gittikleri kurumlarda karşılaştıkları problemler anlaşılmaya çalışılmıştır. Görüşme yapılan kadınlardan K1 sığınmaevine geçiş sürecini şu şekilde anlatmıştır:

"En son şiddet uyguladığı, boğazıma sarıldığı gecenin ertesi günü evden çıkmasını bekledim. Ben kafaya koymuştum. Kadın sığınma diye bir şey olduğunu biliyordum. Kadın sığınma diye çok kez duymuştum. Tam yalan olmasın ama çocukken televizyondan denk geldim. Devamlı kafamda vardı, sürekli böyle gitsem mi diye. Babamdan destek görmüyorum yuva yıkılmaz yuva yıkılmaz, yuva yok ki yıkılsın ya da yıkılmasın. O gün evden çıktım karakola gittim. Kadın sığınmaya gitmek istediğimi söyledim. İstanbul'daydım, biraz beklettiler, polis ortamı. 1 saate yakın bekledim. Biri teselli etmeye çalışıyordu, çünkü durmadan ağlıyordum. Hepsi erkekti. Gidecek bir yerin yok mu diye sordular, babamı sordular, babam memlekette onlara gitsem yine oraya gönderecekler beni dedim. Ben kararlı gitmiştim oraya. Kararımın net olduğunu gördüler. Sonra beni hastaneye götürdüler, beni götüren adamı söylediği şey şu oldu 'ağrın falan var deme, uzun işlemler yapılıyor, bu sefer işimiz uzun sürüyor'. Darp

raporu almadığım için daha sonra açtığım davalarda darp raporunu istediler, elimde bir kanıt belge olmadı, ben o gün şiddet gördüm, ben bunu yaşadım ama ispatlayacak elimde bir şey olmadı, o zamanda zaten 18 yaşındayım ve 18 yaşında bir kadın olarak bunu yapmalarını isterdim açıkçası, bir destek olarak. Zaten küçüksün bir şey bilmiyorsun, gözüm açık değil, bir şey görmüyorum, psikolojik olarak da... Yüzüm gözüm morluk içinde, durmadan ağlıyorum, orada bir destek sağlamasını isterdim. "
(K1)

Şiddet mağduru kadınların aile desteklerinin de yetersiz olması kadınların yaşadığı şiddeti sürekli hale getirmektedir. Kadınların sıklıkla şiddet ortamından uzaklaşıp gidecek yerlerinin olmadığını ifade ettiği karşımıza çıkmaktadır. Evden ayrılma kararı alarak güvenlik güçlerine başvuran ve sığınmaevi talep eden kadınların karşılaştığı pek çok sorun da görüşmelerde tespit edilmiştir. Kolluk kuvvetlerinin kadın bakış açısına sahip olmaması ya da aile arabuluculuğu rolünü üstlenmeye çalışması kadınları zaman zaman kötü hissettirmekte, işlemlerin eksik yapılmasına sebep olmakta ve bu da kadınların hak kayıplarına neden olmaktadır. K1 ifadelerinde darp raporu alınma işleminin iş yükü olarak görülmesinden dolayı sorunlar yaşadığından bahsetmiştir. Oysaki kamu görevlileri gerekli iş ve işlemleri yürütmekle yükümlüdürler. Nadir (2017) yapmış olduğu araştırmasında görüşme yaptığı şiddet mağduru kadınların evden kaçarak kolluk kuvvetlerine başvursalar da kolluk kuvvetleri tarafından yeterince ciddiye alınmadıklarını aktardığını, bu duruma kolluk kuvvetlerinin eril bakış açısına sahip olmasının ve kadınların de destek sistemleri hakkındaki yetersiz bilgilerinin etkisinin olduğunu ifade etmiştir.

Kadınların genellikle yaşadıkları şiddet karşısında ne yapacaklarını bilmediği, yakınlarında olan ve güvenilir buldukları insanların yönlendirmesi ile şiddeti sonlandırmak için harekete geçtikleri de görülmektedir. K2 sığınmaevine geçiş sürecini şu şekilde ifade etmiştir:

"Ben ev temizliğine gidiyordum, gittiğim ablalarla yaşadıklarımı paylaşıyordum, bana kadın sığınma evi hizmetlerinden bahsetti. Boyun kadar kızın var başvur demişti bana. Kızlarımı eşim bana şiddet uyguladığında odaya kilitlerdim, dayak yediğimi ağladığımı görmesinler diye onları odadan çıkarmazdım. Darp raporum yoktu benim, eşimin ruhsatsız silahı vardı seni vururum diye tehdit ediyordu beni, korkardım ben doktor ablayla bunları konuştum o bana sen bir karakola başvur dedi, eşimin bana

dayak atmasından bir hafta sonra karakola gittim, ama geçen sürede sözlü kavga ediyorduk. Bünyem de kafam da kaldırmıyordu artık. Çocuklar okuldan eve gitmek istemiyordu. Karakola başvurduğum, gidecek yerimin olmadığını söyledim, kardeşim var ama uzaktalar onlara gitmek istemiyorum dedim. Oradaki memurlar bana ilk kabul birimine götürelim dediler, memurlar beni aldılar ilk kabule götürdüler."

Görüşme yapılan kadınlardan K6 ve K15 de yakınlarında olan insanların desteği ile sığınmaevinde kalmaya karar verdiğini ifade etmişlerdir.

"Beni kaçıran kişi bana neler yapmadı ki... Hamileyken şiddet gördüm. İlk hamileliğimde çocuğumu düşürdüm. O da şiddetten. İkincisinde de şiddet gördüm. Dövüyordu. Ben ikinci kattan kendimi attım, baltayla beni kovalıyordu. Ben kendimi atmıştım. O sırada üniversiteli kızlar bana yardımcı oldu. Ben bilmiyordum sığınmaevini, kızlar söyledi, kızların bir tanesinin annesi araya girdi, Mersindeydim o zaman, karakola gittik, sığınmaya hemen giremiyorsun zaten, soruyorlar sana orada, niye öyle olduğunu sordular, seni yerleştiriyorlar." (K6)

"Üstte bir kadın vardı işte ev sahibimiz. O dedi, çocuk rahatsızdı bir gün bağıyordu. Geldi, evde de kimse yoktu. Kızım ben duyuyorum devamlı, niye çekiyorsun sen bunu dedi. Hani git dedi, gidecek yerin yoksa kadın sığınma evine git, sen bir git kadın sığınma evine, izini kaybettir buna, ondan sonra şey yaparsın, kendi ayaklarının üstünde durursun, ben de yardımcı olurum sana dedi. Onun vasıtasıyla karakola gittim. Dövdüğü zamanlardı zaten, niyetim vardı. Fırsatını bulamıyordum. Evde devamlı başımda bekliyordu." (K15)

Kadına yönelik şiddetin temellerinde yatan sebeplerden bir diğeri de yaşta yapılan zorla ya da görücü usulü evliliklerdir. Kadınlar ailelerinin kararı üzerine erken yaşta evlendirilmekte, kadınlar aile ilişkileri güçlenmeden daha küçük yaşlarda aileden uzaklaştırılmaktadırlar. Evliliklerinde de sorunlarla karşılaştıklarında ailelerine geri dönememekte, aileleri tarafından reddedilmekte ya da ailelerinden yaşadıkları sorunları gizlemektedirler. Sallanan Gül (2010) sığınmaevinde kalan kadınlarla yapmış olduğu araştırmada; kadınların %46,6'sının henüz 18 yaşına gelmeden evlendirildiğini ve bunun da ülkenin kırsal ve geri kalmış kesimlerinde çocuk yaşta evliliklerin yaygın olduğu gerçeğini karşımıza çıkardığını ifade etmiştir.

Görüşmelere katılan kadınlardan K8 yaşadığı şiddeti cinsel şiddeti, ailesine yaşadıklarını anlatamadığını, evliliği süresince de cinsel şiddete maruz kaldığını ve sığınmaevine geçiş sürecini şu şekilde anlatmıştır:

“Eşim benim anne tarafımdan akrabamız. Bir gün bizim evimizde kalma şeyi oldu akrabadır diye. O zaman 15 yaşındaydım, eşim bana tecavüz etti, evde kimse yoktu. Tecavüz sonucu ben büyük oğluma hamile kaldım. Hamile kalınca karşı koyamadım, aileme de söylemedim, yani aileme söyleseydim daha kötü şeyler olacaktı. Evliliğim sürecinde de hep tecavüze uğradım. Eşim porno izlerdi ve onların yaptığını, orda izlediklerini benim yapmamı isterdi. Ben yapmayınca, karşı durunca bu sefer şiddet... Yatağa bağlayarak, zorla tecavüz ederek birlikte oluyordu. Hamileyken yapıyordu, darp ediyordu. Bunlar hep oluyordu, Evli olmam bir şeyi değiştirmede, üç çocuğuma da tecavüz sonucu hamile kaldım. Ailem de biliyordu, tecavüze uğrayıp hamile kaldığımı bilmiyorlardı ama eşim tarafından şiddete uğradığımı biliyorlardı. Kaç defa aileme gittim, ailem beni geri döndürdü, doğunun kuralları... Kız o eve gelinlikle gittiyse kefenle çıkacak. Bu mantıktaydılar. Hala da öyleler. Ben giderdim bir kaç gün kalırdım, dayak yerdim giderim, bir kaç gün on gün bir ay kalırdım, yaralarım iyileştikten sonra babam beni kendisi alıp bırakırdı, ‘bu senin evindir, bu yuvandır, bunlar senin çocuklarıdır, rezil oluruz biz’ derdi. . Ben çocuklarım için katlanıyordum, hep dayak yiyordum, eşimin beni aldattığını da gördüm. En son artık ben intihar bile ettim. Aileme de gitmek istemedim. Kadın sığınmayı da bilmiyordum. Adam paranoyaydı hep, kendi kendine bir şeyleri görür, kendi kendine bir şeyleri uydurur ve bunun üzerine beni döverdi hep, çocuklar da buna şahit olurdu, bir tek bana uygulasa şiddeti keşke, defalarca çocuklara şiddet uyguladığı için ben engel oluyordum ben tekrar şiddete maruz kalıyordum. Oğlum aldı beni babasının elinden, o gece sabaha kadar çocuklarımın yanında kaldım, o akşam tabi o kadar şeye rağmen doğum gününü kutladık, ertesi gün sabaha kadar çocukların odasında kaldık. Benim büyük oğlumla aramızda farklı bir bağ var, ‘anne gidelim, dedemize gitmeyelim, kumbaramı açalım, gidelim ev turalım, babamdan kurtulalım’ dedi. O zaman 9 yaşlarındaydı. Ben de gerçekten hani şunu düşündüm o zaman, ya dedim ki ben burada dört boğaz bakıyorum sonuçta, eşim çalışmıyor etmiyor, çocuk haklı, kumbarasını açarsa bizim kurtulabileceğimizi düşünüyorsa, ben yaparım dedim.” (K8)

K8 evliliği boyunca çocukları için şiddete göz yumduğunu, çocukları için katlandığını ifade etmenin yanı sıra çocuklarının da bu şiddeti sonlandırmak istediğini ‘anne gidelim, dedemize gitmeyelim, kumbaramı açalım, gidelim ev turalım, babamdan kurtulalım’ sözü ile ifade etmiştir. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’ nün (2014) araştırmasında şiddet gören kadınların %17’sinin çocuklarından dolayı yaşanan şiddeti sonlandıramadıkları ve kurumlara başvuru yapamadıkları tespit edilmiştir. Çocuklar şiddet gören kadınların hayatlarına yön vermede önemli bir etkidir, aynı zamanda şiddetten kadınlar kadar çocuklar da etkilenmektedir. Çocuklarının şiddet ortamından etkilendiğini belirten K7 sığınmaevine geçiş sürecini şu şekilde ifade etmiştir:

“Kendi ailemle de paylaştım ama çok şey gizledim. Üzüliyorlar diye. Çünkü oralarda boşanma diye bir şey yok, sonu kanla bitiyor çünkü. Bu işkenceler 7 sene sürdü. Artık o adamın ne yüzünü görmek istedim ne başka bir şey. Gidebileceğim yer yok, aynı ortam, gündüz kaynanamdan çekiyorum, gece eşimden. Çocukların artık psikolojisi iyice bozulmuştu, benim neler çektiğime her şeye şahit olmuşlardı. Cehennem gibi bir hayattı. En son nefesim daralmaya başladı, artık çocuklar için yaşamam gerektiğine inandım. Yetişkinen ben bile ne kendimi orada ifade edebiliyorum, ne de güçlü kalabiliyorum. Çocuklarıma bakmam gerektiğine inandım. Bir gün doktora gittim, ortamı terk etmemi istedi. Bir defa gittim ama il müdürü beni eve döndürmeye çalıştı, görüşmeyi il müdürü sağladı, il müdürünün yanında oldu, hiç bir şekilde güvenlik yok. Adam çekti arkasını gitti, benim kayınım eşi ve benim eşim. Eline bir çiçek vermişler. Sonra her gün bir yandan annesi, bir yandan yoksulluk, bir yandan çocuklar, ilgilenemiyorum artık, annemin hastalığı, bir yandan insanlar, her şey karman çorman olmuş, düşüncelerden çıkamıyorum bir türlü derken bir gün hiç nefes almadığımı hissettim. Ciddi bir hastalığım falan var zannettim, psikolojik dedi. Sürekli susturulduğum için içine attığın için boğuluyorsun ortamı terk etti doktor. Doktor beni hazırladı, nihayet karar almıştım kaçmaya, ama yine de cesaretim yoktu. Bir akşam dövdü, yüzüm çok kötü durumda, elimde telefon ailemle görüşmeme izin vermiyordu, artık ben de öyle bir ruh hali içerisine girmişim ki hiç bir şeyden korkmuyorum, kafama silah dayasa, oralarda cinayetler işleniyor, onu bile umursamadım.” (K7)

K7 ilk kaldığı sığınmaevinin yöneticisinin kendisini eşi ile barıştırmaya çalışmasından bahsetmiştir. İstanbul Sözleşmesi’ne göre şiddet gören kadınlar ile şiddet

uygulayıcıları arasında arabuluculuk yapılamaz, sözleşme uyarınca da düzenlenen sığınmaevleri yönetmeliğine göre de kadın bakış açısına sahip olan çalışanlar sığınmaevinde istihdam edilir. K7'nin ifadelerinde yine karşımıza kolluk kuvvetleri gibi ilgili bakanlığın yöneticilerinin de arabuluculuk yaptığı ve eril zihniyete sahip olduğu karşımıza bir kez daha çıkmaktadır. K7'nin kırsal bir yerde yaşamasına rağmen bir psikiyatrist eşliğinde evi terk etmeye hazırlanması ile kadının şiddet ortamından ayrılmayı ve çocukları ile yeni bir hayat kurmaya istekli olduğunun da önemli olduğu belirtilmelidir.

Aile desteğinin olmadığını belirten K12 ve K14 de yaşadıklarını şu şekilde ifade etmiştir.

“Ben hep ayrılıyordum, bırakıyordum. Baba evine gidiyordum ama çözüm olmuyordu. Çocuğumu kabullenmiyorlardı vs. Geri geliyordum bir şekilde. Sonra bir psikolog danışmanlığına gitmeye başladım. Sığınmaevine gitmeyi düşünüyordum... Ama yapamıyordum. Çünkü korkularım çoktu, eşim sürekli tehdit ediyordu. İşte bazen kapıyı kilitleyip üzerime çıkıp gidiyordu. Ve o son 2 gece böyle elimi ayağımı bağladı. Şey vardır bizde köyden gelen eski, halat gibi. Bir de ip yani örme ipten yapılan. Onlarla ellerimi ayaklarımı bağladı. İşte seni battaniyeye sarıp yakacağım... Bebeğim 17-18 günlükti. İşte yapma dur, etme dur falan böyle 2 gece üst üste yalvardım. En sonunda bırakıyordu ama hani biraz kendine gelip, ama bunları yapıyordu. Artık ne yapacağımı bilemediğim için sığınmaevlerini aradım.”(K12)

“Eşim cezaevine girdi. Ev sahibi evden çıkaracak. ceryanım kesildi, suyu kesildi. Kiramı ödeyemedim, ev sahibinin oğlu geldi ya çık diyor ya da eşyalarını kompleksini de atacağım dedi evden, ben Kürtlerle evlendiğim için istemiyordu kardeşlerim benim evde bulunmamı. Çocuklarımı da istemiyor beni de. O yüzden anneme dönsem olmuyordu. Hani gitsem olmuyordu sonuçta iki çocuk annesiyim artık. Onların da kalabalık kendilerine yetiyor. Düşündüm taşındım kadın sığınma evine gitmeye karar verdim.”(K14)

Şiddet mağduru kadınların ailelerinin şiddeti sonlandırmak için çocuklarına destek olmadığı, çocuklarını ve torunlarını kabullenmediği, hatta şiddetin dini inançlar doğrultusuna gerçekleştirilen eylemlerle sonlandırılacağına inandıklarını K5 şu şekilde dile getirmiştir:

“Defalarca aileme gitmişim hacıya hocaya gitmişim, geri dönmüştüm, defalarca verdikleri sözü tutmamışlardı, ailemi suçluyorlardı daha doğrusu ben gittiğimde, en son ailemi de bu işin dışında bıraktım, bir karar aldım, boşanması davası açtım. Diyarbakır’da yaşıyordum o zaman, eve gelemiyordu, eve geldiğinde de şiddetini uygular giderdi. Boşanma davası açtığımı söyledim bir gün ona. Evi zaten ailem bana yapmıştı, kirami falan ailem veriyordu. İnanmadı, aşağıya bakkala indi sordu. Açmışım kartı eline verdim, Eve geldi, bir güzel kavga etti gitti, beni boğmaya çalıştı o gece, elinden zor kurtulmuştum. Sabah hemen çocuklarımı alıp apar topar avukatıma gittim, darp raporu aldım, avukatım dilekçemi yazdı. Kadın konuk evine yönlendirdi.” (K5)

K9 ise evlilik birlikteliği oluşturmadan hamile kaldığını, ailesinin bebeği istemediğini ve bir karar vermek zorunda olduğunu ifade ederek sığınmaevi sürecini şu şekilde anlatmıştır:

“Bir birliktelik oluşturduğum, istemeden çocuğum oldu, geç fark ettim, ailemin haberi yoktu, aldıracağız diye konuşmuştuk. Geç fark ettiğim için çocuğu da aldırmadım. Aldırmak istemiyordum ama istenmediğim için, sonuçta gidebilecek bir yer yok, karşı taraf hiç istemiyor, mecburen aldırma zorundaydım. Aldırmayı düşündüm, çocuğu düşürmek için çok da uğraştım olmadı. Erken doğumdan dolayı hastaneye yattım. Ailemde o saatten sonra hiç bir şekilde istemedi. Çocuğumun babası da hiç bir şekilde istemedi. Ondan sonra bir anda böyle bir şey gelişti aklımda, doğum yapmadan önce doğum yapıp çocuğumu bırakmayı düşünüyordum. Doğumdan sonra çocuğu kucağıma verdiklerinde bütün fikrim değişti. Her şeyim değişti. Onun küçüklüğü, çaresizliğini gördükçe yapamadım. Kokusunu içime çektikten sonra yapamadım. Gidecek kimsem de olmadığı için mecburen kadın sığınma evine yerleşmek zorunda kaldım. Üç gün kuzenimde kaldım, kucağımda bebekle karakola başvuru yapmaya gittim. Karakolda aile içi şiddete yönlendirdiler, orda bir bayanla konuştum ifademi aldı, şikâyetçi olup olmadığını sordu. Olan biteni anlattım sonra beni yönlendirdiler.” (K9)

4.4. Sığınmaevi Sürecinin Sığınmaevinden Ayrılmış Kadınlar Tarafından Değerlendirilmesi

Kadınların ve beraberindeki çocukların içinde buldukları şiddet ortamından uzaklaşarak öncelikle barınma ihtiyaçlarının karşılandığı sığınmaevi koşullarının ve

hizmetlerinin, kadın ve çocukların güçlendirilmesi için uygun olup olmadığı, kadınların bu süreci nasıl değerlendirdikleri araştırmanın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Sığınmaevleri, kadın konuk evleri açılması ve işletilmesi hakkındaki yönetmeliğe göre açılmış olsa da işleyiş açısından birbirinden farklılık göstermektedir. Sığınmaevi öncesi kadınların' ilk kabul birimleri'nde kaldığı ve bu birimin sadece Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na ait olduğu ve fiziksel koşullarının değişkenlik göstermediği ancak sunulan hizmetlerden kadınların farklı düzeylerde yararlandığı düşünülerek kadınlardan ilk kabul birimleri ve sığınakların değerlendirmesini ayrı ayrı yapması istenmiştir.

4.4.1. İlk Kabul Birimlerinin Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında görüşülen on beş kadından üç tanesi ilk kabul biriminde kalmadığını, evden ayrıldıktan sonra yerel yönetime ait olan sığınmaevinde kalmaya başladığını ifade etmiştir. İstanbul'da AÇSHB'ye ait iki adet ilk kabul birimi bulunmaktadır ve kadınların kabul işlemleri yapıp sığınmaevlerine nakilleri şönim tarafından gerçekleştirilmektedir. İlk kabul birimlerinde kalış süresi belirsiz olup, sığınmaevlerindeki boşluklara göre kadınlar ve çocukları nakil olmaktadır. Diğer on üç kadın ise ilk kabul birimlerinde kaldıkları süreçteki deneyimlerini aşağıda belirtmişlerdir.

4.4.1.1.Fiziksel Koşullara İlişkin Değerlendirme

İstanbul'da iki adet ilk kabul birimi bulunmakta ve ikisinin de bakanlığa ait olmasından dolayı fiziksel yapısında farklılık olmamakta kadınların hizmetlerden yararlanma ve değerlendirme şekillerinde değişiklik olmaktadır. Kadınların genellikle rahatsız olduğu durum ise ilk kabul birimlerinin kapasitelerindeki yetersizlik olduğu görülmüştür.

"Çok aşırı kalabalık, yoğun, koyunları üst üste koyarsın artık şey olur ya... Öyle bir ortamdı. Yaz aylarıydı ve inanılmaz bir kalabalık vardı."(K1)

"İlk kabul berbattı. Personellerinden ziyade her şey çok yetersizdi. Bir odada yedi sekiz kişi kalınıyor zaten, ondan sonra ister istemez bebekle birlikte yemekhaneye inemiyorsunuz, ameliyatlı oluyorsunuz, yemeği getiren personeller 'ayağına yemek

getirtmeye alıştın' gibilerinden sözler söylüyordu. Çok çok iyi diyebileceğim bir yer değildi. Çok kalabalıktı. Bir katta 70 kişiye yakındık ve çocuklar da vardı." (K9)

Görüşmeye katılan kadınlar ilk kabul birimleri ile ilk akıllarına gelen şeyin kalabalık olduğunu ifade etmişlerdir. Şiddet ortamından uzaklaşma kararı alan kadınların öncelikli olarak kendilerini güvende hissetmesi sığınmaevi sürecinin ilk basamağıdır. Koşulların kötü olması, kadınların ilk kabul biriminde kendilerine alan açamaması, şiddet ortamından uzaklaşmış olmanın verdiği güven duygusunun gerisinde de kalabilmektedir. Görüşmeye katılan K7 ve K8 kalabalık olduğunu ifade etmelerine rağmen eşlerinin şiddetinden uzaklaşmış olmanın hissettirdiği duyguyu ise şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Çok kalabalıktı, zaten fazla sohbet etme şeyimiz olmadı, 1 aydan fazla kaldım, bir oda da 4-5 kişi kalıyorduk, bazen yere yatak atılıyordu, bazen çocuklarla bir yatağı kullanabiliyorduk, her türlü kadın geliyor oraya, tuhaftı ama eşimi terk ettiğim her yer güvenliydi benim için. Kalmak kolay değil tabi."(K7)

"Kalabalıktı, bir sürü hikaye vardı orada, çok kalabalık olmasına rağmen ben kalabalığa aldırmadım, sadece çocuklarımla ilgilenirdim, orada 18 gün kaldım, ne kadar kalabalık da olsa, bizim güvenliğimiz için telefon kullanamasak da bu tarz şeylerimiz olmasa da yine de rahattım. Çocuklarım artık en azından şiddet görmeyecekti. Ben artık şiddet görmeyecektim, buna inandım yani artık. Şiddetten uzak olduğu için kalabalığı benim için önemsizdi." (K8)

4.4.1.2. Personele İlişkin Değerlendirme

Sığınmaevinde çalışan personelin şiddet mağduru kadınlarla çalışmaya ilgili ve feminist perspektiften bakması, kadınların güçlendirilme sürecinde etkili olmaktadır. Kadınların ilk olarak güvenli olarak alan algıladıkları ilk kabul birimlerinde çalışan personelin çalışma şekli kadınların güçlenme sürecine hızlı bir etki yaparken, yaşamış oldukları şiddeti yeniden hatırlamalarına, kendilerini değersiz hissetmesine de neden olabilmektedir. Kadınlar ilk kabul biriminde personel ile iletişimlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Giriş yapıldığında bir görüşme yapıldı, çok samimi bulmadım ben onu. İlk kabuldekileri çok ilgisiz buldum. Personele indiğinde kesinlikle irtibata geçemiyorsun,

korkuyorsun, tedirginsin. Personel sinirli, agresif, bir umursamaz. Daha çok sanki oraya gitmiş bir ihtiyaç tamam oraya gidiyorsun bir ihtiyaç ama mecburmuşsun gibi, onlara ihtiyacın varmış gibi bir havada. Herkes bir değil. Herkesin karakteri farklıydı, sıcakkanlı olup yardım eden de vardı, burnu havada olup, yemekte mesela, 'herkes sırayla alsın' diye bir bağrıışma, mesela o sesi unutamıyorum, orada özellikle o sıkıntıydı. Devamlı bir bağrıışma, herkes sırayla alsın gibi gibi... "(K1)

"Personellerle bir şey konuşmaya gidiyoruz diyelim, şuan müsait değilim diyordu. Görüşmeye bile almıyordu. Görüşmeye alması için yukarıda saatlerce bekliyordun. Yoğunlukları vardı ama orada oturup da elinde telefonla oynayanlar da vardı. Oraya gittiğimde kendimi çok çaresiz hissediyordum. Kötü hissettiren bir yer. Karşı tarafın bir bayan olarak değil de yanında çalışan bir köle olur, köleye de öyle davranılmaz da, köleymiş gibi, başka hiç bir şey değil yani. Kıymet yoktu. Değişik bir şeydi. Bir kadın olduğumu hissettirmiyorlardı." (K9)

Bireylerin içinde buldukları ortamlarda bireyselliklerini ortaya koyabilmesi ve kendiliklerini gerçekleştirmeleri için aidiyet duygularının gelişmesi gerekmektedir. Birey kendisini değerli hissetmediği bir alanda kendisini ifade etmekten çekinebilir. K1 ve K9 da ifadelerinde ilk kabul biriminde kendilerini nasıl hissettiklerini açıkça ifade etmişlerdir.

"Orada çocuklar okula gidemedi tabi zaten dışarıya hiç çıkartmadılar beni. Ben işte niye gelmişim oraya, ceza verir gibi, İstanbul zaten nüfus artmış sen niye geldin gibi şeyler dediler. Aileme yakındı en azından."(K7)

Bireylerin yaşam deneyimlerinin biricik olduğu, bireylerin kararlarına yargılayıcı bir tutum sergilemenin yaşanan travmatik sürecin etkilerini arttırabileceği göz önünde bulundurulduğunda, şiddet mağduru kadınlarla çalışırken kullanılan mesleki dil önemlidir.

"Temizlik işini yapacak kadar personel yok, 12 saatte bir değişiyorlar 2 kadın var ve temizlik personeli olarak geçiyorlar ama bir sürü şeye de bakıyorlar. Bizimle ilgili her şeye onlar bakıyor çok elzem bir sorun olursa aşağıya idareye iniyorduk. İki kişi dört katın temizliğine de yönetim katına da yetemezlerdi."(K13)

Sığınma evlerinin bir diğere önemli sorunu da personel sorunudur. 7/24 esasına dayalı çalışma şekli olduğu için buralarda çalışmak isteyen az sayıda personel vardır. Ancak başarılı bir organizasyon ile personel yetersizliğine ilişkin sorunlar ortadan kalkacaktır. Diğere bir yandan sığınmaevinde çalışan personelin de psikolojik destek alması personelin yaşayacağı ikincil travmanın etkilerini azaltacaktır ve şiddet mağduru kadınlara sunulan hizmetlerin daha faydalı olacağını düşündürmektedir. Görüşme yapılan kadınlardan K13'ün bu konudaki ifadesi de şu şekilde olmuştur:

"Bu tarz yerlerde çalışan sosyal hizmet uzmanları yapabilecekleri şeyler elbette ki kısıtlı ama özellikle öyle yerlerde çalışan insanların, orada mesela bir kadın vardı çok sinirli, onların ekstra izinli olmaları gerekiyor. Yorulduklarında herkese aynı davranamayabiliyorlar. Çalışan personelin kadınlara karşı kendilerini savunma biçimlerinden rahatsızdım. Herkes kendisini kurtarma çabasında. Sosyal hizmet uzmanları daha farklı koşullarda daha özgür olmalılar. Elbette ki hesap vermeliler ama daha rahat daha vicdani kararlar almalılar. Bir noktadan sonra kadınlara bağırıp çağırıyorlar."(K13)

4.4.1.3.İlk Kabul Biriminden Ayrılış

İlk kabul biriminde kalan kadınlar ve beraberlerindeki çocuklar, sığınmaevlerinde yer açılması durumunda nakil olmaktadır. Kadınların risk durumu, tehdit oluşturabilecek kişilere uzaklığı gibi durumları göz önünde bulundurularak bu nakiller gerçekleştirilmektedir. İlk kabul biriminde yapılan mesleki görüşme sonucu düzenlenene sosyal inceleme raporları da nakil olan kadınlarla birlikte sığınmaevlerine gönderilmektedir. Kadınlar ile ilk kabul biriminde mesleki çalışma yapılmamışsa ve kadın kendisine risk oluşturabilecek bir bölgedeki sığınmaevine nakil olmuşsa, kadının sığınmaevine giriş işlemini yapmadan tekrar ilk kabul birimine başvurduğu da bilinmektedir. Bu şekilde yapılan işlemlerde ise kadının güçlenme sürecinin gecikmesine neden olunmaktadır.

Görüşmelerde kadınlar ilk kabul biriminden ayrılırken kendilerine nereye gideceklerine dair bilgi verilmediğini ifade etmişlerdir. Oysaki mesleki çalışmada bireyin aydınlatılması ve bilgilendirilmesi çok önemlidir. Bu konuda kadınların ifadesi ise şu şekilde olmuştur:

"İlk kabulden nereye gideceğimi söylemediler. Gittiğimde öğrendim. Gidene kadar başka bir yere götürüyorlarmış gibi hissettim. Korkuyordum. Kötü bir yere bırakacaklar diye düşündüm." (K11)

"Sığınmaevine götürdüler beni. Nereye gittiğimizi söylemedikleri için korkuyorsun, o an hangi yoldan gittiğimi hatırlamıyorum, oğlumun evi olsun istiyordum, nereye gitsek oğlum 'burası bizim evimiz mi, biz burada mı kalacağız' diyordu. Bir an önce beni bir yere yerleştirsinler, çalışayım bir gelecek kurayım istedim oğluma."(K4)

Şiddet mağduru kadınların şiddet ortamından uzaklaştıklarında kaldıkları yerin devlete ait olması kadınlarda güven duygusu oluşturmaktadır. K10 ve K1 kurumların devlete ait olmasından dolayı da hissettikleri duyguyu şu şekilde paylaşmışlardır:

"Ayrılırken hiç bir bilgi olmadı. Sadece dağıtma yapacaklar dediler. Dağıttılar işte her biri bir yerde. Geldiğimde öğrendim nereye gittiğimi. Ama endişelenmedim, devletimize güvendiğimiz için, yani şimdi bir denize atsalar bizi yine güveniriz, boynumuz kıldan incedir."(K10)

"Orası cezaevi, bilirsiniz hani parmaklıklar ardında diye bir dizi vardı, oraya benzetiyordum daha çok. Demirlere vurup susturmak için sesler çıkartıyordu personel, diyordum kendime ben nasıl bir yerde kalıyorum. Devlete ait bir yerdi bu güven veriyordu. Sen zaten oraya sığınmışsın bütün kötülüklerden kaçarken, bana göre güven veriyordu. Oradaki insanların bana zaten bir zararı dokunamazdı da."(K1)

4.4.2. Sığınakların Değerlendirilmesi

Görüşme yapılan on beş kadından iki tanesi ilk kabul biriminden ayrılarak eve döndüğünü belirtmiştir. On üç kadından sığınmaevi koşullarının değerlendirilmesi istenmiş ve kadınların ifadeleri aşağıdaki gibi olmuştur.

4.4.2.1.Fiziksel Koşullara İlişkin Değerlendirme

Sığınmaevlerinin yönetmeliği tek olsa da sığınmaevleri arasında fiziksel farklılıklar vardır ve bu farklılıklar hizmetlerden yararlanan kadınlar için de farklı etkiler yaratmaktadır. Görüşmeye katılan kadınlar hayatlarının bir bölümünde kalmış oldukları sığınmaevlerinin fiziksel özelliklerini şu şekilde belirtmişlerdir:

"İlk kabule göre daha iyiydi. Odalarda kalabalık değildik, iki üç kişi kalıyorduk. Tabi burada da el üstünde tutulmuyorsunuz. İlk gittiğimde iyi karşılandım ama sonrası öyle olmadı. Kendimi önemsenmiş hissettim, sonra bakıyorsun öyle bir şey yok. Değişik bir şey." (K9)

"Kadın sığınma için inşa edilmiş bir yer değil, belediyenin elinde olan hazır bir ev. Odalar küçük, bir odada 6 kişi bir odada 4 kişi. Ranzalar var. Ben gördüm şok oldum. 4 oda var. Kapasitesi 40 kişi galiba, bir hafta çıkmayacaksınız dediler bana. Bana burada biz iş yapıyoruz dediler. Ben de ne yani beğenmezsem gideyim mi dedim. Hayır, yani bilin de dedi müdür. Çalışanlar, kadınlar oraya tatile gelmişler evlerinde sıkılmışlar da gelmişler gibi bakıyorlar. Her personel böyle değil ama çoğunlukta böyle düşünüyorlar." (K13)

"İlk kabul gibi kalabalık değildi ama sonra kadınlar geldi, benim odam iki kişilikti, oğlumla ben kalıyorduk. Gerçi bütün odalar iki kişilikti. Bir odada üç tane yatak yoktu. Odalarda banyo tuvalet vardı, televizyon yoktu. Herkes banyo tuvaleti ayrı kullanıyordu. Temizliğimizi kendimiz yapıyorduk." (K4)

"Kalabalık bir yer değildi, odalar tek kişilikti, tuvalet banyo ortak kullanımdı. Rahattık. İlk gittiğim zamanlarda 20 kadın vardı ve herkesin tek odası vardı. Çocukları ile birlikte kalıyorlardı. Belediyeye ait bir sığınma eviydi." (K8)

Şiddet ortamından uzaklaşmış olan kadın için yeni bir yaşam alanı olan sığınmaevinde kendisine ait bir yer ihtiyacı içerisinde olacaktır. Uzun zamandır maruz kaldığı şiddetten uzaklaştığında yalnız kalma ve zaman zaman da kalabalık içinde olma ihtiyacı artacaktır. Kendisine ait olduğunu düşündüğü alanda duygularını, beklentilerini iyi analiz edebilecektir. Kadınların ayrı odalarının olması da bir yandan diğer kadınlar ile ilişkilerini etkilemektedir. Her bireyin farklı kişilik özellikleri vardır ve travmatize olmuş bireylerin birbirlerinden olumsuz etkilenmeleri ya da birbirleri ile iletişim kuramamaları da olağandır. Kalabalık odaları olan sığınmaevinde kalan kadınlardan biri olan K5'in ifadesi de şu şekildedir:

"Odalar dört kişilik, üç kişilik bir oda boşaldı ben iki çocuğumla oraya girdim de rahat ettim, yoksa üç dört beş, çocukların arasında tartışma oluyordu tepelere çıkıyorlardı, çok şey oldu." (K5)

Sallanan Gül (2013:175) yapmış olduğu araştırmada da sığınmaevlerinde kalan kadınların %39'unun çocukları ile birlikte kaldığını, çocuklar yüzünden yaşanan kavgaların temel sorunların başında geldiğini ifade etmiştir ve görüşme yapılan K5 ile de bu tespit bir kez daha doğrulanmıştır.

4.4.2.2.Kurallar

Sığınmaevi işleyişine dair kurallar yönetim tarafından belirlenmekte ve yine kuruluşlar arası farklılıklar göze çarpmaktadır. Sığınmaevinde kalan kadınların çoğunluğu sığınmaevi kurallarından memnun olmadıklarını dile getirmişlerdir. Giriş çıkış saatlerinin olması, eşyalarının aranması, telefonların idareye teslim edilmesi, sınırlı sayıda sigaraya izin verilmesi, tutanak tutulması, ortak kullanım alanlarına ilişkin kısıtlama olması kadınların kendilerini oraya ait olduğunu hissedememesine, kendilerini misafir olarak görmesine ve sığınmaevini sık sık da cezaevine benzetmelerine neden olmaktadır.

"Kurallar vardı. Mesela sabah sekizde kalkmış olmak zorundaydık. Her şeyin saati vardı. Kahvaltı, yemek, giriş çıkış. Kahvaltıdan sonra çıkabiliyorduk ama beşte girmek zorundaydık. Kuran dersine katılıyorduk. Çay saatleri vardı. Her şey için izin alıyorduk. Kuralların olduğu bir yerde yaşamak zor. İş bölümü vardı, her hafta değişiyordu evin işleri. Genelde televizyon izleyip ya da mutfakta izin alarak bir şeyler yapıyorduk. Siz misafirsiniz diyorlardı bize adeta." (K11)

"Evin içinde görevler veriliyor, işe de gitsen o görevi yapmak zorundasın, yapmadığında tutanak tutuyorlardı. Bir kadını gözümüzün önünde attılar, işini yapmadığı için, akşam işten çıkıp içeriye gelmek istediğinde kapıyı açmadılar, güvenliğe izin vermediler. Bağırды çağırды. Eşyalarını da yetkili kişiler dışarıya koydu. Sırf işini yapmadığı için." (K6)

"Telefonları işe giden sabah alıyordu, akşam bırakıyordu. Telefon yasaktı, Haftada bir iki kez ailemizi arayabiliyorduk onun dışında telefonlar ofisteydi. Dışarı çıkış günde bir saatti. Çalışanlar iş yerinden belge getiriyordu. Trafığe takılanlar da işte ben trafiğe takıldım diye bilgi veriyorduk." (K5)

Kadınların iş yerinden çalıştığına dair belge istenmesi, kadının özel hayatının gizliliğinin önüne geçmektedir. İçinde bulunduğumuz toplumda sığınmaevinde kalan

kadınların çoğunluğu ‘mağdur’ olarak görülmemekte, iş yerlerinin ya da arkadaşlarının sığınmaevinde kaldığını bilmesi bile kadının çalışma ve sosyal hayatında engellere sebep olmaktadır. İş yerinden belge istenmesinden rahatsız olduğunu K5 görüşmenin ilerleyen sürecinde şu şekilde ifade etmiştir:

“İş arıyordum ben kendim bulamadım. Benim patronum kaldığım yerde çalışan birinin yakınına tanıyor, ona diyor ki bana böyle personel lazım. O da diyor ki bizim koruma evimiz var, kadınlar var. Orada temiz güvenilir bir kadın varsa sen bana yönlendirebilir misin? Sonra beni yönlendirdiler öyle işe girdim ve tek bir yerde çalıştım. Normalde tanıdık olmayınca ikamet istiyorlar. Küçük gözle bakıyorlar sığınmada kaldığını bildiklerinde. Güzel karşılamıyorlar. Aşağılıkmışın gibi bakıyorlar. Bir de bizim bir müdür vardı, bir arkadaşımın kaçta giriyorsun kaçta çıkıyorsun diye iş yerinden belge istedi. Arkadaşım dedi ki benim burada kaldığımı bilmiyorlar. Ben böyle bir şey istediğimde patronum bana soracak sen bunu kime vereceksin, baskı mı görüyorsun. Sonra bu müdür kalkıyor kızın iş yerine gidiyor, diyo ki bak sana misafirlige geldik. Kız da diyor ki ben şimdi patrona ne dicem, zaten beni zorla işe aldı. Sen tabi ki buraya gelebilirsin, arkadaşımı tanıdığımı diyebilirsin ama bunu deme. (...) Siz oraya bir yasak koyarsanız, bazılarının delirmek üzere olduğuna şahit oldum. Çocuk kalabalığı, eş kalabalığından gelmiş orada da kalabalık var, orada da yasak var... Kısıtlanıyor, o zaman da her kadın bunu başaramıyor. Psikolojin sabrın geniş olması lazım ki bunu yapabilirsin”

İki farklı belediyeye ait sığınmaevinde kalan K1, kaldığı süreçte yaşadığı sorunu ise;

"Ben iki kez kaldım sığınma evinde, ilk kaldığım yerde personelin eşiyle vakit geçirme çabası vardı, saatlerini ona göre ayarlıyordu, mesela saat diyelim bizi saat beşe sabitlemişlerdi, beşte gireceksiniz buraya, girmedeniz anda tutanak yiyeceksiniz, bu tutanaklar birikince üçe ulaştığında çıkışınızı veriyoruz, çıkış vermek zorundayız gibi baskılar oluyordu. İkinci gittiğim sığınma evi ilk gittiğim yere göre daha iyiydi. İlgilenmeleri, sizi ayrı bir görüşmeye almaları, sebeplerini sorgulamaları, nasıl bir dönemden geçtiğimizi. İkinci geldiğim yerde çabuk çıkartmadılar dışarıya. İlk gittiğim yerde 3 gün gibi çıkarmama süreci vardı. Bu ikinci gittiğimde 20 güne kadar çıkartmadılar beni, bir aya yakın evde kaldım. Yani bana neden olarak oranın müdürünün gelmesi gerekiyormuş onun çıkışı onaylaması gerekiyormuş öyle söylediler.

Müdür de o dönem gelmiyordu. Böyle bir şey olmuştu, ilk kabulden dosya gelecekti ona göre çıkış verilecekti." şeklinde ifade etmiştir. K1'in belirttiği gibi ilk kabul biriminden kadın hakkındaki sosyal inceleme raporu ilk kabul biriminden nakil olduğu gün sığınmaevlerine elden teslim edilmektedir ve bu sosyal inceleme raporlarında kadınların can güvenliği riskinin olup olmadığı da belirtilmektedir. Ayrıca Ebru'nun ifadesinde kurum müdürünün çıkışları onaylaması ve 20 gün kuruma gelmemesi de dikkat edilmesi gereken bir diğer konudur. 7/24 çalışan ve şiddet mağduru kadınların nakil, kurum kabulü gibi işlemleri için sorumlu personelin kuruma gelmemesi kadınların iş ve işlemlerini geciktirmektedir.

Sığınmaevi içerisinde diğer kurallar hakkında da:

"Evin temizliğini kadınlar ortak yapıyordu, pek de iş olmuyordu zaten. Personel koridorları temizliyordu biz kendi odalarımızı temizliyorduk." (K7)

"Çok sabah erkenden uymayı seven ben çok sabah erkenden kahvaltı saatinde olmazsak kahvaltı yok. Ya da sana bırakırlarsa... Hani söylüyordum bazen işte hastayım vs benim kahvaltımı ayırabilir misin diye. Hani mutfakçıyla aram çok iyiye hani belki seni kayırıp... Yoksa yok, öğleni bekleyeceksin." (K12) şeklinde ifade etmişlerdir.

4.4.2.3.Hukuki Destek

Şiddet mağduru kadınlar, şiddet ortamını terk ettiklerinde hukuki desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu destek ihtiyacı boşanma, uzaklaştırma ve gizlilik kararları başta olmak üzere çeşitlenebiliyor. Sığınmaevine kabulü yapılan bir kadının ihtiyaç analizi yapıldıktan sonra hızlı bir şekilde hukuki sürece dâhil edilmesi gerekmektedir. Sığınmaevinin bulunduğu ilçedeki baro ile hızlı bir şekilde iletişime geçilerek şiddet mağduru kadının talep ettiği destek sunulmalıdır.

"Adli desteği sığınma evindeki sosyal hizmet uzmanı sağ olsun çok ilgilenirdi beni sakinleştirirdi. Tüm işlemleri onlar halletti. Boşanma davası uzaklaştırma kararını hep sosyal hizmet uzmanı takip etti. Boşanma davamız henüz sonuçlanmadı. Çekişmeli bir dava, çocukların velayetini istiyor, nasıl bakacaksa çocuklara?" (K8)

"Baroya başvurular, görüşmelerimi sağladılar. Avukatla birebir görüşmemi sağladılar, ne gerekiyorsa yapılması için bütün talimatları verdiler. Gizlilik kararı falan

hepsi alındı. Telefonda şuydu buydu kesinlikle yasaktı zaten. Yani benim için orda kalmak güzeldi.” (K12)

Yapılan görüşmelerde K8 ve K12 hukuki sürece hızı dâhil olduklarını ve bu desteğin kendilerini iyi hissettirdiğini ifade etmişlerdir. Ancak hukuki süreci daha yavaş olan K2 ise:

“Sığınma evine geldiğimde gizlilik ve koruma kararı istedim. Hakim geç çıkarttı benim gizlilik kararımı, sığınmaya gelince 2-3 ay kadar avukat atanmasını bekledim, atanınca vekaletimi avukata verdim, çocuklarım da yarım dönem okula gidemedi.” Şeklinde ifade etmiştir. Can güvenliği riski olan ve hukuki sürece geç dahil olan K2'nin çocukları sığınmaevi sürecinin olumsuz etkilerini çok önemli bir alanda görmüşler, evden ayrılmanın ve travmatik sürecin etkilerinin yanı sıra eğitimlerine yaştlarına göre gecikmeli devam etmişlerdir.

4.4.2.4.Ekonomik Destek

Sığınmaevlerinde kalan kadınlara yapılacak olan maddi destek ile ilgili yönetmelikte net ifadeler yer almamasından dolayı farklı uygulamalar karşımıza çıkmaktadır. Harçlık yardımı düzenlenen sosyal inceleme raporuna göre müdürün teklifine ve yerel yönetimlere ait sığınmaevleri için harçlık başkanlık makamının inisiyatifine bırakılmıştır. Yerel yönetimlere ait sığınmaevlerinde düzenli bir ekonomik destek olmamasının yanı sıra kadınlara ve çocuklara giysi yardımı yapıldığı öğrenilmiştir. Kreş desteği olmadığı için çalışamayan kadınlar için harçlık verilmiyor olması kadını bağımlı bir hayat sürmeye ya da kaçtığı şiddet ortamına dönmeye zorlamaktadır.

Yerel yönetimlere ait sığınmaevinde yaklaşık olarak bir yıl kalan ve herhangi bir geliri olmayan K9 maddi desteğe ilişkin soruya, *“(…) sadece bir kez 500 TL yardım aldım. Onun dışında maddi desteği olmadı.”* şeklinde yanıt vermiştir. Bebeği olan bir kadının barınma, beslenme ve giyinme ihtiyacının dışında özel ihtiyaçlarının olduğu, maddi destek olmadan kadının sığınmaevi sürecinden başarılı çıkamayacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

“Sığınma evi 3 ayda bir yüz lira veriyordu yeme içme yatma ama ücretsizdi. Yüz lirayı da kaymakamlık veriyordu. Hastane işi olduğunda... Bana Diyarbakır'dan para

vermişlerdi ama inan hastaneye gidecek para bulamayanlar vardı. Kurum hastaneye götürüyordu ama illaki lazım oluyordu. Belediye kuruma yakın bir eczane ile anlaşmış bazen tam bazen yarım alınıyordu ilaç ama oraya gelenin sosyal güvencesi olmadığından ilaç alamıyordu.” (K5)

“Harçlık yoktu çalışmayan kadınlar için. Diğer sığınma evlerinde de arkadaşlarım vardı oralarda harçlık veriyorlardı ama çocuklara bakmıyorlardı, çalışırlarsa çocuklarına bakacak kimse yokmuş. Bu yüzden çalışamadığı için ayaklarının üstünde duramadığı için kocasına dönen var, evine dönen var. (K8)

K8’in ifadesinden de anlaşılacağı üzere, sığınmaevleri güçlenme sürecinin başladığı yerlerdir ve kadının psikolojik, sosyal, hukuksal ve ekonomik açıdan desteklenmediği süre güçlenme süreci gerçekleşemez. Ekonomik olarak desteklenmeyen bir kadın şiddet ortamına dönmekte ve bu kadınların daha sonraki süreçlerde takipleri de yapılmamaktadır. Diğer bir yandan da K13 sığınmaevlerindeki maddi desteğin insiyatife bırakılmasını destekleyici bir ifadeye bulunmuştur.

İki ayda bir kaymakamlıktan para veriyorlardı. Daha önce yüz elli liraydı bu, kaymakam kuruma ziyarete geldiğinde beynini yiyerek arttırdık bunu.” (K13) Tabi bu ifadeye sığınmaevlerine dışarıdan ziyaretçi alınmasının yasak olmamasına rağmen, yönetimce yönetmeliğe aykırı davranıldığı da görülmektedir.

“(…) ilk kaldığım yerde bir kez harçlık verilmişti ama ikinci kaldığım yerde öyle bir şey yoktu. Ben zaten ikisinde de çalıştığım için ihtiyaç da duymadım. Kendi ihtiyaçlarımı kendim karşıladım.” (K1)

“Kaymakamlıktan bir kez iki yüz lira yardım vermişlerdi sonra da zaten kendim çalıştım.” (K7)

4.4.2.5.Sığınmaevi Personeline İlişkin Değerlendirme

Sığınmaevinde çalışan personellerin kadınlara ilişkin tutum ve davranışları kadınların sığınmaevine uyum sağlamasına, süreci yönetebilmelerine, güçlenmelerine ve yaşam planı oluşturabilmelerine etki etmektedir. Şiddet gören kadınlar genellikle uzun süre eril zihniyetin şiddetine maruz kalmış, engellenmiş, baskılanmış, değersizlik duygusunu hissetmişlerdir. Sığınmaevlerinin amaçlarında ise bu engellemelerle ve baskılarla karşılaşmış kadınların kendiliklerinin gerçekleştirilmesine destek olmak vardır.

Yapılan görüşmelerde kadınlar kaldıkları sığınmaevlerinin personelinden memnun olduklarını, kendilerine yardımcı olduklarını ifade etmişlerdir ancak bazı kadınlar da sığınmaevinde çalışan personellerin kendilerini değersiz hissettirdiğini ifade etmişlerdir.

“Ne zaman istesem görüştüler yardımcı oldular bana” (K3)

“Bütün personele çok kolay ulaşıyorduk, hepsinin cep telefonu vardı. İlk önce kendi cep numaralarını veriyorlardı, bir sorun olduğunda önce bize ulaşın diyorlardı.” (K5)

“24 saat kalan personel yoktu sabah geliyorlardı akşam beş olmadan gidiyorlardı, akşam sadece bir kadın güvenlikle bir erkek güvenlik kalıyordu.”(K4)

Personelin kadınlara yardımcı olma şeklindeki tutumları kadınların kendilerini iyi hissetmesini sağlamaktadır. Sığınmaevinde çalışan personelin niteliği de bu ilişkide belirleyici olmaktadır. Bunu da görüşme yapılan bir kadın şu şekilde ifade etmiştir:

“İlk kaldığım yerde personelle görüşemiyorduk. Personel bize üstünlük kuruyordu. Sanki biz aşağılıkmiş gibi üstünlük taslama, ona ihtiyacım varmış gibi ama ikinci kaldığım yerde öyle bir şey olmadı. Müdüre kolay ulaşabiliyordum, kişisel numarasını vermişti, her gün kurumda değildi ama iki haftada bir ya da ayda bir....(...) Tek problemimiz gece nöbetiydi, bir ihtiyacımız oluyordu, sigara içmek ya da mutfaktan bir şey almak istiyorduk devamlı ofluyordu, sıkıldığını belirtiyordu, bir şey isterken kasılıyordum ben. Duşa gireceğim, çamaşır makinası açılacak tavır yapıyordu. Benim de yapabileceğim bir şey yok ki, sonuçta bu buranın kuralı ben sana söylemek zorundaysam sen de bunu yapmak zorundasın.”(K1)

K1’in ifadesinde yer alan ‘müdür her gün kurumda değildi’ ifadesi birkaç kadınla yapılan görüşmede de karşımıza çıkmaktadır.

“Ev içerisindeki problemleri çözmek için de destek yoktu. Psikolog ile görüşebiliyorduk. Sosyal hizmet uzmanı ile de görüşebiliyorduk. Ama kurumun müdürüne ulaşamıyorduk. Müdürü ayda yılda bir kere görüyorduk, kurumda değildi, ayda yılda gelirse kuruma öyle görüyorduk.”(K9)

Sığınmaevlerinin müdürlerinin mesai saatleri içerisinde kurumda olmayışı iş sürecinde aksaklıklara neden olacaktır. K8 ise ifadesinde:

“Müdür sürekli kurumdaydı. Anaokulunda öğretmen, aşçı, temizlik personeli, depoya bakan vardı, psikolog ve sosyal hizmet uzmanı vardı. Hepsi orada olurdu. Ben çalıştığım için personeli göremiyordum fazla. Pek çok kadın pek çok kez sığınmada kalmış hiç biri de bir yerin iyi tarafını söylemiyordu. Hatta çalışanlar aşağılayarak bakıyorlarmış ilk kabulde bunlar konuşulurken korkmuştum ama benim şansım herhalde, böyle bir şey görmedim.” (K8)

“En son kaldığım yerdeki personelle iletişim kolaydı, ama diğer yerlerde öyle değildi. İlk kabuldeki müdür hatta bana nerelerde kaldığımı sordu, söylediğimde ‘aa ne kadar çok hizmetten yararlanmışsın’ dedi. Neyse konuşuruz dedi hiç de konuşmadı. Ben neler yaşamışım, ölümüne kaçıyorum hiç önemsemedi. Son kaldığım yerde sosyal hizmet uzmanı vardı, psikolog vardı, sosyolog vardı. İstedığımız zamanlarda onlarla görüşebiliyorduk, aile oldular onlar bana.” (K7)

Görüşme yapılan kadınların meslek elemanlarından bahsetmesi önemli bir konudur. Yıldırım (1998:141), sığınak çalışanlarının şiddete uğrayan kadının psikolojik özellikleri, duyguları, tepkileri, uğradığı şiddetin boyutları, yaklaşımı gibi hususları içeren cinsiyetçi bakış açısını fark etmesini sağlayan bir eğitim programından geçmelerinin gerekliliğinden bahsetmektedir. Bazı meslek elemanın da kadın ve kadına yönelik şiddet alanında aldığı eğitimi farklı kullandığına ilişkin ifadeler de şu şekilde belirtilmiştir:

“Yönetici olan canavardı adeta. Yani sözde psikolog personel vardı ama kendi istediği zaman, 24 saat orada olan değildi tabi ki ama. Dışarıdan geç geliyorum mesela telefon ediyorduk numaralarını veriyorlardı bize. Oradayken de müdür yoktu zaten, yardımcısı vardı, personeli biz zaten göremiyorduk. Bize de çok iyi davranmıyorlardı. Çok okumuşlar ama hiç bir şey öğrenmemişler. Bizle iletişim kurmuyorlardı. Biz de işte olduğumuzdan kimseyi görmüyorduk akşam.” (K6)

Yapılan görüşmelerde kadınların ifadeleri genel olarak ele alındığında ise sığınmaevleri personellerinin kadınlar ile mesleki sınırlılıklar içerisinde iletişimde kalamadıkları, zaman zaman kişisel duygularını kadınlara yansıttıkları ve bunu kurum politikası gibi kadınların algılarına yerleştirdikleri görülmektedir. Kadınların hayatlarına müdahale etme, onlar yerine karar alma, kadınları yönlendirmeye çalışma imzacısı olduğumuz İstanbul Sözleşmesi’ne Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi

Hakkındaki Yönetmeliğe de aykırıdır. Görüşme yapılan kadınlardan bilinç düzeyi yüksek olan bir kadın ise bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

“Eve giriş çıkışlarda kadına karşı güven sorunu vardı ama. Birkaç kez bir personel ben çıktıktan sonra gittiğim kafeye kurumun şoförü ile gelerek benimle birlikte çay kahve içti. Ben hoş tatlı bir sürpriz olarak gördüm, kontrol edilmiş de olabilirim. Ya da sabah altıda çıkıp akşam 9’da gelme meselesine takarlardı. Çalışmıyorsun ne yapıyorsun falan derlerdi, bunu soruyorlardı. Bir taraf ebeveyn gibi davranıyor bir taraf çocuk gibi davranıyor. Ben farkındayım ama o kadınlar anlamıyor bunu, ben söylüyordum en bunların çocuğu değilsin, sen bireysin, kendini ifade et. Karşılarında gidip gezeceğim, buna ihtiyacım var diyemiyorlar. Nereye gidiyorsun diye hesap soruyorlardı. En yetkisiz kişi bazen dört döndürüyor kurumu. Ben de kaç ay baş edemedim oturdum ağladım. Kadınların çoğu ilk kez evden çıkmış, ona orada bir tane kadın var ona kocayı da şöyle yapmak böyle yapmak lazım diye konuşuyor. O çalışan da kocasından çok çekmiş zamanında, ben neden çektim kadın sığınmaya gitmedim diye gelen kadınlardan nefret ediyor. Ben bunları oradaki yöneticilere de anlattım.” (K13)

4.4.2.6.Çocuklar İçin Sunulan Hizmetler

Sığınmaevleri, şiddete uğramış kadınların sorunlarının çözülmesinde varsa çocuklarıyla birlikte kaldıkları ve güvenliklerinin sağlandığı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (Sallanan Gül, 2013:117). Ancak ülkemizdeki sığınmaevleri ile ilgili araştırmalar incelendiğinde çocukların unutulduğu görülmektedir. Yıldırım (1997: 166), yapmış olduğu araştırmada; aile içi şiddete uğrayan eli kadınların tamamına yakınının çocuklu olduğunu ve bu çocuklu kadınların neredeyse yarısının klinik düzeyde depresyonu olduğunu belirtmektedir. Bu durum da kadından çocuğa yönelik şiddetin ortaya çıkmasında önemli bir risk faktörüdür. Sığınmaevi hizmetinden yararlanan şiddet mağduru kadınların çoğunluğunun çocuklu olduğuna dair bir bilgi var ise, sığınmaevlerinde bu çocuklara yönelik nasıl hizmetler geliştirildiği ele alınması gereken önemli bir konudur. Çocuğun şiddet ortamından uzaklaşması, anne yanından ayrılmadan sosyalizasyonunun sağlanması, yaşına uygun beceriler elde edebilmesi için kesinlikle mesleki bir uygulama gerekmektedir. Çocukların da annelere bağımlı kalmaması şiddet mağduru annelerin çalışma hayatına katılımını ve sığınmaevi sürecinin daha hızlı sonuçlanmasını, kadının güçlenmesini ve uzun vadede iyi bir sosyal hizmet müdahalesinin de temelini oluşturacaktır.

Afşar (2018) da yapmış olduğu araştırmada, küçük çocuklu kadınların çocuklarını bırakacakları bir yer olmadığı için çalışmalarını da çok kolay değildir. Bu yüzden küçük çocuklu kadınlar için çocuklarını da yanına alabilecekleri bir iş ya da onları bırakılabileceği bir kreş önemli bir ihtiyaç olarak görünmektedir. Hâlihazırdaki ekonomik koşullarının yetersizliği nedeniyle bağımsız yaşama geçme konusunda sorun yaşayan kadınlar için devletin sağlayacağı ücretsiz kreş hizmetinin önemi ortaya çıkmaktadır. Sığınmaevinden ayrılmış kadınlar da geriye dönüp baktıklarında kaldıkları sığınmaevinin çocuklar için sunduğu hizmetleri şu şekilde değerlendirmişlerdir:

“Çocuk oyun odası vardı, kreş yoktu, çocuklu kadınlar çocuklarını bırakıp çıkamıyorlardı, kendi çocuğum olmadığı için bu durumu çok şey yapamam ama kendim gözlemlediğim kadarıyla çocuğu olan bir bayan tek başına dışarıya çıkamaz, iş görüşmesine gidemez, çalışamaz.” (K1)

“Kreş hizmeti yoktu. Kaldığım yer büyük değildi, kreş desteği de verilmiyordu, bez ihtiyacını onlar karşılıyordu, yiyecek içecek oradan zaten, kılık kıyafet konusunda yardım ettiler. Bunların dışında çok bir şey olmadı. (K9)

Bakanlığa ait olan bir sığınmaevinde kalan K3 sığınmaevi içerisinde kreş olmadığını ancak bakanlığın bir hizmeti olan ücretsiz kreş hizmetinden yararlandığını ve çalışma hayatına katılabildiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Ben İŞKUR projesiyle işe yerleştim. Çocuğum ücretsiz kreş hizmetinden yararlandı.” (K3)

“Çocuklar hemen okula başladı, işlemleri hemen yapıldı. Sığınma evi içinde kreş de vardı, çocuklar iyi bakılıyordu başlarında öğretmen vardı, ben isteyken gelmişse çocuklar öğretmen sorumluluğu alıyordu. Çocukları okula araçlar bırakıyorlardı, içimizde rahattı.”(K7)

“Çocuklar için kreş vardı, çalışan anneler çocuklarını bırakıp çıkabiliyordu ancak çalışmayan anneler çocuklarını evde bırakıp dışarıya çıkamazdı. Çünkü çalıştığım süre zarfında çocukların orada kalabiliyordu. Kreşte öğretmenleri vardı. Orada öğrendiklerini hala şey yapıyorlar. Çocuklar o kadar memnundu ki çocuklar,9 ay kaldık orada, oradan ayrıldıktan sonra oraya gidelim mi derdim çocuklara gidelim anne derdi.”(K8)

Sığınmaevinde kalan kadınların ev içerisinde bulunan kreşler ile çalışma hayatına katılımı kolay olmaktadır. Ancak kadınların eğitim düzeylerinin düşük olduğu ve hizmet sektörlerinde çalıştıkları göz önünde bulundurulduğunda, kadınların iş sonrası kadın sığınmaevine dönmesi kamuda çalışan personel gibi olmamaktadır. Kreş saatinin de çalışma saatiyle uyumlu olmaması yine kadınların çalışma hayatına katılımını güçleştirmektedir.

“Sığınmaevinin kreşi vardı ama ben çalışmadığım için veremedim. Orada da şey vardı, öğretmen vardı beşe kadar duruyordu, beşe kadar bir iş bulamadım. Baya sıkıntılar çektim.” (K4)

“Çocuklar hem belediyenin kreşine gidebiliyorlardı ya da sığınmanın içindeki kreşe. Ama kreşin saatleri vardı. 8.30 gibi çocuklar gidebiliyordu 16.30 da çıkmaları gerekiyordu. Kadınlardan 7.30 da işe başlayıp 20.00de çıkanlar vardı. Hatta ben orada bir arkadaşım benim çocuğuma bakıyordu ben ona 100 lira veriyordum.” (K5)

Yapılan görüşmelerde sığınmaevi içerisinde var olan kreşin işleyişinden memnun olmayan bir kadının olması, kreş hizmetinin aslında çoğunluk tarafından talep edilen bir hizmet olduğunu ortaya koymasından da önemlidir. Oyun odalarının kilitli olmasına ilişkin de yine Sallanan Gül (2013:118) birçok sığınmaevinde çocuk oyun odası yoktur olsa bile çoğu kez odaların kilitli olduğunu ifade etmiştir.

“Hafta içi sadece işe gidiyorsun. İmzalıyorsun yazıyorsun çıkıyorsun. Çocuk da orada kalıyor. Kreş değil de öğretmen gibi birileri vardı. Ama hiç de öğretmen gibi değildiler. Hiç ilgilenmiyorlardı. Akşama kadar kahve çay, bir geliyordum çocuğum mahvolmuş, içim acıyordu. Benim çocuğum çok çekti. Bütün çocuklar çok çekti. Çocuklar için oyun odası vardı ama kilitliydi.” (K6)

4.4.2.7.Sığınmaevi Sürecinde Çocuklarda Meydana Gelen Davranış Değişiklikleri

Kadına yönelik şiddetten kadınla birlikte en çok yine çocuklar etkilenmektedir. Yapılan görüşmelerde kadın sığınmaevinde kalmış on üç kadından on tanesinin çocuğunun olduğu bilgisi alınmıştır. Kadınlara, kendi gözlemlerinden çocuklarının bu şiddette nasıl etkilendiği ve sığınmaevi sürecinde çocuklarındaki davranış değişikliklerini nasıl gözlemedikleri sorulmuştur. Görüşme yapılan kadınlar da

sığınmaevlerinin sadece kendileri için değil çocukları için de şiddetten uzakta bir yer olduğunu şu ifadelerle belirtmişlerdir:

"Çocuklarım hani bir şey istemeleri engellendi kurallar ile. Okula gitmiyorlardı, çocuk gelişimcisi ile bir şeyler yapıyorlardı, iyi geldi, bağırtıdan kavgadan uzaklaştı çocuklar."(K2)

"Çocuğum da aslında daha da hırçındı. Sürekli başka çocuklar, başka kadınlar... Ama kreşe başlayınca biraz daha iyi oldu."(K3)

"Çocuğum da...işte ben zaten odadan çıkartmıyordum çocuğumu, diğer kadınların çocukları çok yaramaz oluyordu, çocuğum da onlara bakıyordu, o da iyi geldi aslında, seviyordu, hiç dışarıya çıkmayalım istiyordu, şimdi hatırlamıyor orayı, kadın sığınmadayken hırçındı başlarda, kreşten bir kaç kez çocuğun çocuklara şiddet uyguluyor demişlerdi, buranın psikologuna gittik, öyle..." (K4)

Şiddete maruz kalan ya da şiddete tanık olan çocukların anneleri 'hırçın' tanımlamasını yapmışlardır. Ayan (2007), engellenmenin saldırganlık için basit bir uyarıcı olduğunu ve organizmayı saldırgan olmaya hazırladığını, açlık susuzluk gibi fizyolojik ya da sevgi, ilgi, dokunma gibi ruhsal gereksinimlerinin karşılanmaması (engellenmesi) insanı saldırgan hale getirebildiğini ifade etmektedir. Aile içerisinde gereksinimleri karşılanmayan çocukların saldırgan davranış gerçekleştirebileceğini, şiddet uygulayıcısını kendisine rol model alabileceği de karşımıza çıkan sonuçlardan bir diğeridir. Görüşme yapılan kadınlardan K7 de bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

"Çocuklarım her gelen çocuktan bir huy kaptılar, onu yok edene kadar canım çıkıyordu. Ama daha bilinçli oldular, evdeyken sürekli şiddeti görüyorlardı, örnek alıyorlardı. Orada hani ne bileyim konuşma şekli....kaynımın çocuğu falan küfürlü konuşuyordu, o öyle konuşunca benimkiler de konuşurdu. Ben alt üst oluyordum, ben çok duygusal bir insanım istemiyordum öyle yetişmelerini. Kızım başlarda nenesini gördüğü için bağıra bağıra konuşuyordu. Oğlum şiddete meyilliydi. Sürekli sayıklıyorlardı. En büyük travma kapıların kapanması olayıydı. 7 sene çabuk geçmeyecek yaraları ama yavaş yavaş. Çocuklar eve geldiğimizde çok mutlu oldular. Psikologları da demişti sığınmada kalıyorken, görüşmelerde resimlerinde bir ev yapıyorlarmış ve çok tedirgin oluyorlarmış ellerinden alacaklar diye. oyunlarına da yansımış. Şimdi biliyorlar evleri var."(K7)

Şiddete maruz kalan çocuklarda fizyolojik değişimlerde meydana gelebilmektedir. Bazen bu konuşma bozukluğu olabiliyorken bazen alt ıslatma problemi olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bayındır (2010) yapmış olduğu araştırmada şiddete maruz kalan çocuklarda dikkat ve odaklanma problemleri (%34,1-30,7) görüldüğünü ifade etmiştir. Görüşme yapılan kadınlardan K6 ve K8'in çocukları için yaptığı ifadeler bunu destekler niteliktedir.

"Çocuk çok etkilendi, çok perişan oldu, çocuğumda dikkat bozukluğu var şuan zaten. Notları düşük, dikkat bozukluğu için rehberliğe test istediler. Ona bakacaklar."(K6)

"Küçük çocuğum da altına kaçırıyordu ve bu hala da devam ediyor, bunu çözemedik, psikolog ile görüşüyor hala. Özel bir psikologa ayda bir kere götürüyorum, ilaç falan başladılar, daha önce psikiyatriste götürdüm, sonra psikoloğa götürdüm yönlendirmeye. İki çocuğum da disleksi benim. Eğitim alıyorlar. Dokuz ay boyunca şiddetten uzak kaldılar ve bu onlara iyi geldi, çocuklarım baya yol kat etti, orası evden daha iyi geldi, psikolojileri daha iyiydi, küçük oğlum babasına çekmiş, şiddete meyilliydi, oradaki arkadaşlarına da şiddet uyguladığı, dokunduğu oluyordu. Kız çocuklarını merak ederdi, babasından kaynaklanan bir şeydi, babası cinsel içerikli video izlediğinde çocuklar şahit oluyordu sonra çocuklar gelip bana söylüyorlardı. Ben isteyken çocuklar hep babasının yanındaydı, baba izleyince çocuklar da tanık olurdu. Şuan hiç yok bu. Sığınma evinde hem psikologların hem de benim şeyimle oldu."(K8)

Görüşme yapılan kadınların sığınakların fiziksel koşulları için yaptığı değerlendirmelerde sığınmaevi kapasitelerin ya da ilk kabul birimlerinin kalabalık olduğu düşüncesi yine çocukların da o kalabalıktan etkilendiğini ifade ettiği anlaşılmıştır.

"Çocuğum çok iyi etkilenmedi, çok kalabalık çocukların içinde olması, kendine ait bir ortamı olmaması, kendine ait bir odasının olmaması çok etkiledi ve bir dönem çok hırçınlaştı. Çünkü oradaki çocuklar da hırçındı. Hani başa çıkabilmek için bir yerde kaba kuvvet, şiddet kullanması gerekiyordu. Hâlbuki benimki biraz sakindir. Bir dönem ağır geçirdik, ondan sonraki dönemlerde alıştı, psikologdu pedagogdu her yere götürdüm ettikten sonra yavaş yavaş toplarladı ama tabi kendi içinde kabul edemediği şeyler de vardır. Babasının bize haksızlık yaptığını düşünüyordu. İşte biz niye buradayız

anne diyordu zaman zaman. Bizim evimiz varken başkalarının evinin altında niye yaşıyoruz? Ben oyuncaklarımı özledim, ben evimi özledim... Bu şekildeydi. Sonra hep anlattık hep konuştuk, öğretmenleri, benim çalıştığım gönüllü evi, işte kadın sığınma evindekiler. Herkes alıp karşısına konuşunca artık o belli bir süre sonra bu durumu kabullendi."(K12)

4.4.2.8.Sığınmaevi Hakkında Kadınların Farklılaşan Söylemleri

Sığınmaevleri şiddet ortamından uzaklaşan kadınlar için öncelikli olarak barınma ve güvenli alanlardır. Görüşme yapılan kadınlardan K11 sığınmaevini "Güvenli bir alandı orası benim için. Aile ortamı ya da arkadaşlarımla eve çıkmışım gibi hissediyordum." şeklinde ifade ederken K9 şu şekilde ifade etmiştir:

"Ailenden herkesten uzaklaşabileceğin gizli kapalı kutu gibiydi. Başka hiç bir şey değildi."

Kadınların sığınmaevinden ayrıldıktan sonra kendilerine yeni bir yaşam alanı oluşturmak için geçiş noktası olan sığınmaevleri için 'barınma yeri'nden daha fazlasını düşünmemeleri sığınmaevi hizmetlerinin niteliğini yeniden gözden geçirmemiz gerektiğini ortaya koymaktadır. K7 de kaldığı sığınmaevi için güvenli bir alanın yanı sıra orayı bir hapisaneye benzetmiştir.

"Hem güvende kalabileceğin hem hapisane gibi bir şey." (K7)

Görüşme yapılan kadınlardan K6 da K7 gibi sığınmaevini hapisaneye benzetmiştir. Temel ihtiyaçların karşılandığı ancak kişinin kendisini huzurlu hissedemediği bir yer olarak ifade etmiştir.

"Belli bir şeyden sonra cezaevi yani öyle düşünün. Kapalı cezaevi gibi düşünün. Televizyon odası var kilitli, oyuncak odası var kilitli. Sadece yemek saatinde, yemeğe çıkmadığında aç kalıyorsun. Mutfak da kilitleniyor. Tek tek çıkıyorsun sigara içip hemen geri iniyorsun. Sonra kapılar şaap örtüldüğü zaman daha çok şey ediyorsun. Zaten kadın şiddete maruz kalmış, oraya sığınmaya gitmiş." (K6)

K8 de sığınma evinin kendisine hissettirdiği şeyi şu şekilde ifade etmiştir.

"Askerlik. Belli bir süresi var kurallar var ve istemeyerek o kurallara uyuyorsun."

4.5. Sığınmaevleri Kadınları Özgürleştirir Mi?

Sığınmaevlerinde kadınların şiddet ortamından uzaklaşarak barınma problemlerini kısa vadede çözmek, şiddetsiz bir ortamda kendileri ve çocukları için en iyi kararı vermelerini sağlamak için onlara sosyal, psikolojik ve hukuki açıdan desteklerin sunulduğu, güçlenmelerinin sağlandığı hizmetlerin sunulması oldukça önemlidir. Sığınmaevlerinin temel amacı kadınlara ve çocuklarına alternatif yaşam planlarının öğretilmesidir. Sığınmaevlerindeki en büyük kazanım ise kadınların yalnız olmadıklarını, kendilerini herhangi bir durum için suçlu veya sorumlu görmemeleri gerektiğini ve şiddetin sonlandırılabilir olduğunu öğrenmeleridir (Sallanan Gül, 2013). Şiddet mağduru kadınların şiddet ortamını terk edememesindeki en büyük etken olan erkeğe maddi bağ(ım)lılıktır. Sığınmaevi sürecinde barınma ve psikolojik desteğin yanı sıra kadınların iş hayatına katılımı için desteklenmesi kadının güçlenme sürecini daha da hızlandıracaktır.

Ekonomik olarak bağımsızlığı kazanmak erkek şiddetine dönme riskini de azaltmaktadır. Bu bağlamda kadınların güçlenme sürecinde sığınmaevinde sunulan hizmetlerin kadınlara olan katkısı, kadınların kendiliklerini ortaya koyabilmeleri için kadınlara ne tür destekler sunulduğu bu bölümde ele alınmıştır. Araştırmaya katılan on beş kadından 8 tanesinin sığınmaevinden ayrılırken çalıştığı, düzenli bir gelirin olduğu ve mevcut durumda da çalışmaya devam ettiği görülmüştür. Maybek (2016)'in yapmış olduğu çalışmada da sığınmaevinden ayrılan on iki kadından sadece altı tanesinin çalışma hayatında yer aldığı anlaşılmıştır.

4.5.1.Çalışma Hayatına Katılım

Şiddet ortamından uzaklaşan bir kadın kendisine ve varsa beraberindeki çocuğuna güvenli bir barınma alanı oluşturduktan sonra yeni bir hayat kurmak için ekonomik bağımsızlığını kazanmak ve ihtiyaçlarını karşılamak isteyecektir. Görüşme yapılan kadınlardan K2 çalışma durumunu şu şekilde ifade etmiştir:

"Ben oraya ilk gittiğimde sorduğum şey 'ben burada çalışabilir miyim?' di. Çünkü ben ev temizliği yaptığım için güzel de para kazanıyordum, tam gün gittiğimde

140 lira 150 lira kazanıyordum. Bu da aylık hesaplandığında güzel para. Ama bana burada çalışamazsınız, çocukların sorumluluğu annede dediler, çocukların sorumluluğunu biz almıyoruz bu nedenle çalışamazsın dediler. Çalışmadım. Keşke çalışabilseydim, en azından 13 ay boyunca birikimim olurdu, çocukların eğitimi sağlıkları ile ilgili param olurdu." (K2)

K2'nin belirttiği sığınmaevlerinde şiddet mağdurlarına hizmetler sunulurken çocukların göz ardı edilmesi bir kez daha karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar kreş desteğinin sunulmaması ya da sığınmaevi yönetimi tarafından çocukların okul sonrasında sorumluluklarının alınmaması çocuk sahibi kadınların ekonomik olarak bağımsızlaşmasının önüne geçmektedir. K4 ve K9 da çocuğunun bakımı ile ilgili sorun yaşadığı için çalışmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

"Önce bir hastanede temizlik yapmaya başladım, bir kadın vardı sığınmada, beşten sonra o baksın ben altıda çıkıyordum, Ondan sonra psikolog aradı beni acil gelin arkadaşınız çocuğa bakmak istemiyor. O zamanlar çocuğumun psikolojisi de iyi değildi çok yaramazlık yapıyordu, durmuyordu, o işten de öyle ayrılmak zorunda kaldım. Sonra bir lokantada bulaşıkçı olarak çalıştım orada da yapamadım, oğlum aynı sıkıntıları yaşattı."(K4)

"Çocuğum küçük olduğu için olmaz dediler, kreşe başvuru yaptık aslında, çocuk kreşe kabul edildi bu seferde yol sıkıntısı vardı, kreş sığınma evine ters bir yerdeydi. Kaldığımız yer de çok iyi bir yerde değildi, ulaşımı sorunluymuştu. Ben de çalışmadım." (K9)

Sığınmaevinde kalan kadınlar okul çağında olmayan çocukları için AÇSHB Kreş ve Gündüz Bakım Evleri Yönetmeliği'ne göre ücretsiz kreş hizmetinden yararlandırılmaktadır. K9 ise bu hizmetten yararlanmaya uygun görüldüğünü ancak sığınmaevi ile kreş arasında ulaşım sorununun olduğunu ve sığınmaevinin sorunlu bir yerde olduğunu ifade etmiştir. Oysaki sığınmaevleri ilgili yönetmelik gereğince ulaşım sorunu olmayan yerlerde açılmalıdır.

Görüşme yapılan kadınlardan K3 " İŞKUR projesiyle katıldım." derken K5, K6 ve K8 kaldıkları sığınmaevinin kendilerine iş bulma konusunda destek olduklarını ifade etmişlerdir.

"Ben temizlik işine gidiyordum bir eve. Orada kaldığım bir arkadaşım bir tanıdığı ayarladı, iki eve gidiyordum. Para biriktiremedim ama en azından elinde bir para oluyordu. Amacımız iş bulup çıkmaktı. Orası bana iş bulmamda yardım etmedi."(K6)

"Ben bir derneğin ofisinde telefonuna bakıyordum. Sığınma evinde çalışanlar buldu benim işimi, çalıştığım yerde sığınma evinde kaldığımı biliyordu herhangi bir sorun yaşamadım. Hala da aynı yerde çalışıyorum, beni hala destekliyorlar, yardım kuruluşu zaten orası benim gibi çok insana yardım etmişler, en büyük destekçim. Çalışırken para da biriktirebildim." (K8)

"İş arıyordum ben kendim bulamadım.Sonra beni bizim sığınmaevinden yönlendirdiler öyle işe girdim ve tek bir yerde çalıştım. Normalde tanıdık olmayınca ikamet istiyorlar. Küçük gözle bakıyorlar sığınmada kaldığımı bildiklerinde. Güzel karşılamıyorlar. Aşağılıkmiş gibi bakıyorlar."(K5)

Sığınmaevinde kalan kadınların çalışma hayatına katıldıklarında karşılaştıkları bir diğer problem de, kadınların kendilerini küçümseyici ve yargılayıcı cümlelerle karşı karşıya kalmasıdır. Sığınmaevlerinde kalan kadınlar en yakın arkadaşlarına bile sığınmaevinde kaldıklarından bahsetmemektedirler.

Sığınmaevinde kaldığı süreçte çalışma hayatına katılımı ile ilgili ne gibi sorunlarla karşılaştığı sorulan K13 yaşadığı süreci şu şekilde anlatmıştır:

"Ben zaten daha önce bir iş batırmıştım, çok şey yaşamışım, gelmemin ikinci haftasında bana iş bulmadın mı hala dediklerinde çıldırıyordum. Büyük bir kavga çıkartmıştım. Üstüme geliyorsunuz, yapacağım varsa da yapmam diyordum. Belediyede bir tiyatro işi vardı beni götürdüler. Sonra okullara götürdüler beni iş için, meşgale yarattılar bana." (K13)

Kadınların güçlenme sürecinde kendi hayatları adına kararlar alabilmeleri, bireylerin motivasyonlarının yerinde olması güçlenme sürecinin önemli bir basamağıdır. Ancak baskı ile bu süreci kadınlara dayatma şeklinde yaşatmak güçlenme yaklaşımının ilkeleri ile ters düşmektedir.

4.5.2.Eğitim Desteğinin Sağlanması

Ŗiddete maruz kalmıŖ ve sığınmaevine baŖvurmuŖ kadınların genel olarak sosyo-ekonomik durumlarının dūŖuk olduğu, kadınların dūzenli bir iŖte alıŖmadıđı yada kendilerini ev hanımı olarak tanımladığı, eğitim seviyelerinin dūŖuk olduğu gözlemlenmektedir. Kadınların eğitimlerini tamamlamadan kūuk yaŖta evlendirilmesi yada ev içi iŖlerden sorumlu olması, evlendikten sonra eŖlerinin alıŖmalarına izin vermemesi gibi sebeplerden dolayı kadınların ekonomik bağımsızlıkları yoktur. Yıldırım (1998) yapmıŖ olduğu araŖtırmada Ŗiddete maruz kalan kadınların %69.6'sının kendisini ev hanımı olarak tanımladığını ve bu gōrūŖmelere katılan kadınların %62.5'inin ilkokul mezunu olduğunu belirtmiŖtir. Hacettepe Őniversitesi Nūfus Etūtleri EnstitūŖ'nūn (2014) aile içi Ŗiddet araŖtırmasında da hayatının herhangi bir dōneminde fiziksel ve cinsel Ŗiddete maruz kalan kadınların %42'i sinin ilkokul mezunu olduğu belirtilmiŖtir. Yine bir diğer araŖtırmada Ankara Ŗiddet Őnleme ve İzleme Merkezi'ne baŖvuru yapan Ŗiddet mağduru kadınların %64'ünün ilkokul ya da ilkōđretim mezunu olduğu tespit edilmiŖtir. Sığınmaevinden ayrılmıŖ Ŗiddet mağduru kadınlarla yapmıŖ olduğum gōrūŖmelerde de gōrūŖülen on beŖ kadından on tanesinin ilkōđretim mezunu olduğu gōrūlmūŖtir. Bu bağlamda Ŗiddet mağduru kadınların gūlendirilme alıŖmalarında eğitim desteklerinin sunulmasının Őnemli olduğu sōylenebilir. Kadınların eğitim seviyesinin artması hem ekonomik Őzgūrlüklerini ellerine almalarını hem de alıŖma koŖullarının iyi olmasına katkı sunmaktadır. GōrūŖme yapılan kadınlardan K1 kaldığı sığınmaevinin eğitimine devam etmek isteyen kadınlar için destek olunmamasını Ŗu Ŗekilde belirtmiŖtir:

"Gūnūmūzde birçok kadın zaten okumamıŖ, orada açık Őđretim sınavlarına girmek istiyor, hepimiz eđitimi yarıda kesmiŖ insanlarız, kadın açık Őđretim sınavına girmek istiyor ama çocuđunu bırakamıyor. Sadece bir kiŖiye tolerans gōsterdiklerini gōrdūm o da sadece bir kere oldu."(K1)

"ocukları var kadınların, yapabilecekleri hiç bir Ŗey yok, sadece o evde temizlik, yemek, çay, kahve bu kadar. Her hangi bir aktivite yok. Yani bir kadının eli dikiŖ nakıŖa yatkındı, yani bir dikiŖ nakıŖ hocası gelebilirdi. El iŖleri, iđne oyası. İki kaldığım sığınma evinde de kadınların gūlendirilmesine iliŖkin hiç bir Ŗey yoktu." (K9)

K9 da kadınların mesleki kurslara ihtiyaç duyduğunu, bunun kendilerine iyi gelebileceğini ifade etmiştir. Buna ek olarak da K7 sığınmaevinin kendilerine sunduğu ya da katılımlarını desteklediği kurslar sonrasındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir.

"Çalışmadan önce bizi kurslara götürdüler, ben takı kursunu seçmiştim, kuaförlük kursuna devam ettim ama sonra vazgeçtim yapamadım. Sanata ilgim var, takıyı istedim. Kurum müdür iş aradı bana, sonra beni çocuk gelişim programına yönlendirdiler, 3 kursa gittim, keşke kurs 6 ay sürse 6 ay da para biriktirebilsek. Ben kurstan sonra üç ay çalışmamıştım. Çalıştığım süreçte de 9 milyar para biriktirmiştim."
(K7)

4.6. Sığınmaevinden Ayrılma Sürecinin Belirleyicileri

4.6.1.Kadınlar Sığınmaevinden Ayrılmaya Hazır Mıydı?

Sallanan Gül (2013) sığınmaevlerinde kalan kadınların üç seçeneklerinin olduğunu, kalma sürelerinin uzatılmasını isteyebileceklerini, ailelerine geri dönebileceklerini ya da kendilerine ait bir yaşam oluşturmak için sığınmaevinden ayrılmak ya da çıkartılmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Kadın Konuk Evlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkındaki Yönetmelik'in 14.maddesinde de ilk kabul birimlerinde kalmaya başladıktan altı ay sonra kalma süresinin sona erdiği ancak bu sürenin kadının güçlenme durumuna göre sosyal inceleme raporu ile uzatılabileceği de belirtilmiştir. Kadınların maruz kaldıkları şiddetin etkilerinin en aza inmesi her kadında farklılık gösterir ve her kadınla yapılan mesleki çalışmalar da bu sürenin büyük belirleyicisi olur. Bazı kadınlar kısa sürede sığınmaevinden ayrılabilir ancak yeterince güçlenmemiş kadınla da iyi bir mesleki çalışma yapılmadan süresinin dolduğu ifade edilerek sığınmaevi sürecinin idare tarafından sonlandırılması kadınların maruz kaldıkları şiddetin bir diğerini ortaya çıkartır. Kadınların ifadelerinde 'uyumlu olursan süreni uzatırız' cümlelerinin kurulmuş olması sığınmaevlerinin baskının devam ettiği yerler olarak görülmesine neden olmaktadır. Kadınlar sığınmaevinden ayrılma kararlarının nasıl oluştuğunu şu şekilde ifade etmişlerdir:

'Oraya gittiğimde kafama koymuştum, bunun planını yapıyordum, bir süre burada kalıp bir miktar para biriktirip, ev tutup o şekilde çıkacaktım. Maddi manevi sıkıntı yaşamamak için, yeri geliyordu harcamamaya çalışıyordum, aç kalıyordum. Bir

an önce param biriksin diyordum. Artık dördüncü ayda başladım bir yerden, tek sıkıntım ev buluyordum ama kimseyle gidip bakamıyordum, tek gitsem beni görseler tek bir bayan olarak, zaten emlakçılar hep erkek, ya sarkan olursa ya farklı gözle bakan olursa diye hep bunlardan korkmuştum.(K1)

'İlk kabulde kafama koymuştum, devletin desteği ile ev açmak istiyordum. Hem boşanma davası açmak istiyordum. Evimi kurayım istedim, elimden ne geliyorsa... Evi çeviririm diye düşündüm.' (K2)

'Sürem dolmak üzereydi. E iş de bulmuştum. Artık bir şeyler yapmam gerekiyordu. Sosyal servis de sürekli yönlendiriyordu zaten.' (K3)

'Onlar bana ayrılmam gerektiğini söylediler, 2 sene oldu zamanın doldu dediler, 6 ay kalınıyormuş, uyumlu olursan 1 yıla çıkartılıyormuş ama orada 2 yıl kana bir bayan da vardı, ben çok rica ettim, paramı biriktireyim, ben buradan çıktıktan sonra benim kiram var, onum var bunum var, ben yapamam yani... Onlar da çıkmam gerekiyor, istiyorsan seni başka sığınmaya gönderelim, ama ben başka sığınmaya gidersem işimden olacağım, işimden olmak istemiyorum, öyle çıkmak zorunda kaldım. Beni zorla çıkardılar. Şönim'e gittim beni çıkartmasınlar diye onlar da yardımcı olmadı.' (K4)

'10-11 ay sonra çalışan kadınlar için sosyal hizmetler geliyordu. Müdürümüz vardı, sen ne yapmak istiyorsun A planı, B planı, biraz saçma geliyor. Kiminin planı vardı yapıyordu ama planı olmayan nakil istiyordu. Bana söylediler, ben zaten ev tutup okul tatil olduğu zaman gideceğim demiştim. 3 ay tatilde oradan çıkmıştım. Para biriktirmiştim.' (K5)

'Sen orada zaten istediğin kadar kalamıyorsun ki. Kurallara uyarsan süreni uzatıyorlar. Normalde 6 ay. Giriş çıkış işler bulaşıklara uyarsan uzatıyorlar. 1 yıla yakın kaldık. Artık aşçı yardımcısı olarak çalışıyordum, elime para geçiyordu oradan ayrılmak istiyordum ama kendimi düzeltmiş değildim. Toparlamış değildim. En azından kafa olarak o sesler o şeyler duymak istemiyordum. Çok geliyordu bana, isteksizdim oraya gitmek için. Ev tuttum. Kötü bir ev. Kendi başıma boyadım. 450 TL ye buldum, ev sahibiyile konuştum depozito almadı.' (K6)

‘Şönim çok fazla yararlandığımı söylemişti zaten, kurum da bana aile gibi oldu, kuruma yakın bir yerde ev kurabilirim dedim, emin değilsin aslında evden ayrılmaya ama bir ev ayarlamam gerekiyordu. O zaman bulaşıkçı olarak çalışıyordum, bir taraftan çocuklara kim bakacak diye şey ediyordum. Belki kardeşim gelir dedim o da gelemedi. Bir okula yakın bir ev buldum. Zaten üç ay para biriktirmiştım.’ (K7)

‘Ağlayarak ayrıldım. Ayrılmak istememiştım. O süreç içerisinde bana hep şey söylerlerdi gerek müdürümüz olsun gerek sosyal hizmet uzmanımız olsun, sen o süreyi hiç düşünme gerekirse biz o süreyi uzatırız. Yardımcı oluruz, sen ayakta durabilmek için parayı biriktir, ev tutabilmek adına şey olsun diye bana destek oluyordlardı. Senin süren şu kadar kaldı, bu kadar kaldı, çıkacaksın, çıkmak zorundasın gibisinden bir şeyler söylenilmedi bana. Evi kendim buldum. Evimi tuttum, evi tuttuğum için burada kiram işliyor diye ben çıkmak istedim.’ (K8)

‘Kurumun kapanmasıyla. Kurum tadilata girilecek denildi. Öyle ayrılmak zorunda kaldım. Bir hafta önce söylendi bana, paldır küldür bir ev tutuldu. Yani kurum tuttu derken ya beni başka kuruma nakil edilecektim ya da ev tutulacaktı. Nakil konusunda da net bir şey söylenmedi. İlk kabule gideceksin dediler bana. Ben tekrar aynı şeyleri yaşamamak için ilk kabule gitmeyi tercih etmedim. O kalabalıkta kalmak istemedim. Ev tuttuk eve çıktım.’ (K9)

‘İzin verseydiler ben çıkmazdım oradan. Sürem vardı, uzatmışlardı, kız okula gidiyor diye. Ama ben ramazan diye, orada çocuklar var. Kalkıp ayrıldım mecbur, ev daha rahat, kimsenin evi gibisi yok, çöp de olsa.’ (K10)

‘Ben ayrılmaya karar vermedim, kararı onlar verdi. Müdür değişti. Gelen müdür de beni hiç sevmedi, ben de onu hiç sevmedim. Normalde orda kalma süreci 6 ay. Benimki de geçti, doluyor diye 1 sene 3 ay oldu. Dedi ki yeter artık yani kendi başının çaresine bak, zaten süren bitmiş, boşu boşuna kalıyorsun hani bana böyle bir azarlama tipiyle. Hatta şey istiyorsan kocana dön!’ (K12)

‘Ben o kadar çok kaldım ki orada bana şönimden arıyorlar dediler. Şönimden aradıkları dönem ile benim kendimi toparlamam eş zamanlı oldu aslında.’ (K13)

4.6.2.Sığınmaevinden Ayrılırken Kadınlara Yapılan Destekler

Sığınmaevlerinde kalış süresinin kısa olması, kadınların yeni bir hayat kuracak kadar güçlenmemelerine rağmen sığınmaevlerinden ayrılmak zorunda kalmalarına ek olarak kadınların yeni bir yaşam için aynı ve nakdi desteklere ihtiyaç duydukları göz ardı edilen bir diğer konudur. Yapılan araştırmaya katılan kadınların ekonomik durumlarının iyi olmadığı, sığınmaevi öncesine kadar partnerlerine bağımlı oldukları anlaşılmıştır. Ve bu kadınların kısa bir süre içerisinde çalışma hayatına katılmalarının güç olması bir yana çalışabilenlerin para biriktirip tek başlarına hayatlarını kurabilmeleri günümüz koşullarında mümkün değildir. Sığınmaevinden çıkmak zorunda olan kadınların gerçeklerine bakıldığında kamu kurumlarının şiddete maruz kalan kadınların hayatlarının devamına ilişkin bu alanda da sürdürülebilir bir politikasının olmadığı görülmektedir. Her sığınmaevinin işleyişi farklı olduğu gibi sığınmaevinden ayrılan kadınlara da yapılan destekler farklılık göstermektedir. Kadınlar kendilerine yapılan destekleri şu şekilde ifade etmişlerdir:

'Ev kurarken de kurumun desteğini görmedim, evi buldum sadece kurum personeli benimle eve bakmaya geldi, yalnız gitmeyeyim diye. Evi tutma sürecimde bir miktar belediyeden kira yardımı çıkarttılar. O da zaten depozito ilk kirana. Öyle bir destek aldım o beni baya bir götürdü. Eşyalarımı da büyükşehirde başvurdum çok geç cevap geldi, kaldığım kurumun bağlı olduğu belediyeden hayır yapan kişilerden ev eşyası ayarlandı.' (K1)

'Çocuğum için de yardım yaptılar. O para ev bulmamda eşya almamda falan yardımcı oldu.' (K3)

'Evi internetten buldum, kaymakamlıktan 1500 lira para çıktı, bir kaç eşya da büyük şehir belediyesi getirdi, kadın koordinasyondan, kaldığım sığınma evinden bir şey olmadı. Büyükşehirden de çamaşır makinesi, iki koltuk, baza getirdiler ama süngeri yok... hala da hiç bir şeyimi toparlayabilmiş değilim, kullandığım elektrikli süpürge benim değil, halılar benim değil hep arkadaşlarımın.' (K4)

'Bana kurum ev kirası ve ev eşyası için yardımcı olmadı. Biri vefat ediyor mesela onun eski eşyaları kalıyor, belediye de o eşyalar için sıraya koyuyor. Bazı eşyalar kırık dökük çıkıyor, bazıları da eve sokulmayacak halde geliyor eşya. Bana kırık dökük eşya geldi, ben taksitle sonradan kendime aldım.' (K5)

'Yerde yattığım günler çok oldu. Üşüdüm dondum. Kaldığım yer bana ne kira ne eşya yardımı yaptı. Sadece evine temizliğe gittiğim kişiler bana ufak tefek yardım etti. İşe gittiğim teyze çocuğuma yatak ayarlamış. Kurum bana hiç bir şey yapmadı. Dolabım da olmadı, abla verdi bana. Yatağımı sonra taksitle aldım. Benim her şeyim çok kıymetlidir çünkü kendim aldım. Ek işe gittim çocuğu evde bırakarak. Çocuğumun şu sesi kulağımdan hiç gitmiyor zaten 'Anne beni bırakıp gitme ben çok korkuyorum' Ben iki saat uykuyla duruyordum.' (K6)

'Eşyayı belediyeden istedik ama sadece koltuk geldi. İki ay eşyasız kaldık, büyükşehir belediyesini aradım oradan getirdiler. Kurumdayken kaymakamlığa dilekçe yazmıştık bin lira da tek seferliğine mahsus oradan verdiler. Bir de sosyal hizmetlere başvurmuştuk 500 lira da oradan alıyorum.' (K7)

'Eşya konusunda bana yardımda bulunulmadı, oradan bana dilekçe yazdırdılar kira kontratımı falan verdim, evraklarımı gönderdim ben, bana sosyal hizmetlerden para bağladı, düzenli olarak alıyorum. Onun dışında başka desteğim olmadı. Eşyalarımın çoğunu kendim aldım, çalıştığım yer dernek zaten bir kısmını da onlar aldı. Patronum bana para verdi 2000 lira gibi. TV buzdolabı bulaşık makinası çamaşır makinamı aldım, eşyalarımı orada çalışan bir kadın arkadaşım verdi. Birçok eşyayı işte oradan hallettim.' (K8)

'Sosyal hizmetlerden çocuk parası bağlandı, kaymakamlıktan kira desteği aldım. Kurumun desteği olmadı. Ev eşyası sağdan soldan geldi. Eşyaları kurum ayarlamadı. Personel kişisel desteği ile yardım etti. Yönetim hiç bir şekilde yardım etmedi. Eşya yok bekleyeceksin dediler. Hatta evde hiç bir eşyam yoktu iki minderim vardı, iki aya yarın öyle oturdum.' (K9)

'Daha yeni taşındım eve belediyeden de daha yeni yardım yapılacak. Perde yaptırdım bir buçuk milyar, bulaşık makinası televizyon aldım, beş buçuk milyar tuttu yani. Bir koltuk, bir masa halı zaten belediyeden geldi idareten. Bir ütüm var ben kurumdayken çöpten buldum getirdim, birisi çöpün yanına bırakmış aldım geldim, ayıp değildir, iş görüyor sonuçta. Bir televizyon getirdiler bana, yanmış çalışmıyor zaten. Elimde olan parayı buraya verdim işte.' (K10)

'Eşyaya ihtiyacım vardı sığınmanın bağlı olduğu belediyeden aldım, arkadaşlarım yardımcı oldu ev eşyası noktasında.' (K13)

4.7. Kadınların Sığınmaevi Sonrası Yaşamları

Sığınmaevi sonrasında kadınlar şiddetten uzak kendilerini güvende hissedebilecekleri ve ihtiyaçlarını tek başına karşılayabilecekleri bir yaşam alanı oluşturmayı istemektedir. Bir önceki bölümde kadınların sığınmaevinden ayrılma şekillerine bakıldığında ise kadınların sığınmaevi sonrasında bağımsız yaşam kurmalarının güç olduğunu karşımıza çıkartmaktadır. Sığınmaevi sürecinde yeterli bir güçlenme ve yaşam planlarının yapılmamış olması kadınların çeşitli sorunlarla karşılaşmasına sebep olmaktadır. Burada da sosyal destek sistemlerinin şiddete maruz kalan kadınlar için yetersiz olduğunu ve yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini bir kez daha karşımıza çıkartmaktadır.

Bu bölümde kadınların sığınmaevi sonrasında ne gibi problemler yaşadıkları ve destek sistemlerinin neler olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Görüşmeye katılan kadınlar genellikle maddi desteğe ihtiyaç duyduklarından bahsetmişlerdir. Görüşme yapılan kadınlardan K1 ve K7 şiddet gördükleri kişiler ile yeniden karşılaşma korkusunu şu şekilde ifade etmişlerdir:

'Kurumlardan kimseyle görüşmedim, sadece ayrıldığım kurumun personeli ile arada sıkıntımız olursa irtibata geçiyoruz. Ama şönim vs benimle iletişime geçsin isterdim. Bazen düşünüyorum bu kadar şey yaşadım, atlattım, yarın öbür gün işte dayım karşıma çıkarsa, tekrar şiddet uygulamaya yeltenirse gibi tedirginliklerim korkularım oluyor, ya da eşimle karşılaşırım şiddet uygular mı, gördüğü gibi ne yapar, düşünüyorsun, bu konularda psikolojik destek olsun isterdim. Sığınma evinde kalıyorken haklarımız konusunda hiç bir şey söylenmedi, başka çalışmalar yapılmadı.' (K1)

'Bir problemle karşılaşsam ne yaparım bilmiyorum, ailem baskı altında zaten. Eşim onları rahatsız ediyormuş tehditler savuruyormuş, hala kendini haklı görüyormuş.' (K7)

K1 yeniden şiddet uygulayıcısı ile karşılaşsa yaşayacağı korkudan endişelenmesinin yanı sıra ŞÖNİM'in kendisi ile sığınmaevi sonrasında iletişime geçmesini istediğini ifade etmiştir. K8 de buna ek olarak şu şekilde ifadede bulunmuştur:

‘Şönim hiç iletişim kurmadı. Şönim iletişim kursun isterdim. Oradan çıktuktan sonra hiç bir şey olmadı. Biz ayrıldıktan sonra kurtulduk gitti şeyi oldu. Ama isterdim, aile yok çoğumuzda. Anne baba yok hiç kimse yok. Onları aile olarak görüyorsun. Bir anda çıkınca kendini yapayalnız hissediyorsun. Onlarla hep birlikteydin onlar yardımcı oluyorlar. Çıktığında... Ben çıktığımda ilk korku sardı içimi. Ben çıkacağım çıktım ne yapacağım, çocuklar var, çocuklar evde tek başına kalıyor, işte hastaneleri olsun... Ben bir an korktum ben nasıl yapacağım, benim yerime yapacak kimse yok. Çıktıktan sonra aranmak isterdim.’ (K8)

Kadınların sığınmaevinden ayrıldıktan sonra iletişimde kalacakları bir tanıdık onların psikolojik olarak en büyük destekçisi olacaktır. Sığınmaevinden ayrıldıktan sonra kendileri ile iletişim kurulmaması K8’in ‘Biz ayrıldıktan sonra kurtulduk gitti’ gibi düşüncelerin hissedilmesine neden olacaktır.

Sığınmaevinden ayrıldıktan sonra yoksulluk riski ile karşı karşıya kalan kadınların yaşamlarını tek başlarını sürdürememelerine neden olmakta şiddete maruz kalma riskini de arttırmaktadır. Sığınmaevlerinin işlevi kadınları şiddet ortamından uzaklaşmasını ve kendisine yeni bir yaşam ouşturmasını desteklemektir. Kadınlar sığınmaevi sonrası ihtiyaç duydukları maddi destekleri şu şekilde ifade etmişlerdir:

‘Ailen yok maddi manevi destek alamıyorsun en azından çocuklarım yanımda. Şuan iki merdiven temizliğine gidiyorum faturalarımı ödüyorum en azından. Kirayı da sosyal hizmetlerden aldığım destek ile karşılamaya çalışıyorum. Kaldığım konuk evinin müdür var bir şey olduğunda beni ara demişti o. Bir sorun yaşadığımda başvuru yapabileceğim bir yer var mı bilmiyorum.’ (K2)

‘Sığınmadan ayrıldığımızda 3.çocuğum küçüktü, okul tatil oldu, büyük kızım baktı ona, işyerinde çalıştım, okul açıldı işyerine götürdüm olmadı, işyerinden çıktım olmadı, 6 ay işsiz kaldım, biriktirdiğim parayı kiraya verdim. Para bitmişti. Kimseden maddi destek almadım. Galiba işsiz kaldığımda sosyal hizmetlerden bir miktar para vermişlerdi, yetmiyor zaten. Karşıda bir yerden almıştım. Baya uğraşmıştım almak için. Maltepe’ye başvurmuştum 6-7 ay sonra çıkmıştı bir miktar para, bir ara yine başvuru yapmıştım. Kaymakamlıktan geldiler, iyi buldular galiba beni, çıkmadı. 35 TL çocuk parası için başvurduğum en azından yol parası yaparım büyük kıza diye, onu bile vermediler sigortalı çalışıyorum diye. Ne kadar gittiysem boş geldim. İstiyorlar

belgeleri, götürdüm, ama kaymakamlık hiç ilgilenmedi. En çok maddi desteğe ihtiyaç duydum, kira geliyor faturalar geliyor, ağır geliyor gerçekten...' (K5)

'Sosyal hizmetlerden kızın kreşi ayarlandı onun dışında başka bir şey olmadı. Yani 2 çocuk, 1100 TL kiram, aldığım maaş belli zaten 1400 küsur,2400 küsur. Hala var yani. 2 çocuk öğrenci. İkisine de servis ödüyordun vesaire borç gırtlak ama destek hiç bir yerden almıyorum.' (K12)

'Aile ve sosyal politikalarından maddi destek aldım bir sene kadar ama onu da kendim buldum. Kimse benle iletişime geçmedi oradan ayrıldıktan sonra. Düşünüyorum da şimdi birileri bize destek olsaydı belki şuan biz daha farklı olurduk.' (K6)

K5 'Maltepe'ye başvurmuştum 6-7 ay sonra çıkmıştı bir miktar para' ifadesi ile Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nü kastetmektedir. K2,K5, K6 ve K12'nin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere bakanlığın sosyal ve ekonomik destek yönetmeliğince yardımların yapılmaktadır. Ancak ilgili yönetmelik şartlarını taşımayan kadınların ihtiyaçları da SYDV veya belediyelerce karşılanmalıdır. Ancak son dönemlerde sosyal yardımların insiyatife bırakılması ve özellikle şiddete maruz kalmış kadınlara yönelik sosyal destek politikalarının olmayışı kadınların mağduriyetini arttırmaktadır. Burada da kadın patriyarkanın şiddetine yeninden maruz kalmaktadır. K4,K9, K10 ve K13 maddi desteğe ihtiyaçlarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

'Sığınmadan çıkınca ben çok başvurduğum bana yardımcı olsunlar diye, herkese veriyorlar bana vermediler, ben belediyede çalışıyorum diye, sosyal hizmetlere başvurduğum rica ettim yardım etmediler.' (K4)

'İstediğim destek verilmedi, kira desteği istemiştim. Kurumun müdürün yanına gittim. Bir seferliğine mahsus 2000 TL para yardımı yaptırabilirim sana dedi, onun dışında bir şey yapılmadı. Kreş arayışındayım. Kreş bulabilirsem çalışmak istiyorum. Kaldığım sığınma evinin müdürü ya da personeli yardım etmedi bana. Kişisel ilişkilerimle sorunlarımı çözmeye çalışıyorum.' (K9)

'Kızımın geleceği için her yere başvurduğum ama bana ne doğru dürüst ne yardım geldi ne kira...hiç bir şey. Şansım yokmuş. Kaldığım kurumun müdürü büyükşehir belediyesini aramıştı, onların eli de her yerde uzun, kaç kere söyledi, durumumu anlattı, tamam dediler TC mi aldılar hala bekliyorum, ben bir aydır yerde mi yatacağım tabi ki

yavaş yavaş eşyalarımı almaya başladım. Çalıştığım yerdeki müdürler bana yardım ediyor. Devlet kurumlarından herhangi bir desteğim yok.’ (K10)

‘Maddi desteğe ihtiyacım var ama belediyeden gıda kartım olduğu için bundan yararlanamıyordum. Şimdi dilekçe versem kadın sığınmanın bağlı olduğu müdür buna karar verecek. Yani o insanlar beni tanıyor, gerek var mı söylememe?’ (K13)

Görüşme yapılan kadınlardan K3 ve K11 aile bireylerinin kendilerine desteklerinden bahsetmişlerdir. Aile bireylerinin kadınların yanında olduklarını hissettirmeleri bile kadınların stres faktörleriyle başa çıkmalarını kolaylaştırıcaktır.

‘Şimdilik çok şükür yolunda her şey, annem yakında yanıma taşınacak. Daha iyi olacak.’ (K3)

‘Kurum desteği almadım. Annemden manevi destek aldım. Annem iletişimde olmak istiyor ama birlikte yaşamak istemiyor. Dedem ve üvey babam benle yaşamak istemiyor.’ (K11)

4.8. Kadınların Gözünden Sığınmaevleri

Şiddete maruz alan kadınlarla ve çocukları ile çalışan profesyoneller kadınların şiddetten kaçtığına ilk olarak kaldıkları güvenli bir alan olan sığınmaevleri hakkında eleştiriler yapmakta ve öneriler sunmaktadır. Sığınmaevlerinde çalışan ya da daha önce çalışmış olan meslek elemanları sığınmaevlerinin nasıl daha iyi olması gerektiğine dair akademiye katkılar sunmuş olsalar da sığınmaevlerinin birincil kullanıcıları olan kadınların sığınmaevleri hakkındaki eleştirilerinin ve önerilerinin daha kıymetli olduğunun düşüncesindeyim. Bu nedenle araştırmamın son aşamasında kadınlara sığınmaevleri nasıl olsun isterdiniz? sorusuyla gittim.

Çocuğu olmamasına rağmen çalışıp yeni bir hayat kurmak için para biriktiren K1 sığınmaevleri ile ilgili şu ifadede bulunmuştur:

‘Çocuklu kadınların çocuklarını emanet edebileceği bir yer olabilir. Yani oraya genelde çocuklu kadınlar, çünkü en çok şiddete maruz kalanlar çocuklu kadınlardır. Çocukları için hep bir şeye susmuşlardır. O yüzden en çok desteği onların alması gerekiyor. Çocuksuzlar bir şekilde kendi idaresini yapmaya çalışıyor ama çocuklu bunu yapamıyor. Çocuklulara öncelik tanınmalı, para kreş desteği olmalı.’ (K1)

K1 çocuğu olan kadınların yaşadığı sorunu kendisi için de önemli olduğunu vurgulamıştır. Ve şiddete maruz kalan kadınların genellikle çocuklu kadınlar olduğunu, çocukları için şiddete maruz kalma süreçlerinin uzun sürdüğünü dile getirmiştir. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün (2014) araştırmasında da şiddete maruz kalan kadınların %17'sinin çocukları ile ilgili nedenlerden dolayı şiddeti sonlandırmak için herhangi bir yere başvurmadığı belirtilmiştir. K1 de bu bağlamda sığınmaevlerinde çocukları olan kadınlara özel hizmetlerin geliştirilmesi gerektiğini savunmuştur. K9 da çocuklar için olması gereken hizmetlere de şu şekilde değinmiştir:

'Oraya bir kreş yapılmalı. Çocuğun enerjisini atabileceği bir kreş olmalı. Alan kısıtlı. Çocuğun kreşe gidip annenin de bir kaç saat bile olsa rahatlaması gerekiyor. Yani bir kaç saat demek yeter demektir. Hani nasıl anlatabilirim, orası kapalı kutu olduğu için nefes almak istiyorsun. Aktivite yok, kadınlar akşama kadar oturuyor, evde el işi olabilir. Kadınların güzel yönlendirilmesi gerekiyor, hani kadınları ayakta tutabilecek şeyler yapılması gerekiyor. Ama hiç bir şey yok. Sadece ye iç yat. Başka hiç bir şey değil.' (K9)

Çocukların kreş hizmetlerinden yararlandırılması sadece çocuklar için değil anneleri için de bir destek sistemidir. Çalışma ya da eğitim hayatına katılarak güçlenmeye, şiddet döngüsünü kırmaya çalışan kadınlar için sığınmaevlerindeki kreş eksikliği büyük bir engel oluşturmaktadır.

Çocukla dışında kadınlar sıklıkla sığınmaevi çalışanlarının kendilerine olan tutumlarından rahatsız olduklarını ve bunun değiştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

'Kadınlara daha pozitif baksalar, yani biz kendimizi biraz daha rahat hissetsek daha iyi olurdu.' (K2)

'Orada çalışan personelin müdürlere kadar ellerinde psikolog psikiyatri belgesi olması lazım. Kadınları anlasınlar. Müdürler geliyor bazen değişiyorlar. Kadınları nasıl aşağılıyorlar. Kadın oraya gittiği dakika başka gözle bakılıyor. İki kere iki dört. Ben bile çocuğumdan saklıyorum, mahallemden komşulardan saklıyorum. Karşısındaki insan küçük düşürdüğü zaman ne anlamı var.' (K5)

Eril şiddetten kaçan kadınlar sığınmaevinde bir başka şiddetle karşı karşıya kalmaktadır. Kadınların güçlenme süreci de personelin kullandığı bu dil ve yaklaşım

nedeniyle gecikmekte, başarılı bir müdahale sürecinin önünce geçmektedir. K6 da sığınmaevleri ile ilgili olarak şu ifadelerde bulunmuştur:

'Bizi dinlemelerini, bizimle konuşmalarını bizi anlamalarını isterdik, psikolojik destek isterdik. Hani o televizyon odası kilitli değil de açık olsun, çocuklar istedikleri zaman televizyon izlesin, oyuncak odası ya da bahçede birlikte bir şeyler yapmak, ya da gönüllülerin bağısladığı şeyleri çocukların yemesini isterdim. Bir kadın iş bulana kadar ona harçlık verilmesini, yani dışarıya çıktığında ister istemez bir para gidiyor. Sigara istiyor canım mesela onu nasıl içecek parası olmayan. Kalma süresini uzatmaları lazım. Bir kadın bunu gerçekten yapıyorum diyerek çıksın, yoksa hazır değilse biz size yardımcı oluruz densin. Elimden geldiği kadar oraya bir daha gitmemek için çaba gösteririm.' (K6)

Şiddetten kaçan kadınlar gidecek başka bir yerleri olmadığı için sığınmaevlerine gitmek zorunda olduklarını sıklıkla ifade etmektedirler. Hizmet politikası ne kadar kadını güçlendirmek temelli olsa da kadınların ifadelerinden kadınların orada ilgili yasada da belirtildiği gibi 'konuk' görüldüğü, hatta psikolojik şiddete maruz bırakıldıklarını göstermektedir.

'Biraz daha yardımcı olabilirler. Hapishane gibi bir yer, telefon yok televizyon yok hiç bir şey yok. Televizyon bozuldu kapısını kilitlediler. Bir taraftan da evimdi benim orası, telefonuma bile evim diye kaydetmiştim. Ne kadar hapis olsa, cezaevi gibi olsa, ne kadar kuralları çok olsa da bana iyi geldi, öyle ayaklarımın üzerinde durabildim.' (K4)

K4 koşulların kötü olduğunu ama bir taraftan da orayı 'ev' olarak gördüğünü, sığınmaevi sürecinin kendisine iyi geldiğinden bahsetmiştir. K7 yine idari görevi olan personelin kendisine yaklaşımını şu şekilde ifade etmiştir:

'Kaldığım 4 sığınma da birbirinden farklıydı, çocuklar okula gidemiyordu. Bir de evdeki işler. Yani dışarıda çalışıyorsun işçisin memur değilsin, çalışman gerekiyor yoruluyorsun, evde iş oluyor gittiğinde. Çalışmasan zaten evi yaparsın ama çalışan için olmasa keşke. Her kadın o kadar dirençli güçlü değil. Suç işlemişsin de ondan kaçıyormuşsun gibi davranıyorlar. Daha iyi davranabilirler. Mesela bir müdürün bana dediklerini hiç unutmayacağım. Bana 'biz seni araştırıyoruz, sen terörist misin diye' dedi. O çok zoruma gitti, doğudan geldiğim için siz yerli ben yabancı oluyorum dimi

dedim. O zaman çok sinirliydim şimdi ki değildim. Daha yeni özüme döndüm sakinleştim. Tekrar aynı şeyleri yaşasam tek çare oraya gitmek sanırım. Hem güvende kalabileceğin hem hapishane gibi bir şey.’ (K7)

Kadınlar personel yaklaşımını sıklıkla dile getirmişler, buna ek olarak fiziksel koşulların da iyi olmadığını, kurallardan duydukları rahatsızlıkları şu şekilde ifade etmişlerdir:

‘Kalabalık olması, odaların küçük olması, küçük odalarda bir kaç kişi, yemekler kötü, özel alanlar yok. Ben şanslıydım, işe girdim ama öyle her zaman işe yerleştirme gibi bir hizmet yok. Diğer kadın evlerinde bir projeye denk gelmediğim için süründüm resmen. E çocuğun kreş saatleri belli ona uygun olmak zorunda bulunduğun işin, sığınmada çocuğa bakacak kimse de yok.’ (K3)

‘Kurallar konusunda ben mantıklı bir şekilde, herkesten fikir alınıp ortak kural konulması olabilir. Giriş çıkış saatleri olsun. Kurallar olsun ama çok katı kurallar da oluyordu. Üstümüzün aranması kötü hissettiriyordu. Giriş saati kaçınca tutanak tutuluyordu şönime gönderiliyordu, çocukların bile kafasına tutanak girmişti. Çok kötü bir psikoloji o. Kendimizi kötü hissetmemize sebep oluyordu.’ (K8)

K11 de çocuğu olmamasına rağmen aynı alanı paylaştığı kadınlar ve çocukları için şu ifade de bulunmuştur:

‘Dışarı çıkış saatleri sigara içme saatleri olmasa, telefonları elimize verebilirler. Çocuklar için aktiviteler olabilir. İlk kaldığım yer dışında çocuklar için bir şeyler vardı ama yeterli değildi.’ (K11)

K10 da sığınmaevlerinin aslında kendilerine iyi geldiğini ancak kalabalık olmanın insanı rahatlatmadığından, kendilerine ait alanların olmamasından dolayı yaşadığı sorunu da şu şekilde ifade etmiştir:

‘Şimdi de olsa en son kaldığım yere yine giderim ama o çocukları kaldıramıyorum ben, izin günüm bir gün dinlenmek istiyorum, zaten gidiyoruz kaçta kadar ayaktayım, her geldiğimde ayaklarım şişer. Bir gün de dinlenmezsen insan ölsün gitsin’ K(10)

5. TARTIŞMA

Kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli sosyal hizmet kurumlarından olan sığınmaevlerinin tarihsel süreçteki yeri şiddetin tarihçesi kadar eski değildir. Dünya’da ve Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadelede çeşitli sosyal hizmet müdahaleleri geliştirilmeye çalışılmakta, sığınmaevlerinin nitelik ve nicelik açısından da iyileştirilmesi hedeflenmektedir. Sallanan Gül (2013) sığınmaevlerinin güvenli alanlar olduğunu ve kadınların geçici olarak barındıkları yerler olduğunu belirtmiş ayrıca sığınmaevi hizmetlerinden yararlanan kadınların kendi kararlarını alabilme hakkının sağlanması ve var olan potansiyellerini kullanabilmelerinin desteklenmesinin sığınmaevlerinde profesyonel hizmetler çerçevesinde sağlandığını ifade etmiştir. Yapmış olduğu çalışmada da kadınların sığınmaevi hakkında %49,5’inin ‘barınacak bir yer’ ve %29,1’inin de ‘güvenli bir yer’ şeklinde ifadelerde bulunduğunu belirtmiştir.

Maybek (2016) yapmış olduğu araştırmada kadınların sığınmaevlerini ‘güvenli ve korunaklı’ yaşam alanları olarak sıkça dile getirdiklerini belirtmiştir. Bu çalışmada da kadınlar sıklıkla sığınmaevlerini ‘güvenlikli bir barınma alanı’ olarak tanımlamışlardır. Sosyal destek sistemlerinin zayıf olması ve şiddetten uzak güvenli gidebilecekleri bir yeri olmayan kadınlar sığınmaevlerini kendilerine yeni bir yaşam alanı oluşturmadan önceki güvenli alandır. Belirtilen bulgu önceki çalışmalar ile anlamlı bir şekilde uyumludur.

Kadınlar genellikle fiziksel şiddete maruz kalmakta ve buna duygusal şiddet eklenmektedir. Maruz kaldıkları şiddet nedeni ile kadınların psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğu hatta aile içi şiddete maruz kalmış ve sığınmaevinde kalan 77 kadınla yapılan çalışmalarda bu kadınların %84’ünde travma sonrası stres bozukluğu olduğu saptanmıştır (Kemp ve ark.1991; akt. Page ve İnce, 2008). Yapılan araştırmalardan da anlaşılacağı üzere sığınmaevinde kalan kadınların psikolojik desteğe ihtiyaçları vardır ve yapılan bu çalışmada kadınlar sığınmaevinin kendilerine iyi geldiğini ifade etmişlerdir.

Şiddet karşısında kadınların yaşadığı en büyük sorunlardan biri olan ekonomik zorluklar, kadınları sığınmaevi sonrasında şiddet ortamına dönmeye zorlamakta ya da sığınmaevi sonrası zor bir yaşam içerisine hapsetmektedir. Nadir (2017) yapmış olduğu araştırmada kadınların devletten en büyük beklentilerinin maddi destek olduğunu ifade

etmiştir. Yapılan bu çalışmada da kadınların en büyük ihtiyacının maddi destek olduğu ve sığınmaevi sonrasında çocuklu ve çocuksuz kadınların farklı boyutlarda ekonomik sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu hala ülkemizde şiddete maruz kalan kadınlar ve çocukları için sistemli bir sosyal destek modelinin geliştirilememiş olduğunu, şiddete maruz kalan kadınlar için farklı iyi ülke modellerinin incelenmesinin ardından mevcut sistemde dönüşüme gidilmesinin gerekliliğini bir kez daha karşımıza çıkarmaktadır.

Sığınmaevinde kalan kadınların sosyo ekonomik düzeylerinin düşük olduğu ve kadınların yarısından fazlasının sığınmaevi öncesinde çalışma hayatında yer almadıkları karşımıza çıkmaktadır. Sığınmaevindeki güçlenme sürecinde iş bulma ve mesleki eğitime katılma kadınların sığınmaevi sonrası yaşamlarını belirlemektedir. Afşar'ın araştırmasında (2018) kadınların mesleki eğitimlerden haberdar olma ya da mesleki eğitime katılma oranlarının düşük olduğunu, iş bulabilme konusunda ise sığınmaevi çalışanlarının kişisel çabalarıyla sınırlı kaldığı görülmektedir. Yapılan bu çalışmada da görüşmelere katılan on beş kadından sadece bir tanesi sığınmaevinden yönlendirilen mesleki eğitimlerden ya da kurslardan bahsetmiştir.

Sığınmaevlerinde şiddete maruz kalan kadınların kalma süreleri 'Kadın Konuk Evlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkındaki Yönetmelik'te belirlenmiş ancak bu süre kadınların güçlenme durumuna göre düzenlenen sosyal inceleme raporu ile uzatılabileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda güçlenme sürecinin nasıl olduğu ve bu süreçteki meslek elemanlarının yapmış olduğu çalışmalar çok önemlidir. Maybek (2016) sığınmaevinden ayrılan kadınların psikolojik, ekonomik ve sosyal olarak yeterince güçlenmeden sığınmaevinden ayrılma işlemlerinin yapıldığını belirtmiştir. Yapılan bu çalışmada da kadınlar sığınmaevinden kendi istekleri dışında ayrıldıklarını, yeni bir yaşam kurmak için kendilerini yeterli görmediklerini ve sığınmaevi sonrasında da desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular da yapılan çalışmanın diğer çalışmalarla anlamlı bir şekilde uyumlu olduğunu bizlere göstermektedir.

6.SONUÇ VE ÖNERİLER

Şiddete maruz kalan ve hayatlarının bir döneminde sığınmaevlerinde kalan kadınların sığınmaevi deneyimlerinden yola çıkılan bu araştırmada kadınların şiddet şiddete ilk maruz kalma anlarından başlayarak sığınmaevi sonrası yaşamları ele alınarak, şiddete maruz kalan kadınların hayatlarında sığınmaevlerinin yeri anlaşılmaya çalışılarak elde edilen bulgular doğrultusunda sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırma, şiddete maruz kalan kadınların şiddete ilişkin deneyimleri, sığınmaevi ve sonrası yaşam deneyimleri feminist metodoloji ve güçlendirme ilişkisi çerçevesinde ele alınmıştır. Araştırmanın sorunu üzerinden belirlenen başlıklar çerçevesinde analizler yapılmış ve sığınmaevleri ile şiddete maruz kalan kadınların sığınmaevi sonrası yaşamları arasındaki ilişki anlaşılmaya çalışılmıştır.

Yapılan bu çalışmada kadınların şiddete ilişkin ifadeleri yaşam deneyimlerine göre çeşitlilik göstermiştir. Kadınlar eğitim seviyelerine bakılmaksızın yaşadıkları şiddeti açıkça ifade ettikleri görülmektedir. Fiziksel şiddetin kolay ifade edilebilirliğine ek olarak araştırmaya katılan kadınlar yaşadıkları psikolojik şiddeti ve hatta ifade edilmesi en güç olan cinsel şiddeti açıkça dile getirebilmişlerdir. K13'ün şiddetin '*yaşam hakkının elinden alınması*' şeklinde tanımlaması da şiddetin insan hakları ihlali olduğunun ve bunun şiddete maruz kalan kadınlar tarafından artık dile getirilebildiğinin göstergesidir.

Kadınların şiddet deneyimlerine bakıldığında ise aile içinde ebeveynlerinin şiddetine maruz kaldığı ancak çoğunluğun gerçekleştirmiş oldukları birlikteliklerinde partnerlerinin şiddetine maruz kaldığı görülmektedir. Araştırmada şiddete maruz kalan kadınların sıklıkla görücü usulü erken yaşta evlendirildikleri ya da aile onayı olmadan oluşturdukları ve partnerlerinin şiddetine maruz kaldıkları görülmektedir. Buna ek olarak çocuk yaşta evlendirilen kadınların evliliklerinin ilk günlerinden itibaren şiddetin çeşitli boyutlarda ortaya çıktığı ve aile desteklerinin de olmamasından dolayı şiddet ortamından uzaklaşamadıkları anlaşılmıştır. Kadınlar hamilelik süreçlerinde de şiddete maruz kaldıklarından ve bu nedenle erken doğum yaparak bebeklerini dünyaya getirdiklerinden bahsetmişlerdir.

Kadınların şiddet ortamından uzaklaşmaya karar verme aşamaları incelendiğinde aile dışında tanıdıklarından destek alarak karar verme süreçlerini tamamladıkları,

tahammüllerinin kalmadığı ve çocukları için artık bir şeyler yapmak istedikleri anlaşılmaktadır. Kadınlar ilk olarak polise başvuru yaptıkları, İstanbul'da başvuru yapanların ilk kabul birimine yönlendirildiği, İstanbul dışındaki illerde de direk kadın sığınmada kalmaya başladıkları görülmektedir. İstanbul'da olup ilk kabul birimine gidenlere fiziksel koşullar sorulduğunda 'kalabalık' cevabı en çok karşımıza çıkan olmuştur. İlk kabul birimlerinin başvuru oranlarına göre fiziksel yetersizliği bilinmektedir. Kadınlar sıklıkla aynı odada çok kişi kalmalarından, çocukları için oyun alanlarının olmayışından ve sığınmaevlerine geçiş süresinin değişkenlik gösterdiğinden bahsetmişlerdir. Görüşme yapılan kadınlardan K9 sığınmaevinden ayrılma sürecinden bahsederken ilk kabul birimi ile ilgili olarak *'Kurum tadilata girilecek, ilk kabule gideceksin dediler bana. Ben tekrar aynı şeyleri yaşamamak için ilk kabule gitmeyi tercih etmedim. O kalabalıkta kalmak istemedim'* ifadesinde bulunmuştur. Bu da bize ilk kabul birimlerinin koşullarının kadınların şiddetten uzak bir yaşam oluşturmalarının önüne geçtiğini, kadınların farklı kararlar almalarına neden olduğunu bizlere göstermektedir.

Kadınların şiddet ortamından uzaklaşarak kendilerini güçlendirebilecekleri ve kendiliklerini gerçekleştirebilecekleri yerler olarak ifade edilen sığınmaevleri için kadınlar 'güvenli' ifadesini sıklıkla kullanmışlar ama buna ek olarak 'hapishane' ifadesini de kullanmışlardır. Kadın Konuk Evlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkındaki Yönetmelik doğrultusunda sığınmaevleri açılmış olsa da sığınmaevlerinin kuralları ve işleyişleri, yürütülen mesleki çalışmalar farklılık göstermekte bu nedenle kadınların ifadeleri de çeşitlilik göstermektedir.

Kadınlar ilk kabul birimlerine göre sığınmaevlerinin kalabalık olmadığını, çocuklar oyun alanlarının ya da kreşlerin olmadığını sıklıkla belirtmişlerdir. Sığınmaevlerinde hizmetler sunulurken şiddetin önemli oranda etkilendiği çocuklar genellikle göz ardı edilmektedir. Çocuklar için kreş hizmetlerinin olmaması kadının bağımlılığını devam ettirmektedir. Üretime dahil olmayan kadınlar aynı zamanda hayatta yapabilecekleri bir şeyleri olmadığı inancına da kapılmaktadırlar. Çalışma hayatına katılan kadınların sığınmaevi sonrası yaşamlarını kolay planladığı görülmektedir. Kreşi olan sığınmaevlerinden ayrılmış olan kadınların eğitimlerine devam etmeye çalıştığı, asgari düzeyde de olsa gelir elde ettikleri ve kendilerine olan

inançlarının daha sağlam olduğu, geleceğe daha az kaygıyla baktıkları, hayatlarındaki ataerkiyi sonlandırmaya çalıştıkları ve farkındalıklarının yüksek olduğu görülmektedir.

Görüşülen kadınlar sığınmaevinde çalışan personelin kendilerine yaklaşımından rahatsız olduklarını, kendilerini değersiz hissettirdiklerini sıklıkla dile getirmişlerdir. İstanbul Sözleşmesi'nde de kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla açılmış olan sığınmaevlerinde çalışan personelin feminist bakış açısına sahip olması gerektiği ve profesyonellerin çalışması gerektiği yer almaktadır. Kadınların sığınmaevinde kendilerine sunulan hizmetleri ifadelerinin ardından sığınmaevlerinde mesleki çalışmaların yapılmadığı ya da yetersiz olduğu izlenimi oluşturmuştur. Burada meslek elemanlarının çok fazla bürokratik işlemlerle uğraştığı, mesleki çalışma dışında daha çok evrak işleri yapıldığı, yöneticilerin kadın bakış açısına sahip olmadığı ve sığınmaevlerinin ataerkil bir şekilde yapılandığı gerçeği bir kez belirlemektedir.

Kadınların sığınmaevlerinde kaldığı süreçlerde yararlandıkları desteklere bakıldığında genellikle barınma, psikolojik, hukuki ve ayni destekler olduğu; kadınların ise sıklıkla maddi desteğe ihtiyaç duyduklarını belirttiği görülmektedir. Bakanlık bünyesindeki sığınmaevlerinde kadınlara SYDV'den destek alınmakta ancak kadınların sığınmaevine kabulünden bir ay sonra bu işlemler yapılabilmektedir. Kadınların bu süreçteki ihtiyaçları göz ardı edilmekte kadına şiddetin bir başka boyutu yaşatılmaktadır. Yerel yönetimlere ait sığınmaevlerinde ise kadınlara yapılacak ekonomik desteklerde mülkü amirin yetkisine bırakılmıştır, bu da tüm sığınmaevlerinde hizmet standardının olmadığını ve eşit olmayan hizmetlerin sunulduğunu karşımıza çıkartmaktadır.

Sığınmaevlerinde kalış süresi ilgili yönetmelikte belirtilmiş olsa da sosyal çalışmacı tarafından düzenlenen sosyal inceleme raporu ile bu sürenin uzatılabileceği belirtilmiştir. Bu süreçler de kadının güçlenme sürecine göre ve bireylerin ihtiyaçlarına göre şekillenmektedir. Her kadının biricik olduğu ve yaşam deneyimlerinin çeşitlilik gösterdiği unutulmadan sığınmaevi içerisinde feminist perspektiften güçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Bu çalışmalar kadınların sığınmaevi sonrası yaşam planlarını şekillendirmektedir. Görüşülen kadınların büyük çoğunluğu sığınmaevinden ayrılmaya kendilerinin karar vermediğini, ayrılmak için henüz kendilerini hazır hissetmediklerini, sığınmaevine gittikleri günden beri '*süren azalıyor*' gibi söylemlere maruz kaldıklarını belirtmişler sığınmaevi sonrasında da en çok maddi desteğe ihtiyaç duyduklarını ancak

kendilerine kısa süreli de olsa düzenli destek yapacak kurumlara ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Kadınların karar alma süreçlerine dahil olmaması, hayatlarına dair kararların yönetim tarafından alınması kadınları yine otorite karşısında şiddete maruz bırakmıştır.

Tüm bu değerlendirmeler kapsamında; şiddete maruz kalan kadınlara yönelik çeşitli sosyal hizmet müdahaleleri geliştirilmekte, kadınların şiddetten uzak yeni bir yaşam alanı oluşturması için güvenli geçiş alanları olan sığınmaevlerinin şiddetle mücadele önemli kurumlar olduğu ve dönüştürülmesi gerektiği görülmektedir. Araştırmaya ilişkin bulgulara dayanılarak da öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Şiddete maruz kalan kadınların sığınmaevine kabul işlemlerinin öncesinde oluşturulmuş olan ilk kabul birimlerinin taleplere orantılı olarak nicelik ve nitelik bakımından iyileştirilmesi gerekmektedir.
- İlk kabul birimlerinde de sığınmaevlerinde de kadınların sürece dahil olması sağlanmalı ve süreçler hakkında kadınların bilgilendirilmesi gerekmektedir.
- Sığınmaevlerinin fiziksel koşullarında değişim yapılmalı, her kadının varsa çocukları ile birlikte yalnız kalabileceği özel alanların, odaların oluşturulması gerekmektedir. Böylece kadınlar yaşamları adına daha sağlıklı kararlar alabileceklerdir.
- Sığınmaevlerinde çalışan personelin ve meslek elemanlarının feminist bakış açısına sahip olması ve sığınmaevinde çalışmaya gönüllü olması gerekmektedir. Yönetimin ataerkil düşünceye sahip olması sığınmaevinde iyi mesleki uygulamaların önüne geçmektedir.
- Sığınmaevinde kalan kadınların çoğunluğu travmaya maruz kaldığı için kadınlarla çalışan personel ikincil travmaya maruz kalmaktadır. Bu nedenle personele yönelik hizmetiçi eğitim ve motivasyon artırıcı planlamalar yapılmalıdır. Özellikle yerel yönetimlerde sığınmaevlerinin yönetimi meslek elemanı olmayan siyasilerce yapılmaktadır. Böyle durumlarda meslek elemanları yönetim ile şiddete maruz kalmış kadınlar arasında sıkışıp kalmaktadır. Bu nedenle sığınmaevlerinde karar mekanizması meslek elemanları olmalıdır.

- Sığınmaevlerinin yönetmeliği tek de olsa uygulamalar kişilerin inisiyatifine bırakılmıştır. Yönetmeliğin yeniden düzenlenip kişisel uygulamaların önüne geçilmelidir.
- Sığınmaevleri içerisindeki hizmetler kadınların kişisel ihtiyaçlarına göre şekillenmelidir. Her kadının deneyiminin ve ihtiyacının biricik olduğu ilke haline getirilmelidir.
- Sığınmaevlerinde çocukların ihtiyaçları göz ardı edilmektedir. Çocuklar için oyun alanları, kreş ve rehabilitasyon hizmetlerinin olması zorunluluk haline gelmelidir.
- Sığınmaevinde kalan kadınlara yapılan ekonomik desteklerin ve tutarlarının standart olması gerekmektedir ve bu yardımlar yine inisiyatife bırakılmamalıdır.
- Sığınmaevi içerisinde kadınlara düzenli olarak toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalık atölyeleri, haklar gibi konularda güçlendirici ve bilinçlendirici çalışmalar yürütülmelidir.
- Şiddete maruz kalan kadınlara yönelik sosyal hizmet uygulamaları yürütülürken bir yandan da toplumun şiddete maruz kalmış kadın ve çocuklara, sığınmaevlerine yönelik bakış açılarını değiştirmeleri için sosyal politika çalışmaları da paralel yürütülmelidir.
- Kadına yönelik şiddetle mücadelede imzacısı olduğumuz İstanbul Sözleşmesi kapsamında da kadınların ve çocukların yararı gözetilerek sığınmaevlerinin düzenlenmesi ve iyileştirilmesi, feminist perspektiften sosyal hizmet müdahaleleri geliştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012). T.C. Resmi Gazete, 28239, 8.3.2012.

AKPINAR O. (2011). Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Kadınların Aile İçi Şiddetle Başa Çıkma Özyeterliği Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Yordanması. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

ALTIPARMAK İ.B. (2015). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Bir Sosyal Politika Örneği Olarak ŞÖNİM'ler Üzerine Nitel Bir Araştırma: Ankara Örneği. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Doktora Tezi, Bolu.

ARAT N. (2010). Feminizmin ABC'si, Say Yayınları, İstanbul.

ARIN N.C. (1998). Kadına Yönelik Şiddet, 75. Yılda Kadınlar ve Erkekler, Türkiye İş Bankası İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, İstanbul.

AVRUPA KONSEYİ, 2011. Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi (kısa adıyla İstanbul Sözleşmesi), İstanbul.

AYAN S. (2007). Aile İçi Şiddete Uğrayanların Saldırganlık Eğilimleri. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2007; 8:206-214).

BAŞ T. ve AKTURAN U. (2008). Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

BAYINDIR N.(2010).Aile İçinde Yaşanan Şiddete Karşı Çocuğun Gösterdiği Tepkiler. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(2), s:1-9.

BİA HABER MERKEZİ, 2007. Erişim 20 Mayıs 2019, <https://bianet.org/bianet/kadin/100734-almanyada-400-istryayada-293-siginma-evi>.

BİA HABER MERKEZİ, 2016. Erişim 11 Mayıs 2019, <https://m.bianet.org/bianet/kadin/181326-turkiye-de-kac-kadin-siginmaevi-kac-sonim-var> .

BIERE J.N. ve SCOTT C.(2016). Travma Terapisinin İlkeleri, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Yönelik Bildirgesi.
Erişim Adresi, Erişim Tarihi: 04.07.2019
https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tbmm_internet.arama?q=kad%C4%B1na%20kar%C5%9F%C4%B1%20%C5%9Fiddet

BUZ S. (2009). Feminist Sosyal Hizmet Uygulaması, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 20:1, Ankara.

CİHAN Ü. ve KARAKAYA H. (2017). Kadın-Erkek Kavramları Bağlamında Şiddet ve Şiddetle Mücadelede Sosyal Hizmetin Rolü. AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17 (4): 297-324.

DEMREN Ç.(2004). Erkeklik, ataerkillik ve İktidar İlişkileri. Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayını, Ankara.

DOĞAN R. (2014). Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak Israrlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu. Ankara Barosu Dergisi, 2014:2, Ankara.

DONOVAN J.(2016). Feminist Teori. İletişim Yayınları, İstanbul.

ERİM B. ve YÜCENS B. (2016). Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayını, Adana.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Erişim Tarihi : 12.02.2019 Erişim Adresi: <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>

HARCAR T. ve ark. (2008). Kadına Yönelik Şiddet ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu. Tematik Yazılar, Toplum ve Demokrasi Dergisi, 2 (4), s:51-70.

İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN A. ve TURĞUT B. (2015). Kişisel Olan Politiktir’ Şiddet Görmüş Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algıları. Sosyal Hizmet Sempozyumu, Manisa.

İÇLİ T.G. (1994). Aile İçi Şiddet. Ankara, İstanbul ve İzmir Örneği. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 11 (1-2), s:7-20, Ankara.

Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW). Erişim Adresi, Erişim Tarihi, : <https://rm.coe.int/1680462545> 04.07.2019

KSGM. www.kadininstatusu.gov.tr 08.02.2019

KARATAŞ S. (2006). Ailede Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.

KELEBEK G. (2016). Aile İçi Şiddete Maruz Kalarak Boşanmış Kadınların Yaşam Deneyimleri. Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

KELEBEK G. (2017). Sığınmaevinden Ayrılan Kadınların Sürdürülebilir Yaşamları. Akademia Sosyal Bilimler Dergisi, 1(3),s:79-87.

LOGAR R. ve CİTAK T. (Tarihsiz). . Aile içi şiddet mağduru kadın ve çocuklar için korunma ve adalet Avusturya modeli. Erişim adresi: <http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2009/07/aile-ici-siddet-magduru-kadin-ve-cocuklar-icin-korunma-ve-adalet.pdf>

MAYBEK S.D. (2016). Şiddet Gören Kadına Açılan Kapı: Sığınmaevi ve Sonrasındaki Yaşam Stratejileri. Hacettepe Üniversitesi, Doktora Tezi, Ankara.

MOR ÇATI KADIN SIĞINAĞI VAKFI (1996). Evdeki Terör. Mor Çatı Yayınları, İstanbul.

MOR ÇATI KADIN SIĞINAĞI VAKFI. Erişim 15 Haziran 2016, <https://www.morcati.org.tr/tr/tanisalim/oykumuz>.

NADİR U. (2017). Nasıl Korunabilirdik? Şiddete Uğrayan Kadınlar ve Çocuklar. İletişim Yayınları, İstanbul.

ÖZATEŞ Ö.S.(2009). Bir Sosyal Hizmet Müdahalesi Olarak Aile İçi Şiddet Mağduru Kadın Sorununda Feminist Etik Yaklaşım. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 20:2, Ankara.

ÖZÇATAL E.Ö. (2011). Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1 (1), s:21-39, Çankırı.

ÖZTÜRK N. ve ark. (2018). Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak, Eğitimciler ve Danışmanlar İçin Uygulama El Kitabı. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği Yayını, İstanbul.

PEHLİVAN M.(2018). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet Algısı. Sakarya Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

SALLANAN GÜL S. (2013). Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri, Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı? Bağlam Yayınları, İstanbul.

Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği (2013). T.C. Resmi Gazete, 28554, 09.02.2013

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkındaki Yönetmelik (2016). T.C Resmi Gazete, 29656, 17.03.2016.

TEATER B. (2015). Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri. Nika Yayın, Ankara.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet. Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları. Erişim Tarihi: 12.02.2019 Erişim Adresi: <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2008-AnaRapor.pdf>

VAHİP I. ve DOĞANAŞARGİL Ö. (2006). Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız. Türk Psikiyatri Dergisi, 17(2), s:107-11.

YILDIRIM A. (1998). Sıradan Şiddet. Boyut Kitapları, İstanbul.

YILDIRIM A. ve ŞİMŞEK H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara

EKLER

Ek 1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Kişisel Bilgi Formu

Yaş...

Eğitim Durumu...

Meslek...

Medeni Durum...

Kardeş Sayısı.....

Ailenin Kaçınıcı Çocuğu...

Süreğen Bir Hastalık....

Anne Eğitim Durumu....

Baba Eğitim Durumu.....

Anne Baba Birlikte Yaşama Durumu...

Ailenizin Gelir Durumu...

Daha Önce Evlilik Gerçekleştirme Durumu...

İlk Evlilik Yaşı...

Evlenme Şekli...

Evlilik Süresi...

Eşin / Partnerin Eğitim Durumu....

Eşin / Partnerin Mesleği...

Eşin / Partnerin Gelir Durumu....

Çocuk Sayısı

Kadın Sığınma Evinde Kalmadan Önce Çalışma Durumu

Mevcut Durumda Gelir Durumu

Kadın Sığınma Evinde Kalma Süresi

Kadın Sığınma Evine Başvuru Sayısı

Kadın Sığınma Evinden Ayrıldıktan Sonra Geçen Zaman

Görüşme Formu

1. 'Şiddet' kavramının sizin için tanımından bahsedebilir misiniz?
2. İlk şiddet deneyiminizden bahsedebilir misiniz?
3. Kadın sığınma evinde kalmaya karar verme süreciniz nasıl gelişti?
4. İlk kabul biriminin hizmetlerinden bahsedebilir misiniz?
5. Kaldığınız kadın sığınma evinin kendiniz ve çocuklar için olan hizmetlerinden bahsedebilir misiniz?
6. Kadın sığınma evinde kendinize yardımcı olduğunuzu düşündüğünüz personel var mıydı?
7. Kadın sığınma evinde kaldığınız süreçte herhangi birinden destek aldınız mı?
8. Kadın sığınma evinde kaldığınız süreçte çalışma hayatına katılabildiniz mi?
9. Kadın sığınma evinde kalmanın sizi ve çocuklarınızı nasıl etkilediğini değerlendirebilir misiniz?
10. Kadın sığınma evinden ayrılma sürecinden bahsedebilir misiniz?
11. Kadın sığınma evinden ayrıldıktan sonra problemlerle karşılaştığınızda kimlerden destek aldınız?
12. Yaşamınızın bir bölümünü geçirdiğiniz kadın sığınma evleri sizce nasıl olmalı?

Not: Araştırma konusunu daha iyi aydınlatabilmek ve anlaşılır kılabilmek adına görüşme esnasında görüşme formu alternatif sorular ile desteklenecektir.

Ek 2 : Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu (BGOF)

CALIŞMANIN ADI:

Kadın Sığınmaevi Hizmetlerinin, Sığınmaevinden Ayrılan Kadınlar Tarafından Değerlendirilmesi

Aşağıda amacı ve önemi açıklanmakta olan ‘Kadın Sığınmaevi Hizmetlerinin, Sığınmaevinden Ayrılan Kadınlar Tarafından Değerlendirilmesi’ başlıklı çalışmaya katılımınız istenmektedir. Araştırmaya katılıp katılmama konusundaki kararınızı vermeden önce formun tamamını okumanız, bilgilerinizin nasıl kullanılacağı, araştırmaya katılmanızın bilimsel gelişime katkısını anlamanız için önemlidir. Eğer araştırmaya katılmaya karar verdiyseniz lütfen **Çalışmaya Katılma Onayı Formu**’nu imzalayınız. Araştırmadan istediğiniz zaman ayrılmakta özgürsünüz. Araştırmaya katıldığınız için size herhangi bir ödeme yapılmayacak ya da herhangi bir ücret talep edilmeyecektir.

CALIŞMANIN KONUSU VE AMACI :

Yapılan araştırmada hayatının bir dönümünde kadın sığınma evinde kalmış kadınların kadın sığınmaevlerinde kaldıkları süreçte yararlandıkları hizmetleri değerlendirmesi, yararlanan hizmetlerin kadınların hayatlarındaki etkisi, kadınların sığınmaevi sonrasındaki yaşamlarında bu hizmetlerin yerinin belirlenmesi amaçlanmıştır; alınan bilgiler doğrultusunda kadın sığınmaevi hizmetlerinin kadınların gözünden değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

CALIŞMA İŞLEMLERİ:

Bu çalışmaya katılmanız durumunda sizinle yaklaşık 1 saat süren görüşme yapılacaktır. Görüşmenin akışının bozulmaması ve ifadelerinizin daha net anlaşılabilmesi için izniniz doğrultusunda ses kaydı alınacaktır. Cevap vermek istemediğiniz sorular olması halinde tarafımla paylaşabilirsiniz.

CALIŞMAYA KATILMAMIN OLASI YARARLARI NELERDİR?

Araştırmaya katılımınız kadın sığınmaevlerinin hizmetlerinin gözden geçirilmesi ve yeniden düzenlenmesi konusunda literatüre katkı sağlayacaktır.

KİŞİSEL BİLGİLERİM NASIL KULLANILACAK?

Adınız, soyadınız, iletişim bilgileriniz ile sizi deşifre edecek hiçbir bilgi kullanılmayacak ve bir üçüncü şahsa açıklanmayacaktır.

SORU VE PROBLEMLER İÇİN BAŞVURULACAK KİŞİLER :

Berna BAKLACI (Araştırmacı)

Kadıköy Belediyesi Toplumsal Eşitlik Birimi

Çalışmaya Katılma Onayı

Yukarıdaki bilgileri ilgili araştırmacı ile ayrıntılı olarak tartıştım ve kendisi bütün sorularımı cevapladı. Bu bilgilendirilmiş olur belgesini okudum ve anladım. Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyor ve bu onay belgesini kendi hür irademle imzalıyorum. Bu onay, ilgili hiçbir kanun ve yönetmeliği geçersiz kılmaz. Araştırmacı, saklamam için bu belgenin bir kopyasını çalışma sırasında dikkat edeceğim noktaları da içerecek şekilde bana teslim etmiştir.

<i>Gönüllü Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Telefon:</i>		

1: Gönüllünün bilgilendirilme işlemine başından sonuna dek tanıklık eden kişi

2:Gönüllüyü araştırma hakkında bilgilendiren kişi

Ek 3 : Etik Kurul İzini

Altunizade Mahallesi Haluk Türksoy Sokak No:14 34662 Üsküdar/İSTANBUL
T: 0216 400 22 22 F: 0216 474 12 56 bilgi@uskudar.edu.tr

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: 61351342-/ 2019-100

27/02/2019

Sayın Prof.Dr.Abdullah KARATAY
(Berna BAKLACI)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 27/02/2019 tarihinde yapılan 02 No.lu toplantısında "Kadın Sığınma Evi Hizmetlerinin, Sığınma Evinden Ayrılan Kadınlar Tarafından Değerlendirilmesi" adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cümhur TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurul Başkanı

Ek 4: Özgeçmiş

Berna BAKLACI

Uyruğu: TC

Doğum yeri ve tarihi: Bartın 1989

Yabancı Diller: Almanca / İngilizce

EĞİTİM

2017 - (*devam*) Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Yüksek Lisans

2007- 2011 Sakarya Üniversitesi Fen -Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Eylül 2009 - Şubat 2010 Hildesheim Hochschule Für Angewandte Wissenschaft Und Kunst / Sozial Arbeit -LLP Erasmus Programı

2003-2007 Bartın Davut Fırıncıoğlu Anadolu Lisesi

İŞ BİLGİLERİ

- Ocak 2019 - Halen Kadıköy Belediyesi / Toplumsal Eşitlik Birimi / Sosyal Hizmet Uzmanı
- Ekim 2017 - Aralık 2018 Ümraniye Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü / Kadın Konukevi / Sosyal Çalışmacı
- Ocak 2017 - Ekim 2017 Ümraniye Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü / Sosyal Çalışmacı
- Temmuz 2013 - Ocak 2017 İstanbul Aile ve Sosyal Politikalar Üsküdar Sosyal Hizmet Merkezi / Sosyal Çalışmacı (Valilik Görevlendirmesi)
-Engelli Evde Bakım Hizmetleri
-Sosyal ve Ekonomik Destek
-Korunmaya Muhtaç Çocuklar
-Huzurevi ve Engelli Kurum Bakımı
- Ağustos 2011 - Temmuz 2013 Ümraniye Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü / Sosyal Çalışmacı
-Yardım Sandığı
-Engelli Hizmetleri Birimi
-Yaşlı Hizmetleri Birimi
-Çocuk Hizmetleri Birimi

- Haziran - Temmuz 2011 İstanbul Aile ve Sosyal Politikalar Taksim Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi / Sosyal Çalışmacı
- Ocak 2011 - Haziran 2011 Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu İstanbul Göztepe Ek Hizmet Birimi /Stajyer (Zorunlu)
- Temmuz 2010 - Ağustos 2010 İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi / Stajyer (Gönüllü)

